

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
MƏRKƏZİ BANKI

MALİYYƏ SABİTLİYİ DEPARTAMENTİ

Maliyyə Sabitliyi Hesabatı

2026-cı il I yarımil

Hesabat 2026-cı il iyun ayının sonuna olan məlumatlar əsasında hazırlanmışdır

Mündəricat

ABREVIATURALAR	3
Qısa xülasə	4
Qlobal makroiqtisadi şərait	5
Azərbaycanda maliyyə institutlarının fəaliyyət göstərdiyi makroiqtisadi mühit	9
Bank sisteminə ümumi baxış	13
Bank sistemi üzrə likvidlik riski	20
Bank sistemi üzrə kredit riski	24
Bank sistemi üzrə bazar riski	29
Bank sisteminin mənfəətliliyi	34
Bank sisteminin kapital mövqeyi	40
Bank olmayan kredit təşkilatları	46
Sığorta sektoru	48
Kapital Bazarı	56
Daşınmaz əmlak bazarı	59
Qeyri-maliyyə sektoru	62

Haşiyələr

<u>Haşiyə 1. Bank sektoru üzrə rəqabət mühitinin təhlili</u>	17
<u>Haşiyə 2. Məsafədən kreditləşmədə istehlakçıların maliyyə təhlükəsizliyinin gücləndirilməsi</u>	23
<u>Haşiyə 3. Kredit keyfiyyətinin dinamikaları: Vaxtı keçmiş kreditlərin qeyri-işlək kreditlərə miqrasiyası</u>	27
<u>Haşiyə 4. Bank sektorunun şoklara davamlılığının qiymətləndirilməsi üzrə vahid stres-test çərçivəsi - “Banklarda stres-testlərin aparılması Qaydası”</u>	32
<u>Haşiyə 5. Bankların stress şəraitində proqnozlaşdırılan defolt dərəcəsi</u>	37
<u>Haşiyə 6. Bankların kapital adekvatlığına təsir edən amillərin təhlili</u>	44
<u>Haşiyə 7. Sığorta sektorunun stres-test çərçivəsinin formalaşdırılması</u>	54

ABREVIATURALAR

AMB – Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı

AİKZF - Azərbaycan Respublikası İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu

ARDNF – Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu

AİB – Asiya İnkişaf Bankı

AVM – Açıq valyuta mövqeyi

BGN – Borcun gəlirə nisbəti

BOKT – Bank olmayan kredit təşkilatı

BVF – Beynəlxalq Valyuta Fondu

DB – Dünya Bankı

DGK – Dövlət Gömrük Komitəsi

DQK – Dövlət qiymətli kağızları

DSK – Dövlət Statistika Komitəsi

ƏƏSMN – Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi

FŞ – Fiziki şəxs

f.b. – Faiz bəndi

HP – Hodrik-Preskott filtri

HŞ – Hüquqi şəxs

XV – Xarici valyuta

İEÖ – İnkişaf etmiş ölkələr

İEOÖ – İnkişaf etməkdə olan ölkələr

KA – Kapital adekvatlığı

KAƏ – Kapital adekvatlığı əmsalı

QİK – Qeyri-işlək kreditlər

QDQK – Qeyri-dövlət qiymətli kağızları

LCR – Likvidliyin Örtülmə Əmsalı

MKOS – Mikro, kiçik və orta sahibkarlıq

MV – Milli valyuta

ö.i.m.d – Ötən ilin müvafiq dövrü

ROA – Aktivlərin gəlirliliyi

ROE – Kapitalın gəlirliliyi

RÖA – Risk üzrə ölçülmüş aktivlər

ÜDM – Ümumi daxili məhsul

VKK – Vaxtı keçmiş kreditlər

Qısa xülasə

2026-cı ilin I yarımili ərzində Mərkəzi Bank tərəfindən həyata keçirilən tənzimləyici siyasət və nəzarət tədbirləri nəticəsində maliyyə sektorunun bütün sahələrinin dayanıqlı fəaliyyəti qorunmuş, maliyyə sisteminin sabitliyi təmin edilmişdir.

Hesabat dövründə bank sektorunun maliyyə dayanıqlığının gücləndirilməsi istiqamətində Mərkəzi Bank tərəfindən kompleks tədbirlər həyata keçirmişdir. “2024-2026-cı illərdə maliyyə sektorunun inkişaf Strategiyası” çərçivəsində nəzərdə tutulmuş strateji təşəbbüslər və onlardan irəli gələn fəaliyyətlərin icrası davam etmişdir. Dövr ərzində prudensial tənzimləmə və nəzarət çərçivələrinin modernləşdirilməsi, habelə prudensial tələblərin beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması maliyyə sabitliyinin möhkəmləndirilməsinə mühüm töhfə vermişdir. Dövr ərzində risk əsaslı nəzarət çərçivəsində bütün banklar üzrə nəzarət prosesi təsdiq olunmuş nəzarət təlimatına uyğun həyata keçirilmişdir. Eyni zamanda, Bazel Komitəsinin tövsiyələrinə uyğun olaraq banklarda stres-testlərin həyata keçirilməsinə dair qaydalar təsdiq edilmiş, bununla risklərin idarə edilməsi üzrə prudensial çərçivə daha da təkmilləşdirilmişdir.

Hesabat dövründə bank sektoru maliyyə vasitəçiliyi funksiyasını genişləndirmiş, iqtisadiyyatın kreditləşdirilməsi üzrə müsbət dinamika davam etmişdir. Kredit portfelinin artımı fonunda kredit təşkilatlarında risklərin effektiv idarə olunması təmin edilmiş, tənzimləmə çərçivəsinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində tədbirlər davam etdirilmişdir.

Bank sektorunun maliyyə dayanıqlığı qorunmuş, kapital adekvatlığı və likvidlik göstəriciləri prudensial tələbləri əhəmiyyətli üstələmişdir. Eyni zamanda, sektorun gəlirliliyi müsbət olaraq qalmış, banklar hesabat dövründə mənfəətlə fəaliyyət göstərmişdir. Bank sektoru dövr ərzində 700 milyon manatdan çox xalis mənfəət əldə etmiş, aktivlərin gəlirliliyi 2.5%, kapitalın gəlirliliyi isə 20.7% təşkil etmişdir. Bank sektorunda kapital adekvatlığı əmsalı 17.7% olmaqla minimum requlyativ tələbi əhəmiyyətli üstələmişdir. Eyni zamanda, bank sektoru üzrə likvidliyin örtülmə əmsalı 160% olmaqla requlyativ tələbdən 1.6 dəfə çox olmuşdur.

Sığorta sektorunda beynəlxalq standartlara və qabaqcıl sığorta prinsiplərinə uyğun hazırlanmış normativ-hüquqi aktların qəbul edilməsi tənzimləmə çərçivəsinin daha da təkmilləşdirilməsinə şərait yaratmışdır. Dövr ərzində sığorta sektoru mənfəətlə fəaliyyətini davam etdirmiş və sektorun kapital təminatı prudensial tələbləri 1.5 dəfədən çox üstələmişdir.

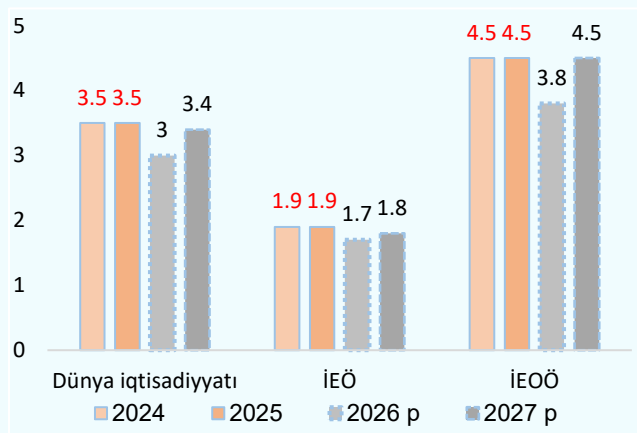
Kapital bazarında qiymətli kağızlar bazarının inkişafı davam etmiş, bazar infrastrukturunun təkmilləşdirilməsi və tənzimləmə mexanizmlərinin modernləşdirilməsi istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər bazarın səmərəliliyinin və dayanıqlığının artırılmasına töhfə vermişdir.

Qlobal makroiqtisadi şərait

Dünya iqtisadiyyatı Yaxın Şərqdəki münaqişənin yaratdığı enerji təzyiqlərinə baxmayaraq nisbətən dayanıqlı qalmış, lakin iqtisadi artım ölkələr üzrə qeyri-bərabər olmuşdur.

Beynəlxalq Valyuta Fondunun (BVF) 2026-cı il

Qrafik 1. Qlobal ÜDM-in artım proqnozları, %-lə

Mənbə: BVF, Qlobal İqtisadi İcmal (WEO), 2026 İyul

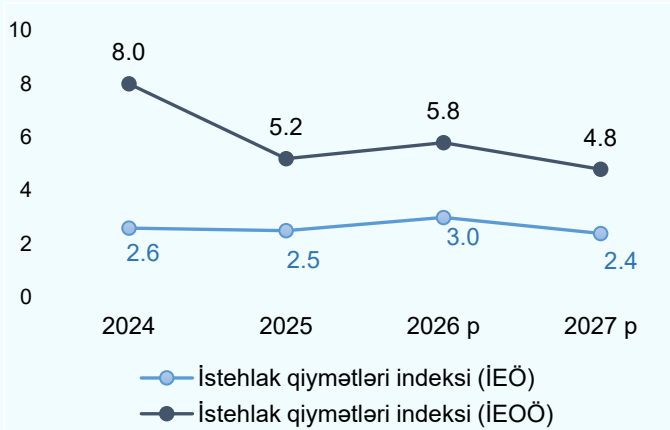
iyul hesabatına əsasən qlobal iqtisadi artımın 2025-ci ildə 3.5% təşkil etməsinə baxmayaraq, 2026-cı ildə onun 3%-ə qədər enməsi gözlənilir. Bu tendensiya həm İEO, həm də İEOÖ-lərdə gözlənilir. Belə ki, BVF-nin proqnozlarına əsasən, 2026-cı ildə İEO-lərdə iqtisadi artım tempi 2025-ci illə müqayisədə 0.2 f.b. aşağı olmaqla 1.7% təşkil edəcək. İqtisadi artımın zəifləməsi İEOÖ-də daha nəzərəçarpan olmaqla, 2025-ci ildə qeydə alınan 4.5%-lik səviyyədən 2026-cı il üçün 3.8%-ə qədər düşməsi gözlənilir. Ayrı-ayrı ölkələr üzrə baxdıqda, ABŞ iqtisadiyyatı əsasən texnologiya-süni intellekt yönümlü investisiya və inkişaf üçün əlverişli maliyyə şərtlərindən irəli gələrək daha sürətli iqtisadi artım göstəriciləri nümayiş etdirir

(2026 və 2027-ci il proqnozları müvafiq olaraq 2.3% və 2.2%, müqayisə üçün 2025-ci ildə artım göstəricisi 2.1% olmuşdur). Yaponiyada iqtisadi artım gözləntiləri fiskal dəstəyin enerji qiymətlərindəki artımın mənfi təsirlərini azaltması fonunda 2025-ci ildəki 1.1%-dən 2026-cı ildə 0.6%-ə düşmüş, 2027-ci il üçün isə 0.7%-ə qalxmışdır. Çində də artım proqnozları azalma istiqamətində hərəkət etmişdir. Belə ki, geoiqtisadi qeyri-müəyyənliklər və yüksək neft qiymətləri Çinin 2026 və 2027-ci illər üzrə iqtisadi artım proqnozunun müvafiq olaraq 4.6% və 4.1%-ə düşməsinə şərtləndirmişdir. Qeyd edək ki, 2025-ci il üçün Çində iqtisadi artım 5% təşkil etmişdir.

2026-cı il üçün qlobal inflyasiya səviyyəsinin artacağı gözlənilir. BVF-nin son hesablamalarına əsasən, həm İEO, həm də İEOÖ-də inflyasiyanın artacağı gözlənilir. Belə ki, İEO-də 2026-cı ildə inflyasiyanın 3% olacağı gözlənilir ki, bu da 2025-ci ilin göstəricisindən (2.6%) və 2027-ci il üçün proqnozlaşdırılan inflyasiya həddindən (2.4%) daha yüksəkdir. İEOÖ-də inflyasiyanın 2026 və 2027-ci illər üçün müvafiq olaraq 5.8% və 4.8% olacağı proqnozlaşdırılır. Məzənnə dəyişikliklərinin daxili qiymətlərə ötürülməsi, xidmət qiymətlərinin inflyasiyaya təzyiqi, əmək bazarının vəziyyəti və ölkələrin daxili spesifik faktorlarından irəli gələrək inflyasiya trendləri ölkələr üzrə fərqlənir. BVF-nin proqnozlarına əsasən, baza inflyasiya səviyyəsi Birləşmiş Krallıq, ABŞ və Yaponiya kimi inkişaf etmiş ölkələrdə yalnız 2027-ci ilin sonlarına

doğru tədricən hədəf səviyyəsinə qayıdacağı gözlənilir.

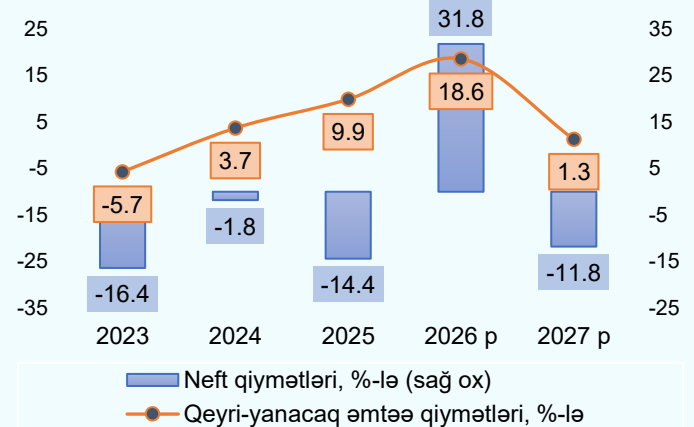
Qrafik 2. İstehlak qiymətləri indeksi, %-lə

Mənbə: BVF, Qlobal İqtisadi İcmal (WEO), 2026 İyul

2026-cı ilin birinci yarımilində Yaxın Şərq regionunun enerji ixracında yaranan problemlər əmtəə qiymətlərinin qalxmasına səbəb olmuşdur. Dünya Bankının ən son hesablamalarına əsasən əmtəə qiymətlərinin 2026-cı il üçün 22% artacağı proqnozlaşdırılır. Əlavə olaraq qeyd edək ki, bu ilin yanvar ayına olan proqnozlarda neft qiymətlərinin illik 7% azalması gözlənilirdi. Proqnozlarda əhəmiyyətli yuxarı doğru reviziya Yaxın Şərqdəki münaqişə səbəbindən Hörmüz boğazının bir müddət bağlı qalacağı, açıldıqdan sonra isə yavaş tempdə ilin sonuna qədər münaqişədən əvvəlki səviyyələrinə çatacağı fərziyyəsindən irəli gəlib. Brent markalı neftin 2026-cı ildə orta hesabla \$94/barrel olacağı gözlənilir. Bu 2025-ci illə müqayisədə 36%, yanvar proqnozu ilə müqayisədə isə 50%-dən çox artım deməkdir. Avropa təbii qaz qiymətlərinin isə Mayeləşdirilmiş Təbii Qaz (LNG) ehtiyatlarının məhdud əlçatanlığı fonunda 2026-cı ildə 30% bahalaşacağı gözlənilir.

Qrafik 3. Əmtəə qiymətlərinin dəyişməsi

Mənbə: BVF, Qlobal İqtisadi İcmal (WEO), 2026 İyul

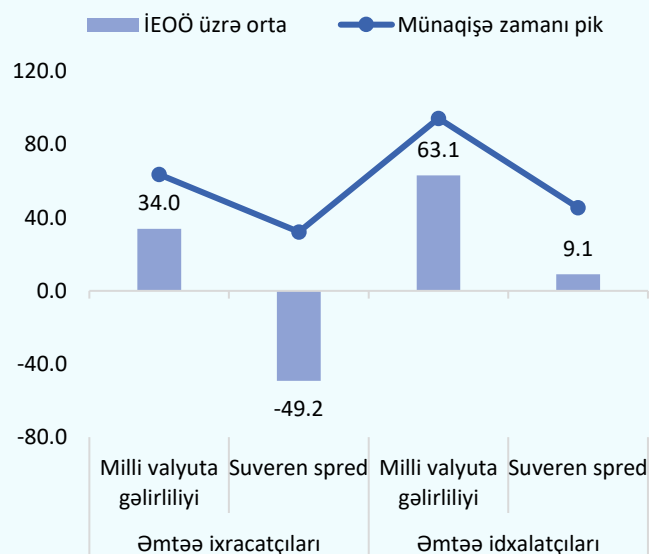
Münaqişə, həmçinin qlobal gübrə ticarətinə də təsir edib. Belə ki, gübrə qiymətlərində artım əsasən azot gübrələrində xammal olan təbii qazın qiymət artımından və Yaxın Şərq regionu ölkələrinin önəmli gübrə ixracatçısı olmasından irəli gəlmişdir.

Ötən ilin ortalarından etibarən əhəmiyyətli dərəcədə yumşalan qlobal maliyyə şərtləri Yaxın Şərqdə baş verən münaqişə fonunda sərtləşmişdir. Yaxın Şərqdə münaqişənin başlaması enerji qiymətlərinə və inflyasiya gözləntilərini artıraraq istiqraz gəlirliliyinin yüksəlməsinə (istiqrazların qiymətlərinin azalmasına) səbəb olmuşdur. İEO-də səhm bazarları əvvəlcə zəifləsə də, xüsusilə ABŞ-da olan süni intellektlə bağlı yeni müsbət baxış nəticəsində sürətlə bərpa olmuşdur. İEOÖ-də isə suveren spredlər artmış və səhm qiymətlərində eniş müşahidə edilmişdir. Enerji idxalçısı olan ölkələr inflyasiya və fiskal təzyiqlər səbəbindən daha çox zərər görmüş, münaqişənin səngiməsindən sonra bu ölkələrdə yalnız qismən bərpa müşahidə edilmişdir. Yaxın Şərqdən kənarda yerləşən enerji ixrac edən və digər İEOÖ-lərdə isə əhəmiyyətli maliyyə

ehtiyatları hesabına maliyyə vəziyyətinin daha sürətli bərpası müşahidə olunmuşdur.

Qeyd olunan münaqişə zamanı İEOÖ-də həm suveren istiqraz spredləri, həm də yerli valyutada buraxılmış istiqrazların gəlirliliyi artmışdır. Lakin bu dəyişikliklər əmtəə idxalçısı olan İEOÖ-də, xüsusilə artan neft qiymətlərinin fiskal vəziyyətə

Qrafik 4. İEOÖ-lərdə yerli valyutada istiqrazların gəlirliliyi və suveren spredlərin dəyişməsi, baza bəndi (bps)

Mənbə: Dünya Bankı, Qlobal İqtisadi Perspektivlər (İyun, 2026)

təzyiq göstərdiyi və inflyasiyanı daha da artırdığı ölkələrdə özünü daha qabarıq şəkildə göstərmişdir.

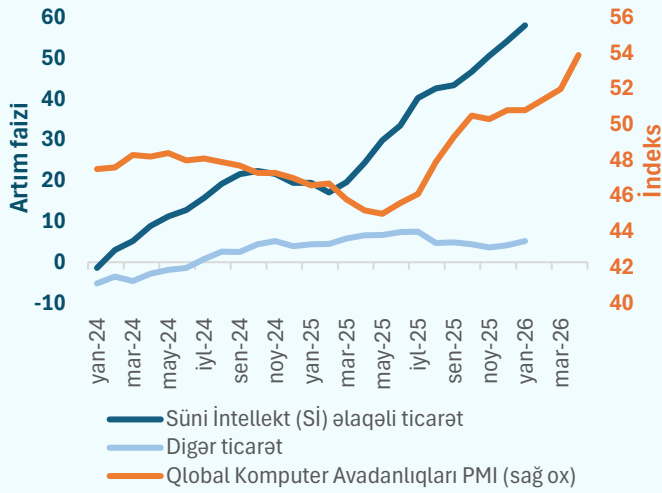
ABŞ-nin 2025-ci ildən tətbiq etdiyi tarif siyasəti qlobal ticarətin dinamikasına təsir göstərməkdə davam etmişdir. ABŞ Ali Məhkəməsinin beynəlxalq iqtisadi fəvqəladə vəziyyət əsaslandırması əsasında tətbiq olunmuş tarifləri ləğv etməsindən sonra ABŞ administrasiyası digər hüquqi əsasla müvəqqəti 10%-lik əlavə tarif tətbiq etmişdir. ABŞ-nin orta effektiv tarif dərəcəsi spesifik sektor və ölkə

faktorlarını nəzərə almaqla 2026-cı ilin əvvəlində olan 14%-dən 12%-ə enmişdir.

Bununla belə, 2026-cı ildə qlobal ticarətin artım tempində azalmanın müşahidə olunacağı gözlənilir. Dünya Bankının 2026-cı ilin iyun proqnozlarına əsasən, qlobal mal və xidmət ticarətinin artım tempi 2025-ci ildəki 4.8%-lik artımdan 2026-cı ildə 2.9%-ə enəcək. Azalma daha yüksək tarif gözləntisi ilə əvvəlcədən həyata keçirilmiş idxal və ixrac əməliyyatlarının geri çağırılması, tariflərin gecikmiş təsirləri və Yaxın Şərqdəki münaqişənin, o cümlədən Hörmüz boğazındakı məsələlərin ticarət və logistika xərclərinə təsiri ilə əlaqələndirilir.

Qlobal ticarət aşağı tariflər, yeni sazişlər və texnologiya ilə əlaqəli ticarətin dayanıqlılığı hesabına dəstəklənir. Süni intellekt və rəqəmsal avadanlıqlara yüksək tələbin əmtəə ticarətini qismən dəstəkləyəcəyi gözlənilir. Xidmət ticarətinin artım tempi isə yanacaq qiymətlərinin yüksəlməsi, dolayısı ilə səyahət və nəqliyyat xərclərinin artması ilə bağlı olaraq zəifləyə bilər. Buna baxmayaraq, aşağı tariflər, yeni ticarət sazişləri və texnologiya ilə əlaqəli ticarətin dayanıqlılığı nəticəsində Dünya Bankının 2026-cı il üzrə faktiki ticarət proqnozu yanvar proqnozundan 0.7 f.b. yüksəkdir. Qlobal ticarətin artım tempinin tariflərin və ticarət siyasətində olan qeyri-müəyyənliyin mənfi təsirləri azaldıqca 2027–2028-ci illərdə orta hesabla 3.2%-ə yüksələcəyi proqnozlaşdırılır. Dünya Bankının baza ssenarisində 2026-cı ilin may ayının ortasına qüvvədə olan tarif dərəcələrinin proqnoz dövrü ərzində dəyişməz qalacağı gözlənilir.

Qrafik 5. Sİ-əlaqəli ticarətin artımı və Qlobal Kompüter Avadanlıqları üzrə PMI*

Mənbə: Dünya Bankı, Qlobal İqtisadi Perspektivlər (İyun, 2026)

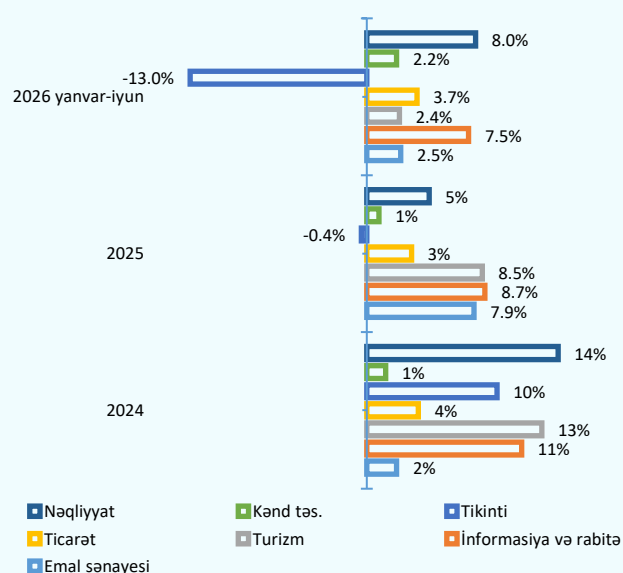
*PMI – Purchasing Manager's Index - iqtisadi aktivliyin, xüsusilə biznes və istehsal sektorunun vəziyyətini ölçən qabaqlayıcı göstəricidir. İndeksin 50-dən çox olması iqtisadi/biznes aktivliyin əvvəlki aya nisbətən genişləndiyini göstərir.

Azərbaycanda maliyyə institutlarının fəaliyyət göstərdiyi makroiqtisadi mühit

İqtisadi artım qeyri-neft sektorunda müşahidə olunan artım hesabına dəstəklənmişdir. 2026-cı ilin I yarımilində ÜDM real ifadədə 0.8% artmış və onun nominal həcmi 65.2 mlrd. manata çatmışdır. Bu dövrdə iqtisadiyyatın neft-qaz sektorunda ÜDM 0.7% azalmış, qeyri-neft-qaz sektorunda isə 1.5% artmışdır. Qeyri-neft-qaz sektoru artımın əsas hərəkətverici qüvvəsi olmuşdur. Hesabat ilində ÜDM-in 69.9%-i qeyri-neft-qaz sektorunun hesabına formalaşmışdır.

ÜDM-in 34.6%-i sənaye, 10.6%-i ticarət, 7.3%-i nəqliyyat, 5.9%-i kənd təsərrüfatı, 4.9%-i tikinti, 2.9%-i turizm, 2.0%-i informasiya və rabitə sahələrində, 22.2%-i isə digər sahələrdə istehsal edilmişdir. Məhsula və idxala xalis vergilər ÜDM-

Qrafik 6. Qeyri-neft sektoru üzrə iqtisadi sahələrin artım tempi, %

Mənbə: DSK

in 9.6%-ni təşkil etmişdir. Dövr ərzində ən yüksək iqtisadi artım nəqliyyat və informasiya-rabitə sektorlarında olmuşdur. Bu sektorlar müvafiq olaraq 8.0% və 7.5%-lik real artım nümayiş etdirmişlər. Dövlət büdcəsinin əsaslı xərclərinin azalması fonunda tikinti sektorunda azalma müşahidə olunmuşdur ki, bu da qeyri-neft sektorunun ötən dövrlərlə müqayisədə zəif artımını şərtləndirən əsas amillərdən biri olmuşdur.

Əhəlinin nominal gəlirləri və əməkhaqqılarında artım davam etmişdir. DSK-nın 2026-cı ilin iyun ayının sonuna olan məlumatlarına əsasən, iqtisadi fəal əhəlinin sayı 5417.7 min nəfər olmuşdur ki, onlardan 5137.1 min nəfərini məşğul əhəli təşkil etmişdir. Muzdlarla çalışan işçilərin sayı 1790.6 min nəfər olmuşdur ki, onların da 48%-i (859.9 min nəfər) dövlət sektoruna, 52%-i (930.7 min nəfər) isə qeyri-dövlət sektoruna aiddir. İqtisadiyyatın neft-qaz sektorunda 30.5 min nəfər, qeyri neft-qaz sektorunda isə 1760.1 min nəfər çalışmışdır. Muzdlarla çalışan işçilərin orta aylıq nominal əməkhaqqısı 2025-ci ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 7% artaraq 1174.4 manat təşkil etmişdir. 2025-ci ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə əhəlinin gəlirləri nominal ifadədə 10.3% artaraq 47.3 mlrd. manat təşkil etmişdir.

2026-cı ilin I yarımilində illik inflyasiya proqnozlaşdırılan trayektoriya üzrə hərəkət etmişdir. DSK-nın məlumatına əsasən, 2026-cı ilin iyun ayında illik inflyasiya 5.8%, orta illik inflyasiya isə 5.7% təşkil etmişdir. Dövr ərzində ərzaq məhsulları (qida məhsulları, alqoqollu içkilər və tütün məmulatları) üzrə müşahidə olunan orta illik inflyasiya 6.7%, qeyri-qida məhsulları üzrə 3.8%, ödənişli xidmətlər üzrə isə

5.7% təşkil etmişdir. Qiymətləri dövlət tərəfindən tənzimlənən məhsullar və xidmətlər, həmçinin mövsümi xarakter daşıyan kənd təsərrüfatı məhsulları nəzərə alınmadan hesablanan baza inflyasiya 2026-cı ilin iyun ayında illik 5.5% təşkil etmişdir.

İnflyasiyanın risk balansında dəyişikliklər əsasən xarici amillərlə bağlı olmuşdur.

Hesabat dövründə global geosiyasi gərginliklərin davam etməsi, enerji və digər əmtəə qiymətlərində yüksəliş, habelə əsas ticarət tərəfdaşı ölkələrdə inflyasiyanın nisbətən yüksək səviyyədə qalması xarici inflyasiya təzyiqlərini gücləndirmişdir. İnflyasiyaya təsir göstərən daxili amillər sırasında istehlak tələbinin genişlənməsi və istehsalçı qiymətlərində müşahidə olunan artım qeyd oluna bilər. Dövr ərzində illik inflyasiyaya nominal effektiv məzənnə və ticarət tərəfdaşı ölkələrdə inflyasiya artırıcı, inflyasiya gözləntiləri isə azaldıcı təsir göstərmişdir. Mərkəzi Bankın iyul proqnozlarına əsasən ortamüddətli dövrdə illik inflyasiyanın hədəf diapazonu daxilində olacağı gözlənilir.

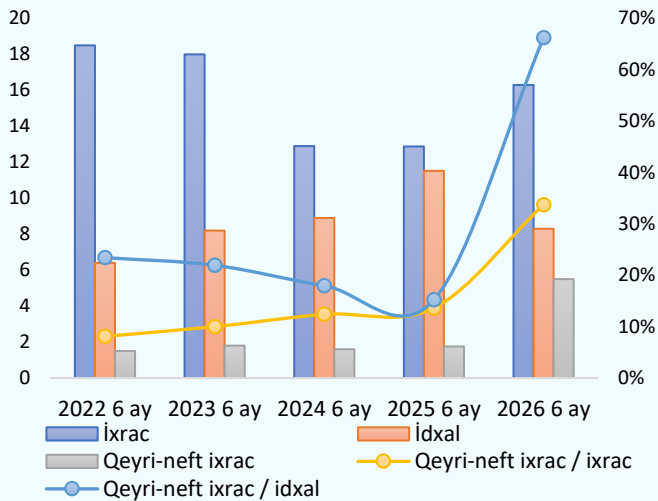
Hesabat dövründə pul siyasəti qərarları inflyasiya riskləri, global qeyri-müəyyənlik və geosiyasi gərginliklər, eləcə də pul siyasətinin ötürücülüyünün xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla qəbul edilmişdir. Dövr ərzində faiz dəhlizi parametrləri 4 dəfə müzakirə edilmişdir. Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin pul siyasətinə həsr edilmiş ilk iclasında uçot dərəcəsinin 6.75%-dən 6.50%-ə, faiz dəhlizinin yuxarı həddinin 7.75%-dən 7.50%-ə, aşağı həddinin isə 5.75%-dən 5.50%-ə endirilməsi barədə qərar qəbul edilmiş, növbəti 3 iclasda isə faiz dəhlizinin bütün parametrləri sabit saxlanılmışdır. Mərkəzi Bank faiz dəhlizi ilə bağlı

qərarları öncədən elan edilmiş qrafik üzrə və müvafiq analitik şərhlərlə ictimaiyyətə açıqlamışdır. 2026-cı ilin I yarımili ərzində pul siyasəti alətləri pul bazarında gedən proseslər və bank sisteminin likvidlik mövqeyi nəzərə alınmaqla tətbiq edilmişdir. Dövr ərzində likvidliyin idarə olunması məqsədilə müxtəlif müddətli monetar əməliyyatların, daimi imkan və açıq bazar əməliyyatlarının tətbiqi davam etdirilmişdir. AZIR-i uçot dərəcəsinə yaxın idarə etmək üçün 7 günlük depozit əməliyyatından başlıca açıq bazar əməliyyatı kimi istifadə edilmişdir. Pul siyasətinin əməliyyat çərçivəsinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində görülən işlər nəticəsində 2026-cı ilin I yarımilində AZIR indeksi uçot dərəcəsinə daha da yaxınlaşmış və aradakı spred minimum səviyyəyə enmişdir. AZIR indeksinin uçot faiz dərəcəsi orta kənarlaşması 2025-ci ildə 0.21 f.b olduğu halda, cari ilin I yarısında 0.05 f.b səviyyəsində enmişdir.

2026-cı ilin I yarımilində beynəlxalq konyunktur Azərbaycanın tədiyə balansına müsbət təsir göstərmiş, xarici ticarət balansında profisit formalaşmışdır. 2026-cı ilin ilk yarısında cari əməliyyatlar balansında 4.7 mlrd. ABŞ dolları profisit yaranmışdır ki, bu da ÜDM-in 12.4%-ni təşkil etmişdir. DGK-nın məlumatlarına əsasən 2026-cı ilin yanvar-iyun ayları ərzində xarici ticarət dövriyyəsi 24.7 mlrd. ABŞ dolları təşkil etmişdir ki, bunun da 16.3 mlrd. ABŞ dolları (və ya 66%-i) ixracın, 8.3 mlrd. ABŞ dolları (və ya 34%-i) isə idxalın payına düşmüşdür. Hesabat dövründə xarici ticarət balansında 8 mlrd. ABŞ dolları həcmində profisit

yararmışdır. 2026-cı ilin yanvar-iyun ayları ərzində neft-qaz sektoru üzrə ixracın dəyəri 10.8

Qrafik 7. İdxal və ixracın dinamikası, mlrd. USD

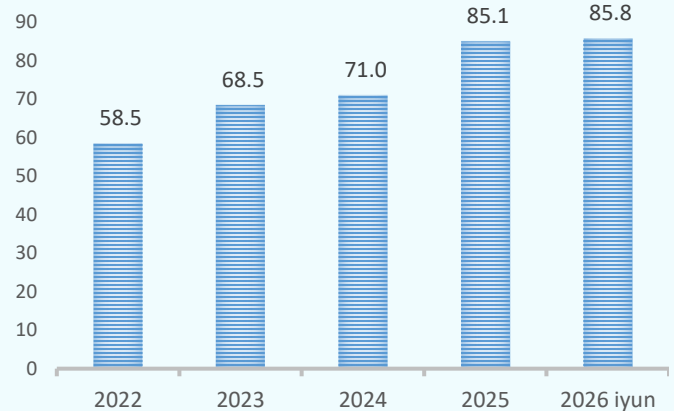
Mənbə: DGK

mlrd. ABŞ dolları olmuşdur ki, bunun da 6.7 mlrd. ABŞ dolları xam neft və digər neft məhsullarının, 4.1 mlrd. ABŞ dolları isə təbii qazın payına düşür. Qeyri-neft-qaz sektoru üzrə ixrac ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 3.2 dəfə artaraq 5.5 mlrd. ABŞ dolları dəyərində olmuşdur. Qeyri-neft-qaz ixracının ümumi ixracda payı 34% təşkil etmişdir ki, bu da ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 20 faiz bəndi çoxdur. Bu artımda əsas töhfə ixrac olunmuş qızılın payına düşmüşdür. Belə ki, dövr ərzində qızıl ixracının qeyri-neft-qaz ixracındakı payı 66% təşkil etmişdir. Dövr ərzində Azərbaycan dünyanın 173 ölkəsi ilə ticarət əlaqələri qurmuşdur. Xarici ticarət dövriyyəsində Avropa İttifaqı 38%, MDB ölkələri 11%, digər ölkələr isə 51% paya sahib olmuşdur. İxracın strukturunda əsas ticarət tərəfdaşları İtaliya, Böyük Britaniya, və Türkiyə, idxalda isə əsasən Çin, Türkiyə və Rusiya olmuşdur. İdxalın strukturunda özəl sektorun payı 83%, dövlət sektorunun payı 8%, fiziki şəxslərin payı isə 9% təşkil etmişdir.

Strateji valyuta ehtiyatları artmaqda davam etmişdir. Mərkəzi Bankın valyuta ehtiyatları 2026-cı ilin I yarımilə ərzində 14.3% artaraq 13.2 mlrd. ABŞ dollarına, ARDNF-in ehtiyatları isə 1.3% azalaraq 72.6 mlrd. ABŞ dollarına çatmışdır. Beləliklə, ölkənin strateji valyuta ehtiyatları dövr ərzində 0.8% artaraq 85.8 mlrd. ABŞ dolları təşkil etmişdir. Hesabat dövründə valyuta ehtiyatlarının ÜDM-ə (2026-cı ilin ilk yarımilinin ÜDM-nə əsasən illiyə gətirilmiş) nisbəti 112% təşkil etməklə beynəlxalq kifayətlilik normalarını əhəmiyyətli üstələməkdə davam etmişdir.

2026-cı ilin I yarımilində dövlət büdcəsi profitli olmuşdur. 2026-cı ilin I yarımilə üzrə dövlət büdcəsinin gəlirləri 19.2 mlrd. manat, xərcləri isə 16.8 mlrd. manat təşkil etmişdir. Cari ilin ilk yarısı ərzində büdcə profisiti 2.4 mlrd.

Qrafik 8. Strateji valyuta ehtiyatları, mlrd. USD

Mənbə: Mərkəzi Bank

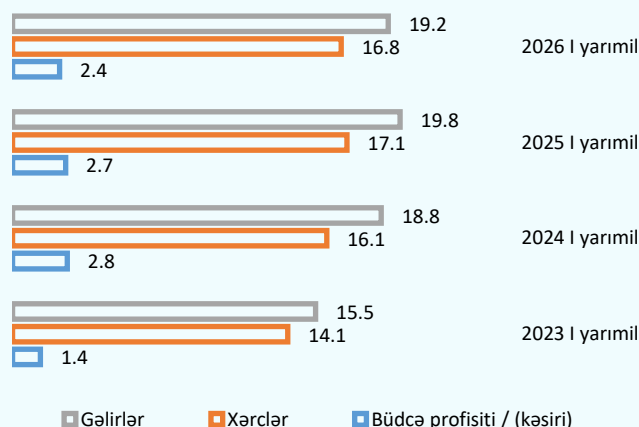
manat təşkil etmişdir ki, bu da ÜDM-in 3.7%-ni təşkil edir.

ARDNF-dən dövlət büdcəsinə transfert nəzərə alınmadan, dövlət büdcəsinin gəlirləri 12.8 mlrd. manat təşkil edib ki, bu da 2025-ci illə müqayisədə 0.2 mlrd. manat və ya 1.6% çoxdur. Maliyyə Nazirliyinin məlumatına əsasən, dövlət

büdcəsinin qeyri-neft-qaz sektoru üzrə daxilolmaları 2026-cı ilin I yarımili üzrə dövlət büdcəsinin ümumi daxilolmalarının 57.3%-ni təşkil etməklə 11 mlrd. manat olub ki, bu da 2025-ci ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 703.8 milyon manat və ya 6.8% çoxdur.

2026-cı ilin I yarımilində dövlət büdcəsi xərclərinin 11.6 milyard manatı və ya 69.4 faizi cari xərclərə, 4.2 milyard manatı və ya 25.0 faizi əsaslı xərclərə, 0.9 milyard manatı və ya 5.6 faizi isə dövlət borcuna xidmətlə bağlı xərclərə yönəldilmişdir. Ümumilikdə 2026-cı ilin I yarısında cari xərclərin qeyri-neft-qaz sektoru üzrə daxilolmalar hesabına örtülməsi səviyyəsi 94.3% təşkil etmişdir.

Qrafik 9. Dövlət büdcəsinin gəlir və xərcləri, mlrd. AZN

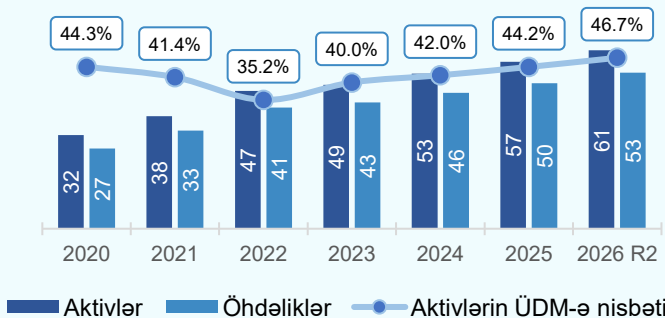

Mənbə: Maliyyə Nazirliyi

Bank sisteminə ümumi baxış

Bank sektorunun balansı genişlənməkdə davam edir. 2026-cı ilin birinci yarımilə ərzində bank sektorunun cəmi aktivləri 6.8% (3.9 mlrd. manat) artaraq 60.9 mlrd. manat təşkil etmişdir. Sektorun cəmi öhdəlikləri isə 7.1% (3.5 mlrd. manat) artaraq 53.3 mlrd. manat təşkil etmişdir. Nəticədə, bank sektorunun dərinlik göstəricisi olan aktivlərin ÜDM-ə nisbəti ötən ilin sonu ilə müqayisədə 2.5 f.b. artaraq 46.7%-ə çatmışdır. Yarımil ərzində balansın artımı əsasən fiziki şəxslərin müddətli depozitləri hesabına olmuşdur ki, bu da kredit portfelinin artımını dəstəkləmişdir. 2026-cı ilin birinci yarımilə olan məlumatlara əsasən bank sektorunun aktivlərinin 49.1%-ni xalis kredit portfeli, 25.3%-

Qrafik 10. Bank sisteminin aktiv və öhdəliklərinin dinamikası, mlrd. manatla

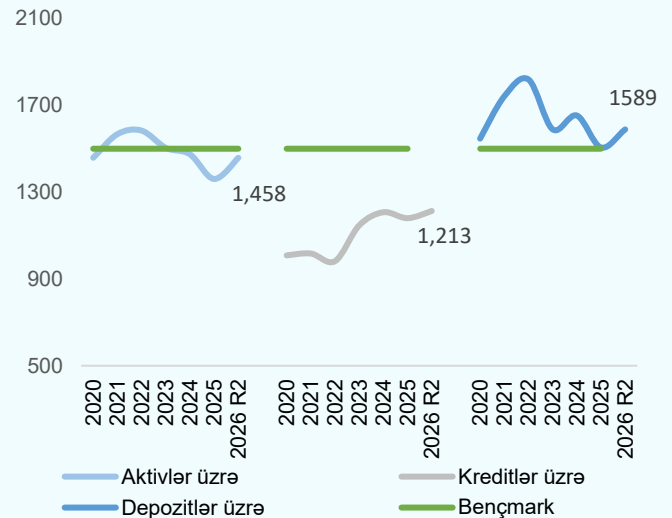
Mənbə: Mərkəzi Bank

ni likvid aktivlər, 25.6%-ni isə digər aktivlər təşkil etmişdir. Öhdəliklərin 42%-i hüquqi şəxslərin depozitləri, 33%-i fiziki şəxslərin əmanətləri, 25%-i isə digər öhdəliklərdən formalaşmışdır.

Ötən ilin sonu ilə müqayisədə aktivlər, depozit və kredit portfelleri üzrə təmərküzləşmədə əhəmiyyətli dəyişiklik olmamışdır. Beynəlxalq təcrübədə də geniş istifadə olunan HHİ

(Herfindal-Hirşman indeks) indeksinə əsasən 2026-cı ilin birinci yarımilə kredit portfeli üzrə təmərküzləşmə ötən ilin sonu ilə müqayisədə 33

Qrafik 11. Bank sektoru üzrə HHİ indeksinin dinamikası

Mənbə: Mərkəzi Bank

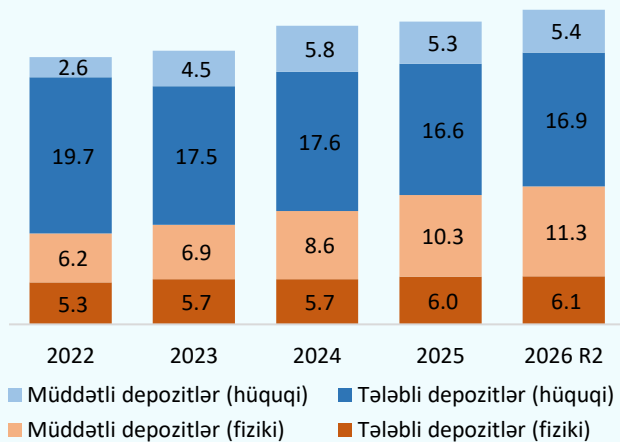
vahid artaraq 1213, depozit portfeli üzrə təmərküzləşmə indeksi ötən ilin sonu ilə müqayisədə 83 vahid artaraq 1589, aktivlər üzrə təmərküzləşmə indeksi isə 98 vahid artaraq 1458 təşkil etmişdir. Beləliklə, bank sistemində kredit portfelinə əsasən aşağı səviyyədə təmərküzləşmə, aktivlər və depozit portfelinə əsasən isə bank sektoru orta təmərküzləşmə ətrafındadır. Bank sektoru üzrə təmərküzləşmə Mərkəzi Bank tərəfindən daim diqqətdə saxlanılır.

Sektorun dayanıqlı maliyyələşmə mənbəyi kimi fiziki şəxslərin əmanətlərində artım müşahidə olunmuşdur. 2026-cı ilin birinci yarımilə ərzində hüquqi şəxslərin depozitləri 1.8% (0.4 mlrd. manat) artaraq 22.3 mlrd. manat, fiziki şəxslərin əmanətləri isə 6.7% (1.1 mlrd. manat) artaraq 17.4 mlrd. manat təşkil etmişdir. Nəticədə, ümumi depozit portfelinə fiziki şəxslərin əmanətlərinin payı 1 f.b artaraq

44%, hüquqi şəxslərin depozitlərinin payı isə 1 f.b azalaraq 56% olmuşdur.

Fiziki şəxslərin müddətli əmanətlərində müşahidə olunan artım bank sektorunun dayanıqlı maliyyələşməsini dəstəkləyir. Fiziki şəxslərin müddətli depozitləri əsasən milli valyutada əmanətlər hesabına 2026-cı ilin birinci yarımili ərzində 9.9% (1 mlrd. manat) artaraq 11.3 mlrd. manat təşkil etmiş, tələbli depozitləri isə müvafiq dövr ərzində 1.2% (0.1 mlrd. manat) artaraq 6.1 mlrd. manat olmuşdur. Bank sektoruna inamın artımı, həyata keçirilən yeni monetar və makroprudensial siyasət çərçivələri, o cümlədən rəqəmsallaşmanın artımı fonunda müddətli depozit portfelində unikal əmanətçilərin sayı ötən ilin sonu ilə müqayisədə

Qrafik 12. Fiziki və hüquqi şəxslərin depozit portfelinin dinamikası, mlrd. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

13.7% artaraq 220.6 min nəfəri üstələmişdir. FŞ müddətli depozitlərin artımı maliyyələşmə mənbələrinin dayanıqlığını artırmaqla yanaşı, uzunmüddətli maliyyələşmənin təmin olunmasında mühüm rol oynayır.

Əmanətlərin sığortalanması ilə əhatə olunacaq əmanətlər üçün maksimal faiz

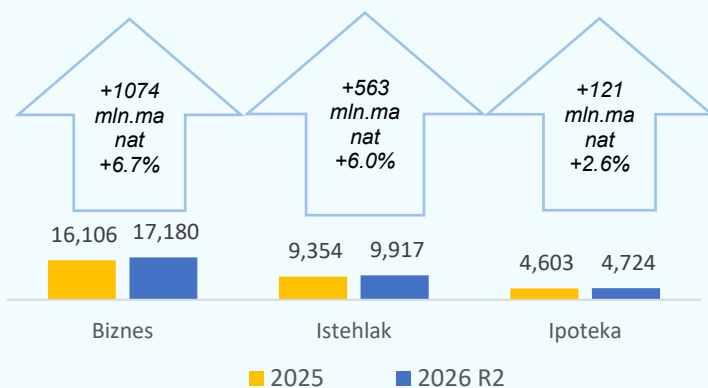
dərəcəsi həddini müəyyən edən yeni metodologiya hazırlanıb Əmanətlərin Sığortalanması Fondu (ƏSF) tərəfindən qəbul edilmişdir. 2026-cı ilin əvvəlindən tətbiqinə başlanılmış yeni Metodologiya yerli valyutada bütün əmanətlər üçün 12% sabit faiz dərəcəsinin tətbiqindən 9 aydan 3 ilə qədər müddətə yerləşdirilmiş fərdi əmanətlər üçün sektor üzrə orta faiz dərəcəsi + 2 f.b. yanaşmasına keçidi təmsil edir. Yeni rəqlamentə və metodologiyaya əsasən Mərkəzi Bank son 6 ayda cəlb edilmiş yuxarıda qeyd olunan müddətə malik əmanətləri təhlil edərək ildə iki dəfə sektor üzrə orta göstəricini hesablayıb məlumatları ƏSF-yə təqdim edir. ƏSF-nin Himayəçilik Şurası isə orta faiz dərəcəsinin dinamikasına uyğun olaraq qorunan əmanətlər üzrə maksimum faiz dərəcəsi həddinin olduğu kimi saxlanılmasına və dəyişdirilməsinə qərar qəbul edir. Xarici valyutada olan əmanətlərinə yanaşmada dəyişiklik nəzərdə tutulmur, əmanətlərin sığortalanmasına uyğun olmaq üçün maksimum faiz dərəcəsi kimi 2.5% sabit saxlanılır. Cari ildə artıq iki dəfə yeni metodologiyaya uyğun olaraq depozit faizlərinin sektor üzrə orta göstəriciləri hesablanmışdır. Hesabalama nəticələri qorunan əmanətlər üzrə maksimal faiz dərəcəsi həddinin səviyyəsində dəyişiklik edilməsinə tələb etmədi.

Kredit portfelinin illik artım tempi nominal qeyri-neft ÜDM-in artım tempini üstələməkdə davam edir. Ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə bank sektorunun kredit portfelini 11.8% artaraq 31.8 mlrd. manata çatmışdır. Kredit portfelinin illik artım tempi nominal qeyri-neft ÜDM-in artım tempini (6.1%) üstələməkdə davam edir.

Kredit portfelinin artımı həm biznes, həm istehlak, həm də ipoteka portfeli üzrə baş verir. İlin əvvəli ilə müqayisədə biznes kreditləri 6.7% (1.1 mlrd. manat) artaraq 17.2 mlrd. manat, istehlak kreditləri 6% (563 mln. manat) artaraq 9.9 mlrd. manat, ipoteka portfeli isə 2.6% (121 mln. manat) artaraq 4.7 mlrd. manat olmuşdur.

İstehlak portfelinin artım dinamikası diqqətdə saxlanılmaqdadır. Mərkəzi Bank tərəfindən həyata keçirilən makroprudensial siyasət əhalinin sağlam və məsuliyyətli borclanmasına əsaslanır. 2026-cı ilin birinci yarımilində istehlak portfelinin illik əsasda artım tempi 11.5% olmuşdur ki, bu da ötən dövrlər üzrə artım dinamikasından aşağıdır.

Qrafik 13. Kredit portfelinin yarımillik artım tempi, mln. manatla

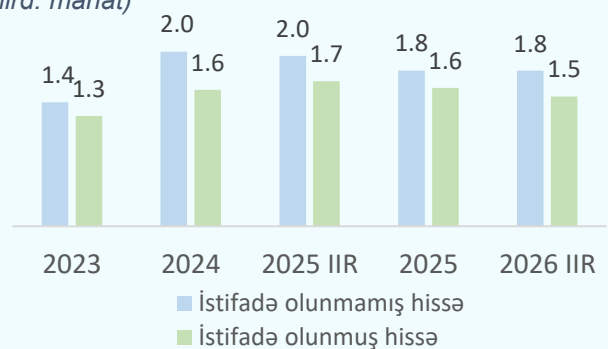
Mənbə: Mərkəzi Bank

Mərkəzi Bank istehlak kreditləşməsinin dinamikası və əhalinin izafi borclanması üzrə qiymətləndirmələrini, bu istiqamətdə requlyativ çərçivənin daha da təkmilləşdirilməsi üzrə fəaliyyətini davam etdirir.

5 qat limitinin tətbiqi istehlak kredit kartlarının istifadə olunmamış hissəsində azalmaya səbəb olmuşdur. Mərkəzi Bank tərəfindən izafi borclanmanın qarşısının

alınması məqsədi ilə aparılmış requlyativ təkmilləşdirmə (borcalanın kredit kartı onun vergidən sonrakı xalis gəlirinin maksimum 5 misli ilə məhdudlaşdırılması) nəticəsində ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə kredit kartlarının istifadə olunmuş hissəsi 179 mln.manat, istifadə olunmamış hissəsi 172 mln.manat azalmışdır. Son 1 ildə kredit kartlarının sayı 3.5% (74 min vahid) azalmışdır. Kredit kartlarının sayında və

Qrafik 14. İstehlak kredit kartları üzrə qalıq məbləğ (mlrd. manat)

Mənbə: Mərkəzi Bank

mövcud kredit kartlarının istifadə olunmamış hissəsində azalma əhalinin izafi borclanmasının qarşısını alaraq məsuliyyətli və sağlam borclanmanı şərtləndirmişdir.

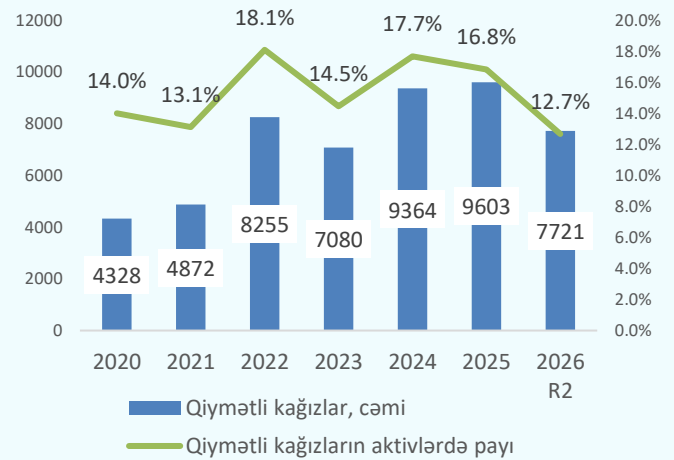
İpoteka kreditləşməsində artım tendensiyası davam edir. 2026-cı ilin birinci yarımilində ipoteka portfeli 2.6% artaraq 4.72 mlrd. manat olmuşdur. 2025-ci ilin sonu ilə müqayisədə artım 121 mln. manat olmuşdur. Hazırda, dövlət hesabına verilmiş ipoteka kreditləri ümumi ipoteka portfelinin 57.6%-ni (2.72 mlrd. manat), bankların öz vəsaitləri hesabına verilmiş ipoteka məbləği isə portfelin 42.4%-ni (2 mlrd. manat) təşkil edir.

Biznes kreditləri üzrə artımın drayverləri tikinti, qeyri-istehsalat və xidmət sektorları

olmuşdur. 2026-cı ilin birinci yarımilinə biznes portfeli yarımillik əsasda 6.7% (1.07 mlrd. manat) artaraq 17.18 mlrd. manata çatmışdır. Tikinti sahəsi üzrə 36% (620 mln. manat), qeyri-istehsalat və xidmət sahəsi üzrə isə 16.2% (423 mln. manat) artım qeydə alınmışdır.

Yarımil ərzində bankların qiymətli kağızlar portfelində azalma müşahidə edilmişdir. 2026-cı ilin birinci yarımilində ötən ilin sonu ilə müqayisədə bankların qiymətli kağızlar portfelinin həcmində 19.6% (1.9 mlrd. manat) azalma olmuşdur ki, bu da əsasən bankların balansında mövcud dövlət istiqrazlarının vaxtının bitməsi müqabilində Maliyyə Nazirliyinin yeni istiqrazlarının dövriyyəyə buraxılmaması ilə əlaqədar olmuşdur.

Qrafik 15. Qiymətli kağızlar portfeli, mln. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

Haşiyyə 1. Bank sektoru üzrə rəqabət mühitinin təhlili

Bank sektorunda rəqabətin səviyyəsi, maliyyə vasitəçiliyinin səmərəliliyi, maliyyə xidmətlərinin əlçatanlığı, maliyyə sabitliyi və müştərilər üçün daha əlverişli şərtlərin formalaşması baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır. Rəqabətin qiymətləndirilməsində adətən bankların bazar paylarının konsentrasiyasını ölçən Herfindahl-Hirschman İndeksindən (HHI) geniş istifadə olunur. Bununla belə, konsentrasiya göstəriciləri bazarın strukturunu əks etdirməklə yanaşı, bankların bazar gücündən istifadə dərəcəsini və bankların bazarda faktiki rəqabət davranışını tam əks etdirməyə bilər. Bu səbəbdən, bank sektorunda rəqabətin səviyyəsi Panzar-Rosse metodologiyasına (1987) əsaslanan “H-statistic” adlı göstərici ilə də qiymətləndirilmişdir. Bu yanaşma bankların resurs xərclərindəki dəyişikliklərin onların gəlirlərindəki dəyişikliyi nə dərəcədə izah edə bildiyini ölçür. Göstəricinin səviyyəsi bankların qiymətdoyma davranışı və sektorda rəqabətin intensivliyi barədə əlavə məlumat təqdim edir. Əldə olunan nəticə HHI üzrə müşahidə olunan bazar konsentrasiyası ilə birlikdə qiymətləndirildikdə bankların bazar gücü və sektordakı rəqabətin səviyyəsi barədə fikir verir.

Belə ki,

“H-statistic” aşağıdakı kimi müəyyən edilir:

$$H = \beta_1 + \beta_2 + \beta_3$$

Burada β_1 , β_2 və β_3 bankın resurs xərclərinin, daha dəqiq müvafiq olaraq depozitlərin, işçi qüvvəsi qiymətlərinin və avadanlıq/əsas vəsaitlər üzrə qiymətlərin bank gəlirlərinə təsirini əks etdirən reqressiya əmsallarıdır. “H-statistic”-in qiyməti resurs qiymətlərindəki dəyişikliklərin bank gəlirlərinə ötürülmə dərəcəsini və bununla da bazardakı rəqabət şəraitini qiymətləndirməyə imkan verir.

$H \approx \text{və ya} < 0$ → resurs qiymətlərinin artması marjinal xərclərin artmasına, səmərəliliyin azalmasına və gəlirlərin azalmasına səbəb olur → **zəif rəqabət mühiti və yüksək bazar gücü;**

$0 < H < 1$ → resurs qiymətlərinin artımı gəlirlərin artımını qismən izah edir → **orta səviyyəli rəqabət mühiti var və bazar gücü yüksək deyil;**

$H \approx 1$ → resurs qiymətlərinin artması həm marjinal xərcləri, həm də ümumi gəlirləri eyni miqdarda artırır → **daha güclü, tam rəqabətə yaxın mühit.**

Qeyd edək ki, Panzar-Rosse metodologiyasına əsaslanan “H-statistic” göstəricisi bank sektorunda rəqabətin ölçülməsi üçün beynəlxalq praktikada geniş tətbiq olunur. Bu göstərici HHI kimi konsentrasiya göstəricilərindən fərqli olaraq bankların faktiki davranışı və resurs qiymətlərindəki dəyişikliklərin gəlirlərə ötürülmə dərəcəsi əsasında rəqabət şəraitini qiymətləndirməyə imkan verir. Dünya Bankının tədqiqatlarında da “H-statistic”-dən bankların bazar gücü və rəqabət mühitinin qiymətləndirilməsi məqsədilə istifadə edilmişdir.

Azərbaycan bank sektoru üzrə rəqabət mühitinin qiymətləndirilməsi məqsədilə Panzar-Rosse metodologiyasına əsaslanan “H-statistic” hesablanmış və göstəricinin zaman üzrə dinamikası təhlil edilmişdir. Rəqabət mühitinin zaman üzrə dinamikasını qiymətləndirmək məqsədilə müşahidə dövrü

iki mərhələyə bölünmüşdür. Birinci dövr 2017-ci ilin III rübü – 2021-ci ilin IV rübünü (R3 2017 – R4 2021), ikinci dövr isə 2022-ci ilin I rübü – 2026-cı ilin II rübünü (R1 2022 – R2 2026) əhatə edən rəqabət mühitini əks etdirir. Bu bölgü rəqabət göstəricilərinin müxtəlif dövrlər üzrə dəyişiminin müqayisəli təhlilinə və bank sektorunda rəqabət mühitinin dinamikasının qiymətləndirilməsinə imkan verir.

Qiymətləndirmə nəticələri Azərbaycan bank sektorunda rəqabət mühitinin son illərdə gücləndiyini göstərir. Belə ki, bu göstərici R3 2017 – R4 2021 dövründə 0.50 olmuşdursa, R1 2022 – R2 2026 dövründə 0.83-ə yüksəlmişdir. Hər iki dövrdə göstəricinin **0 ilə 1 arasında** olması bank sektorunda tam olmasa belə müəyyən rəqabət mühitinin mövcudluğuna işarə edir. Bununla belə, “H-statistic”-in son dövrdə daha yüksək səviyyəyə yüksəlməsi bankların resurs qiymətlərindəki dəyişiklikləri gəlirlərinə daha yüksək dərəcədə ötürdüyünü və rəqabət intensivliyinin əvvəlki dövrlə müqayisədə əhəmiyyətli dərəcədə artdığını göstərir.

Əlavə olaraq, 2022Q1–2026Q2 dövrü üzrə aparılan statistik testlərin nəticələrinə əsasən, həm $H=0$, həm də $H=1$ hipotezləri statistik olaraq qəbul edilməmişdir. Bu o deməkdir ki, sektorda rəqabət mövcuddur, lakin onun tam rəqabət səviyyəsinə çatdığı barədə əsas yoxdur. Başqa sözlə, bank sektorunun əvvəlki dövrlə müqayisədə rəqabət intensivliyi əhəmiyyətli dərəcədə artsa da, bazarda hələ də tam və bərabər rəqabət şəraiti formalaşmayıb.

Bundan başqa, “H-statistic” nəticələrinin düzgün şərh edilməsi üçün bazarın uzunmüddətli tarazlıqda olması da yoxlanılmışdır. Uzunmüddətli tarazlıq bazarda resurs qiymətləri, xərclər və bankların gəlirliliyi arasında dayanıqlı əlaqənin formalaşmasını ifadə edir. Bu şərtin təmin olunması “H-statistic”-in rəqabət mühitini ölçməsinə daha etibarlı edir, çünki əldə olunan nəticələrin bazarın müvəqqəti şokları və ya qeyri-tarazlıq şəraiti ilə deyil, bankların davamlı bazar davranışı ilə əlaqəli olduğunu göstərir. Bu məqsədlə bankların vergidən əvvəlki mənfəət gəlirliliyi göstəricisi ilə (pre-tax ROA) resurs qiymətləri arasında analoji regressiya analizi aparılmış və aşağıdakı **“E-statistic”** göstəricisi hesablanmışdır:

$$E = \beta_1 + \beta_2 + \beta_3$$

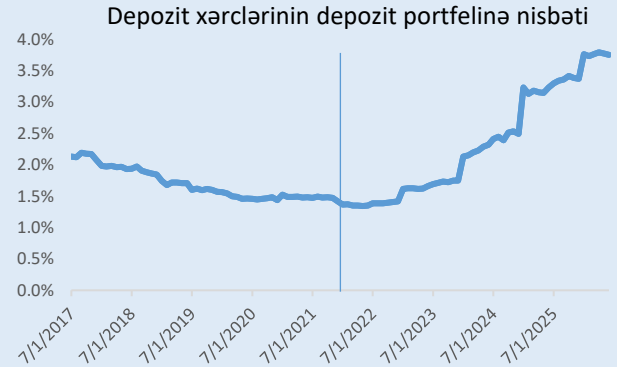
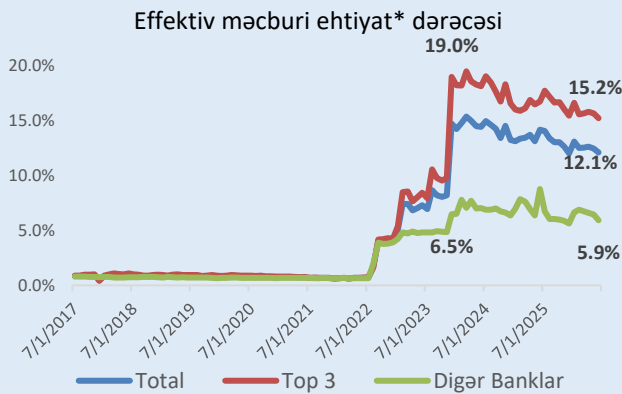
$E \approx 0$ → Resurs qiymətlərindəki dəyişikliklər uzunmüddətli dövrdə bankların mənfəətliyində sisteməlik dəyişiklik yaratmır → **sektor uzunmüddətli perspektivdə tarazlıdır;**

$E \approx 1$ → Resurs qiymətlərinin artmasının bankların mənfəətliyində uzunmüddətli təsiri var → **sektor uzunmüddətli perspektivdə tarazlı deyil.**

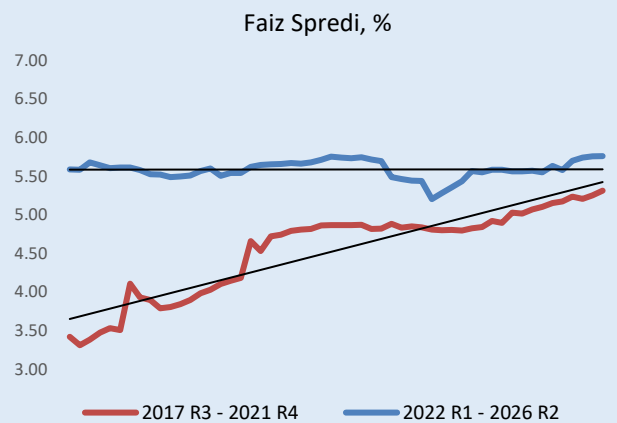
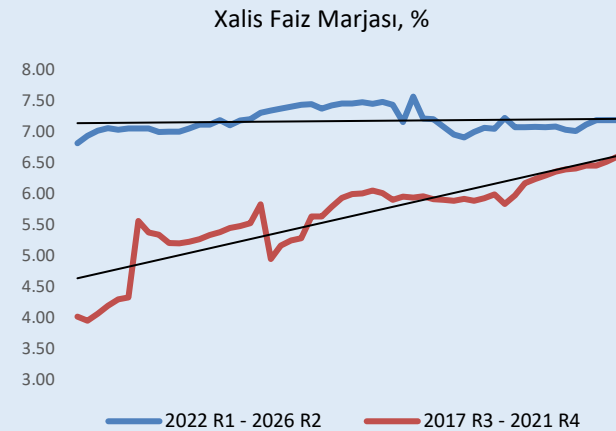
Uzunmüddətli tarazlıq şərtinin yoxlanılması zamanı $E=0$ hipotezi əsas götürülmüşdür. Müvafiq olaraq, hər iki dövr üzrə bu hipotez qəbul edilmişdir. Bu nəticə bank sektorunun uzunmüddətli tarazlıq şərtinə uyğun olduğunu göstərir və **bank sektorunun rəqabət səviyyəsinin “H-statistic” əsasında qiymətləndirilməsinin etibarlı hesab edilməsinə imkan verir.**

Aşağıdakı qrafiklərdən göründüyü kimi, Mərkəzi Bankın 2022–2023-cü illərdə məcburi ehtiyat normalarının yeni qaydada tətbiqi (iri hüquqi şəxs depozitlərinin həcmindən asılı olaraq normaların

diferensiallaşdırılması) sektorda rəqabət mühitinə müsbət təsir etmiş və rəqabət qabiliyyətinin qorunması məqsədilə fiziki şəxslərin müddətli depozitləri üzrə faiz dərəcələrini artırmağa şərait yaratmışdır. Eyni zamanda, əvvəlki dövrlə müqayisədə 2022-ci ilin əvvəllərindən etibarən həm xalis faiz marjası, həm də faiz spreadi üzrə dinamika sabitləşmişdir ki, bu da bank sektorunda rəqabətin artdığına işarə edir. Belə ki, sektorun faiz xərclərinin artımı demək olar ki, eyni dərəcədə faiz gəlirlərinin artımına yönəlmiş və bankların faiz spreadi və xalis faiz marjası bazar gücü kimi əlavə faktorlardan az təsirlənmişdir. Qeyd olunan meyillər “H-statistic” üzrə müşahidə edilən rəqabət intensivliyinin artımı ilə də uyğunluq təşkil edir.

* Effektiv məcburi ehtiyat dərəcəsi məcburi ehtiyatların depozit portfelinə nisbəti kimi hesablanmışdır.

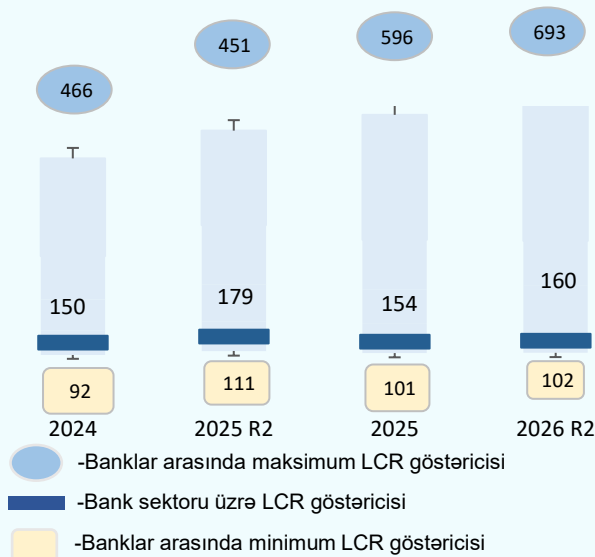

Nəticə olaraq, son dövrlərdə bank sektorunda rəqabət səviyyəsi əhəmiyyətli dərəcədə yüksəlsə də, rəqabət mühitinin daha da inkişaf etdirilməsi üçün imkanlar hələ də mövcuddur. Bu istiqamətdə qarşıdakı dövrdə rəqabətin gücləndirilməsi, bazar iştirakçıları üçün bərabər imkanların genişləndirilməsi və rəqabət mühitinin daha da təkmilləşdirilməsi məqsədilə müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur.

Bank sistemi üzrə likvidlik riski

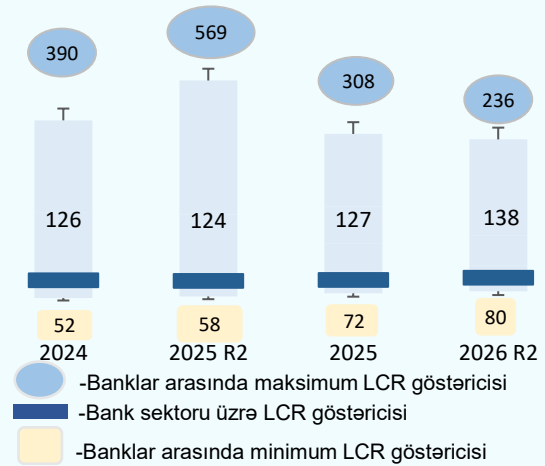
Sektorun likvidlik mövqeyi komfort zonadadır. 2026-cı ilin birinci yarımilində məcmu likvidliyin örtülmə əmsalı (LCR) 2025-ci ilin sonu ilə müqayisədə 6 f.b. artaraq 160%, milli valyutada isə 11 f.b artaraq 138% təşkil etmişdir. Həm məcmu, həm də manatda LCR göstəricisi üzrə bütün banklar minimum requlyativ tələbi üstələmişdir (2026-cı ilin iyun ayının sonuna məcmu və manatda LCR üzrə minimum tələblər müvafiq olaraq 100% və 70-80% təşkil edir). 2025-ci ilin sonu ilə müqayisədə sektor üzrə yüksək keyfiyyətli likvid aktivlər 13% (1.9 mlrd. manat) artaraq 17 mlrd. manat təşkil etmiş, sektorun xalis nağd ödənişləri isə 9% (908 mln. manat) artaraq 10.6 mlrd. manat olmuşdur. Bankın likvidlik göstəricilərindəki artımın əsas səbəbi yüksək keyfiyyətli likvid aktivlərin artımıdır ki, bunun da əsas drayveri overnait depozitlər və MB-da repo çərçivəsində yerləşdirilmiş depozitlərdir.

Qrafik 16. Məcmu likvidliyin örtülmə əmsalı, %-lə

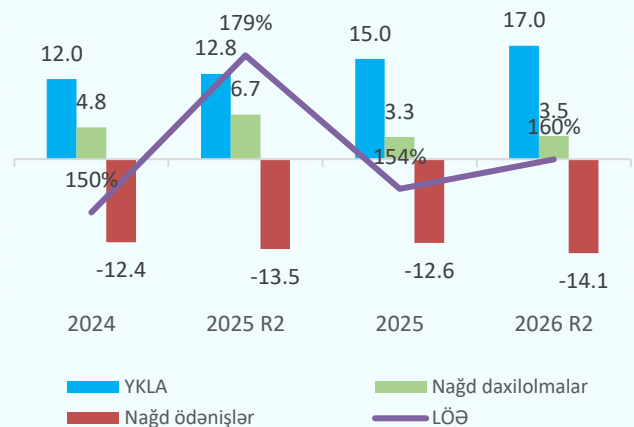
Mənbə: Mərkəzi Bank

Qrafik 17. Milli valyutada likvidliyin örtülmə əmsalı, %-lə

Mənbə: Mərkəzi Bank

Qrafik 18. Yüksək keyfiyyətli likvid aktivlər və gözlənilən cəmi nağd daxilolmalar və ödənişlər, mlrd. manatla

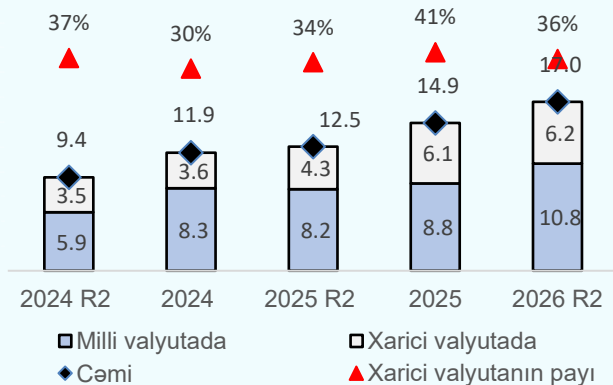
Mənbə: Mərkəzi Bank

Banklar LCR-la bağlı yeni requlyativ tələbə artıq uyğunlaşıblar. Məlum olduğu kimi, 2025-ci ilin 1 avqust tarixindən 2027-ci ilin 1 dekabr tarixinə qədər mərhələli artım təmin olunmaqla, Mərkəzi Bank yeni requlyativ tələb - Milli valyutada likvidliyin örtülməsi əmsalını tətbiq etməyə başlayıb. Belə ki, yeni tələbə uyğun olaraq 2025-ci ilin 1 avqust tarixindən minimum tələb sistem əhəmiyyətli banklar üzrə 50%, digər banklar üzrə isə 40% olmaqla, 2027-ci ilin 1 dekabr tarixindən etibarən bu

tələbin bütün banklar üzrə 100%-ə kimi artırılması nəzərdə tutulmuşdur. Qeyd edək ki, 2026-cı il iyunun sonu tarixinə bu tələb sistem əhəmiyyətli banklar üzrə 80%, digər banklar üzrə isə 70% təşkil etmişdir. Bu tələbin tətbiqində əsas məqsəd bankların manatda qısa müddətli likvidlik ehtiyaclarını ödəmək qabiliyyətini artırmaq, o cümlədən bankların stresli dövrlərdə kifayət qədər yüksək keyfiyyətli likvid aktivlər saxlamasını təmin etməklə maliyyə sistemində likvidlik böhranlarının qarşısını almaq və maliyyə sabilliyini gücləndirmək olmuşdur.

Həm milli, həm də xarici valyutada yüksək keyfiyyətli likvid aktivlərin həcmində artım müşahidə olunur. Bankların likvidlik normativlərinə riayət etmək məqsədilə likvid vəsaitlərin daha etibarlı şəkildə idarə etməsi milli valyutada yüksək keyfiyyətli likvid aktivlərin artımını şərtləndirmişdir. Eyni zamanda, banklararası overnayt depozitlərin həcmnin artması xarici valyutada yüksək keyfiyyətli likvid aktivlərin artmasını şərtləndirmişdir. Qeyd edək ki, 2025-ci ildə “Banklarda likvidlik risklərinin idarə edilməsi Qaydası”na edilmiş dəyişikliklərdən sonra

Qrafik 19. Yüksək keyfiyyətli likvid aktivlərin valyuta strukturunun dinamikası, mlrd. manatla

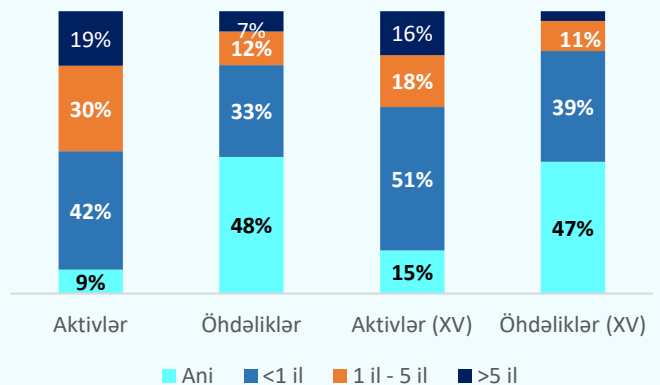

Mənbə: Mərkəzi Bank

yüksək keyfiyyətli likvid aktivlərin əhatə dairəsi genişləndirilmiş, Mərkəzi Bankda aparılmış repo əməliyyatları çərçivəsində yerləşdirilmiş vəsaitlər və Mərkəzi Bankda 30 (otuz) günədək yerləşdirilmiş depozitlər, həmçinin Mərkəzi Bankda və banklarda yerləşdirilmiş overnayt depozitlər yüksək keyfiyyətli likvid aktivlər kimi təsnifləşdirilmişdir.

Dövr ərzində aktiv və öhdəliklərin müddət strukturunda dəyişiklik müşahidə olunmamışdır. Müddət strukturu üzrə öhdəliklərin 81%-i, aktivlərin isə 52%-i 1 ildən aşağı müddətə malikdir. Banklar aktiv və öhdəlikləri arasında müşahidə olunan müddət uyğunsuzluğunu adekvat həcmdə likvid ehtiyatlar saxlamaqla effektiv şəkildə idarə edirlər.

Qrafik 20. Bank sektorunun aktiv və öhdəliklərinin müddət strukturu

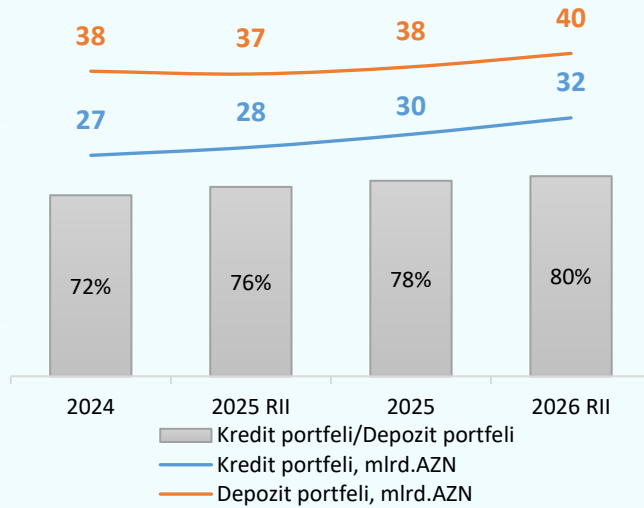

Mənbə: Mərkəzi Bank

Kreditin depozitə nisbəti üzrə artım dinamikası davam etməkdədir. 2025-ci ilin sonu ilə müqayisədə 2026-cı ilin birinci yarımilində depozit portfeli və kredit portfelinin artım dinamikası fonunda kreditin depozitə nisbəti göstəricisi 2 f.b. artaraq 80% olmuşdur. Bu artımı şərtləndirən əsas amil isə kredit

portfelinin artım sürətinin depozit portfelinin sürətindən 1.5 dəfə çox olmasıdır.

Qrafik 21. Kreditin depozitə nisbəti əmsalının dinamikası

Mənbə: Mərkəzi Bank

Banklarda uzunmüddətli likvidliyin təşviq edilməsi məqsədilə 2026-cı ildən etibarən Mərkəzi Bank banklardan Xalis Sabit Maliyyələşmə Nisbəti (NSFR) üzrə məlumatların rüblük əsasda toplanmasına başlayıb. Bu məqsədlə Mərkəzi Bank NSFR əmsalının hesablanması metodologiyasını və hesabat formalarını hazırlayıb. Banklar tərəfindən təqdim olunan məlumatlar yoxlanılır və banklarla dəqiqləşdirilir, banklara zəruri metodoloji dəstək və izahatlar verilir. NSFR əmsalı üzrə minimum prudensial normativin tətbiqinə 2027-ci ildə başlanılması nəzərdə tutulur.

Haşiyə 2. Məsafədən kreditləşmədə istehlakçıların maliyyə təhlükəsizliyinin gücləndirilməsi

Rəqəmsal maliyyə xidmətlərinin sürətli inkişafı istehlakçıların maliyyə xidmətlərinə çıxış imkanlarını genişləndirməklə yanaşı, kiberdələduzluq və düşünülməmiş borclanma qərarları ilə bağlı risklərin də artmasına şərait yaradır. Bu risklərin azaldılması məqsədilə “Banklarda kredit risklərinin idarə edilməsi Qaydası” və “Bank olmayan kredit təşkilatlarında kredit risklərinin idarə edilməsi Qaydası”na dəyişikliklər edilərək, 1 oktyabr 2026-cı il tarixindən etibarən məsafədən istehlak kreditləşməsi üzrə əlavə qabaqalayıcı müdafiə mexanizmlərinin tətbiqi nəzərdə tutulur.

Yeni tənzimləməyə əsasən, istehlakçılara öz adına məsafədən istehlak kreditinin rəsmiləşdirilməsinə və ya mövcud kredit limiti üzrə məsafədən artım edilməsinə könüllü özünəqadağa tətbiq etmək imkanı yaradılır. Özünəqadağa ayrı-ayrı kredit təşkilatlarına və ya ölkə üzrə bütün kredit təşkilatlarına münasibətdə tətbiq edilə bilər. Mexanizmin tətbiqi şəxsi məlumatlardan qanunsuz istifadə etməklə kredit rəsmiləşdirilməsi risklərinin məhdudlaşdırılmasına və istehlakçıların maliyyə təhlükəsizliyinin gücləndirilməsinə xidmət edir.

Özünəqadağanın bütün kredit təşkilatlarına şamil edilməsi Azərbaycan Kredit Bürosunun elektron platforması və mobil tətbiqi vasitəsilə həyata keçirilə bilər. Belə halda qadağanın götürülməsi də Azərbaycan Kredit Bürosuna (AKB) müraciət əsasında həyata keçirilir və onun aradan qaldırılması 24 saat sonra qüvvəyə minir. Kredit təşkilatları isə məsafədən istehlak krediti verməzdən və ya kredit limitini artırmazdan əvvəl müştəri üzrə özünəqadağanın tətbiqini həm öz informasiya sistemləri, həm də AKB-nin informasiya sistemi vasitəsilə yoxlamalıdır.

İstehlakçıların hüquqlarının əlavə qorunması məqsədilə, tətbiq edilmiş özünəqadağaya baxmayaraq məsafədən kredit verildiyi və ya kredit limiti artırıldığı halda, kredit müqaviləsində borclunun həmin kredit üzrə öhdəlikdən azad edilməsini nəzərdə tutan müddəanın yer alması müəyyən edilir. Bununla kredit təşkilatlarının məsuliyyəti artırılır və qabaqalayıcı nəzarət mexanizmlərinin effektivliyi gücləndirilir.

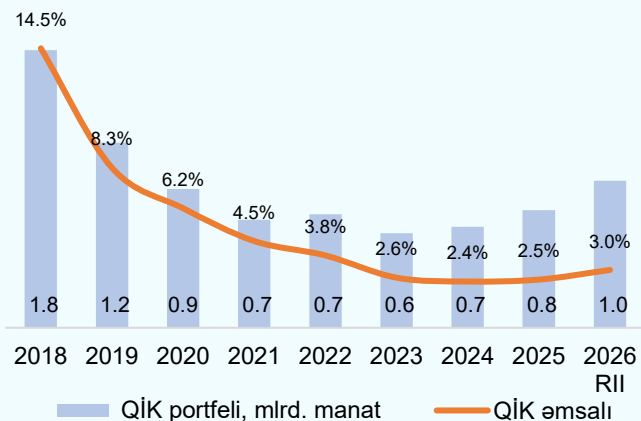
Tənzimləmənin digər mühüm elementi məsafədən istehlak kreditləri üzrə gözləmə müddətinin tətbiqidir. Gün ərzində məsafədən verilən və ya artırılan kredit məbləği minimum əmək haqqının iki mislinədək olduqda vəsaitin müştərinin hesabına mədaxili 2 saat, məbləğ bu həddi aşdıqda isə 24 saat sonra həyata keçirilir. Gözləmə müddəti istehlakçıya əməliyyatı yenidən nəzərdən keçirmək, mümkün dələduzluq hallarını müəyyən etmək və zərurət yarandıqda kredit təşkilatı ilə əlaqə saxlamaq üçün əlavə vaxt verir. Eyni zamanda, bu mexanizm ani və emosional maliyyə qərarlarının, eləcə də izafi borclanma riskinin azaldılmasına imkan yaradır.

Beləliklə, özünəqadağa və gözləmə müddəti mexanizmləri rəqəmsal kreditləşmədə istehlakçıların müdafiəsini gücləndirən, kredit risklərinin daha məsuliyyətli idarə edilməsinə və maliyyə sabitliyinin dayanıqlığının dəstəklənməsinə xidmət edən tamamlayıcı alətlər kimi çıxış edir. Bu tədbirlər maliyyə sektorunda risklərin qabaqalayıcı idarə edilməsini gücləndirməklə yanaşı, rəqəmsal maliyyə xidmətlərinə inamın və istehlakçıların maliyyə təhlükəsizliyinin artırılmasına töhfə verir.

Bank sistemi üzrə kredit riski

Bank sektoru üzrə kredit riskləri idarə olunan səviyyədədir. 2026-cı ilin birinci yarımlı ərzində qeyri-ışlək kredit (QİK) portfelinin həcmi 25% (191 mln. manat) artaraq 954 mln. manat təşkil etmişdir. Qeyri-ışlək portfeller üzrə biznes istehlak və ipoteka kreditlərində müvafiq olaraq 128 mln. manat, 58 mln. manat və 5 mln. manat artım baş vermişdir. Nəticədə, qeyri-ışlək portfelin cəmi kredit portfelində payı (QİK əmsalı) yarımlı ərzində 0.5 f.b. artaraq 3% təşkil etmişdir. Aparılmış təhlillər qeyri-ışlək portfelində artımın fərdi müştərilər hesabına olduğunu və sistem riski xarakteri daşmadığını göstərir.

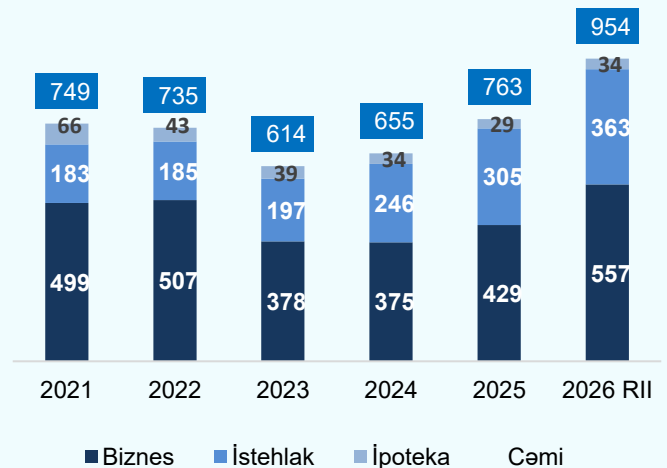
Qrafik 22. Bank sektoru üzrə QİK portfelinin dinamikası, mlrd. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

Mümkün kredit risklərini tam qarşılaya bilmək üçün bank sektorunda adekvat həcmdə ehtiyatlanma mövcuddur. Bank sektorunda kreditlər üzrə mümkün zərərlərin ödənilməsi üçün yaradılmış məqsədli ehtiyatların məbləği 1.93 mlrd. manat təşkil edir ki, bu da qeyri-ışlək portfelin həcmindən 2 dəfəyədək çoxdur. Xüsusilə də, istehlak kreditləri üzrə yaradılmış məqsədli ehtiyatlar 1.37 mlrd. manat olmuşdur ki, bu da istehlak kreditləri üzrə QİK məbləğindən

Qrafik 23. QİK portfelinin sahələr üzrə dinamikası, mln. manatla

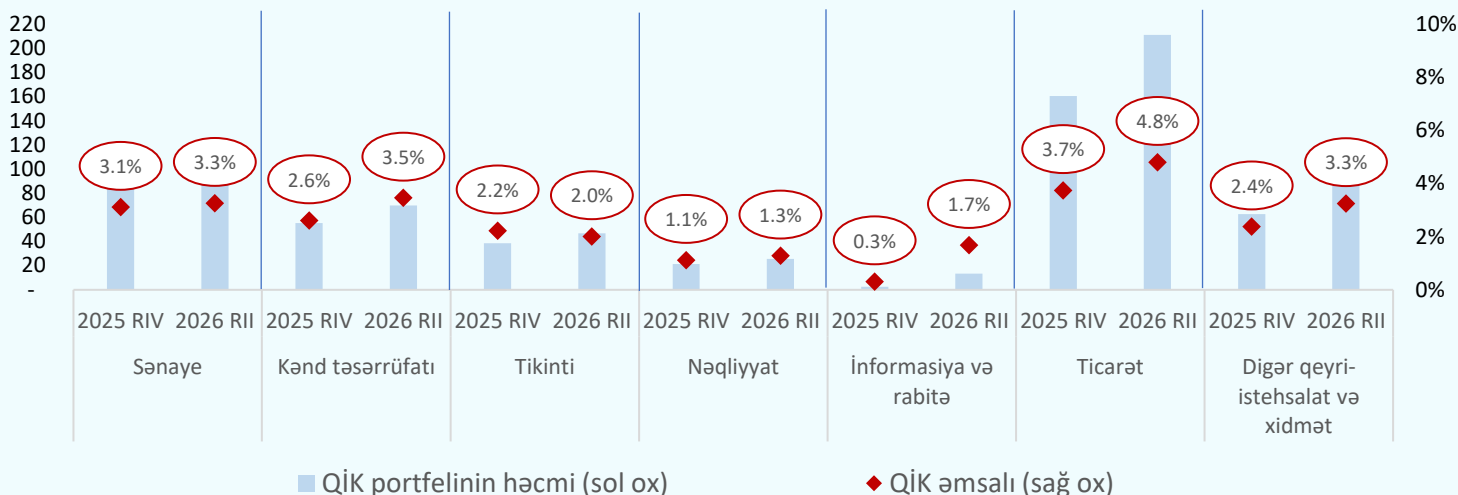
Mənbə: Mərkəzi Bank

təxminən 3.8 dəfə çoxdur. Qeyd edilən faktlar bank sektorunun ehtiyatlanma səviyyəsinin potensial risklərin absorbsiya edilməsinə imkan verdiyini deməyə əsas verir.

2026-cı ilin birinci yarımlı ərzində bank sektoru üzrə 62 mln. manat məbləğində silinmə baş vermişdir. Silinmələr əsasən istehlak portfeli üzrə olmuşdur. Belə ki, dövr ərzində silinmələrin 92%-i (57 mln. manat) istehlak portfeli, 8%-i isə (5.1 mln. manat) biznes kreditləri üzrə olmuşdur.

Biznesin kreditlərinin cəmi 3.2%-i qeyri-ışlək statusundadır. Ötən ilin sonu ilə müqayisədə biznes portfeli üzrə QİK-nin həcmi 30% artaraq 557 mln. manat təşkil etmişdir. QİK əmsalı isə bu segment üzrə 0.5 f.b. artaraq 3.2% təşkil etmişdir. Dövr ərzində qeyri-ışlək portfelin artımı əsasən ticarət və xidmət sektorları üzrə müşahidə olunub. Təhlillər biznes portfelində QİK-in artımının fərdi müştərilər hesabına

Qrafik 24. Biznes kreditləri üzrə QİK portfelinin iqtisadiyyatın sahələri üzrə dinamikası, mln. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

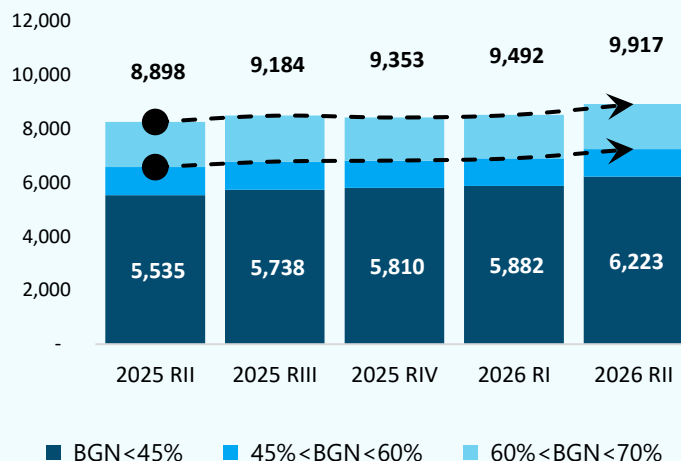
olduğunu və sistem xarakteri daşmadığını göstərir.

İpoteka portfeli üzrə QİK əmsalı aşağı səviyyədədir. 2026-cı ilin 1-ci yarımilinə ipoteka portfeli üzrə QİK-in nominal həcmi 17.4% (5.1 mln. manat) artaraq 34.2 mln. manat təşkil etmişdir. İpoteka portfelinə yarımil ərzində qeyri-ışlək kreditlərin payı 0.1 f.b. artaraq 0.7% səviyyəsinə qalxmışdır. Dövlət vəsaiti hesabına verilmiş ipoteka kreditlərinin QİK əmsalı 0.2%, bankların öz vəsaitləri hesabına verilmiş ipoteka kreditlərinin QİK əmsalı 1.5% olmuşdur.

İstehlak portfelinin kredit riskləri davamlı monitoring olunur. 2026-cı ilin 1-ci yarımili ərzində istehlak kreditləri üzrə qeyri-ışlək portfelin həcmi nominal ifadədə 19.1% artaraq (58 mln. manat) 363 mln. manat olmuşdur. Eyni zamanda, QİK əmsalı 0.4 f.b. artaraq 3.7%-ə yüksəlmişdir.

İstehlak portfelinin artımı əsasən BGN<45% portfelin hesabına dəstəklənmiş və BGN>45% portfelin payında azalma müşahidə

Qrafik 25. İstehlak portfelinin BGN üzrə bölgüsünün dinamikası, mln. manatla

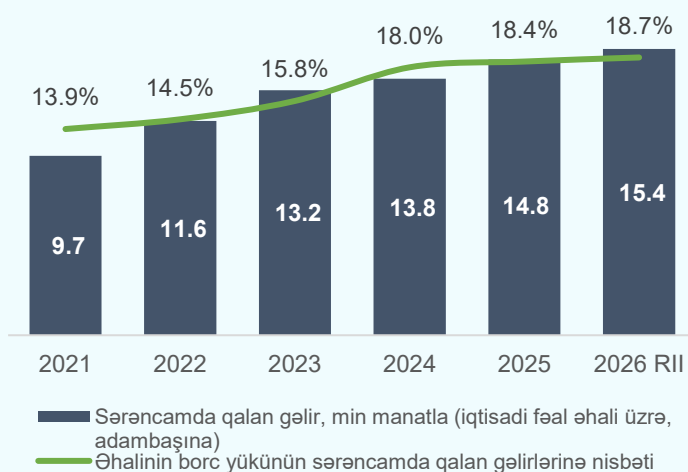
Mənbə: Mərkəzi Bank

olunmuşdur. Qiymətləndirmələrə əsasən istehlak portfelinin 37% hissəsi BGN>45% statusundadır ki, bu da 2025-ci ilin sonu ilə müqayisədə 1 f.b. azdır. 2026-cı ilin 1-ci yarımilinə olan məlumatlara əsasən BGN<45% portfel 6.2 mlrd. manat, BGN>45% portfel isə 3.7 mlrd. manat təşkil etmişdir. Dövr ərzində BGN yüklənməsinin artım tempinə nəzər yetirdikdə isə, portfelin sağlam və məsuliyyətli kreditləşmə

göstəricisi kimi əsasən BGN<45% hesabına artımı müşahidə olunur.

Əhalinin borc yükü¹ üzrə dinamikası diqqət mərkəzində saxlanılır. Dövr ərzində əhalinin sərəncamda qalan gəlirlərinin artması ilə bərabər, əhalinin borc yükünün sərəncamda qalan gəlirlərdəki payı göstəricisində də artım müşahidə olunmuşdur. Belə ki əhalinin borc yükünün sərəncamda qalan gəlirlərinə nisbəti

Qrafik 26. Əhalinin borc yükünün sərəncamda qalan gəlirə nisbətinin dinamikası

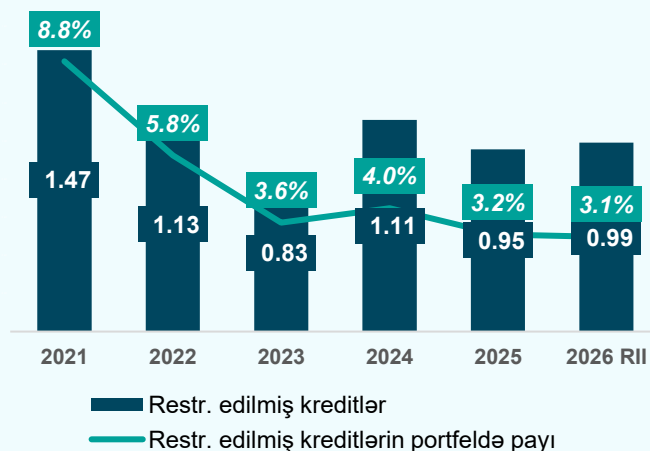
Mənbə: Mərkəzi Bank

ötən ilin sonu ilə müqayisədə 0.3 f.b. artaraq 18.7% olmuşdur.

Restrukturizasiya olunmuş portfelin cəmi portfeldə payı azalmışdır. 2026-cı ilin 1-ci

yarımili ərzində restrukturizasiya olunmuş portfelin həcmi 3.3% (32 mln. manat) artaraq 0.99 mlrd. manat olmuş. Artım əsasən istehlak

Qrafik 27. Restrukturizasiya edilmiş portfelin dinamikası, mlrd. manatla

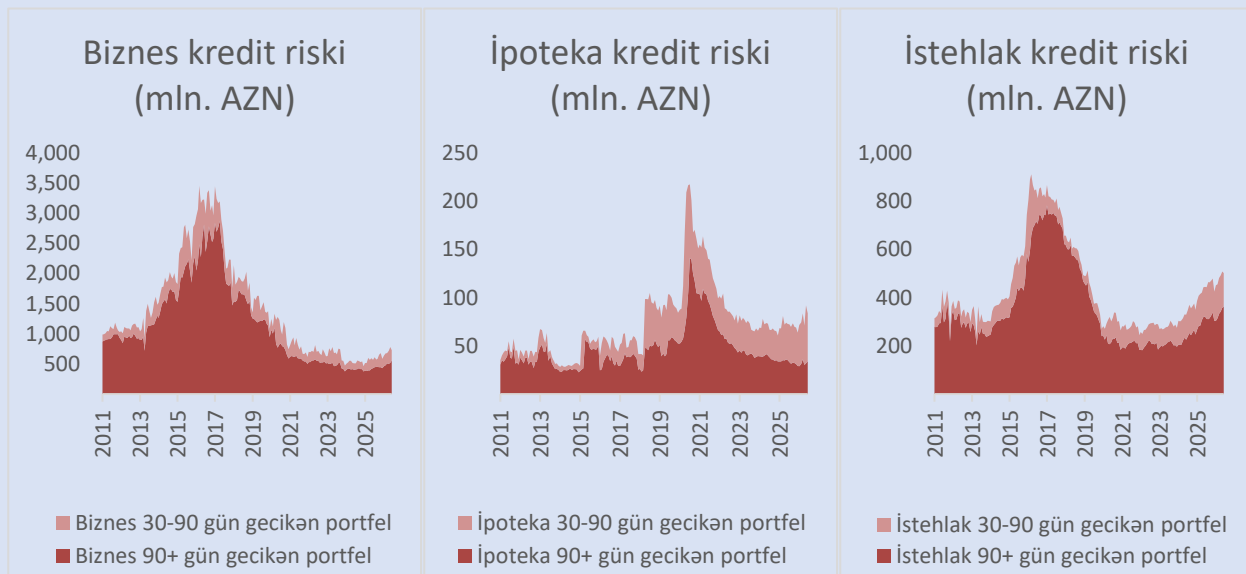
Mənbə: Mərkəzi Bank

portfeli (41 mln. manat) üzrə olmuşdur. İpoteka portfeli üzrə isə restrukturizasiya edilmiş kreditlərdə azalma (13 mln. manat) müşahidə edilsə də, biznes portfeli üzrə restrukturizasiya edilmiş kreditlərdə ciddi dəyişiklik baş verməmişdir. Yekunda restrukturizasiya olunmuş portfelin cəmi portfeldə payı göstəricisi 2025-ci ilin sonu ilə müqayisədə 0.1 f.b. azalaraq 3.1% təşkil etmişdir.

¹ Əhalinin borc yükü= fiziki şəxslərin kredit təşkilatları (Bank, BOKT) qarşısında istehlak və ipoteka kreditlərinin qalıq məbləğinin cəmi

Haşiyə 3. Kredit keyfiyyətinin dinamikaları: Vaxtı keçmiş kreditlərin qeyri-işlək kreditlərə miqrasiyası

Kredit portfelinin keyfiyyətinin və kredit riskinin dinamikasının izlənməsi yalnız qeyri-işlək kredit portfelinin monitorinqi ilə məhdudlaşmır. Kredit riskinin potensial artımının vaxtında müəyyən edilməsi üçün daha erkən mərhələdə risk əlamətləri nümayiş etdirən, o cümlədən vaxtı keçmiş kreditlərin (VKK) dinamikasının və onların sonrakı dövrlərdə QİK kateqoriyasına miqrasiyasının təhlili mühüm əhəmiyyət daşıyır. Kreditlərin kəmiyyətə görə təsnifatında vaxtı keçmiş kreditlər (VKK) və qeyri-işlək kreditlər (QİK) əsas risk kateqoriyaları kimi çıxış edir². Belə ki, QİK portfeli VKK portfelinin alt çoxluğuudur: onların tərkibinə həm 90 gündən çox ödənişi gecikən kreditlər, həm də 30-90 gün aralığında gecikən kreditlər daxildir. QİK portfeli isə yalnız 90 gündən çox ödənişi gecikən kreditləri əhatə edir. Beləliklə, əgər kredit ödənişinin gecikməsinin davam etməsi ilə kreditin risk kateqoriyası pisləşə və ilkin mərhələdə VKK kimi təsnif edilən kredit sonrakı dövrdə QİK kateqoriyasına keçə bilər. Bu səbəbdən VKK portfelinin həcmi ilə yanaşı, onun QİK portfelinə miqrasiya sürətinin izlənməsi kredit risklərinin qabaqlayıcı qiymətləndirilməsi baxımından əhəmiyyətlidir.

Mənbə: Mərkəzi Bank

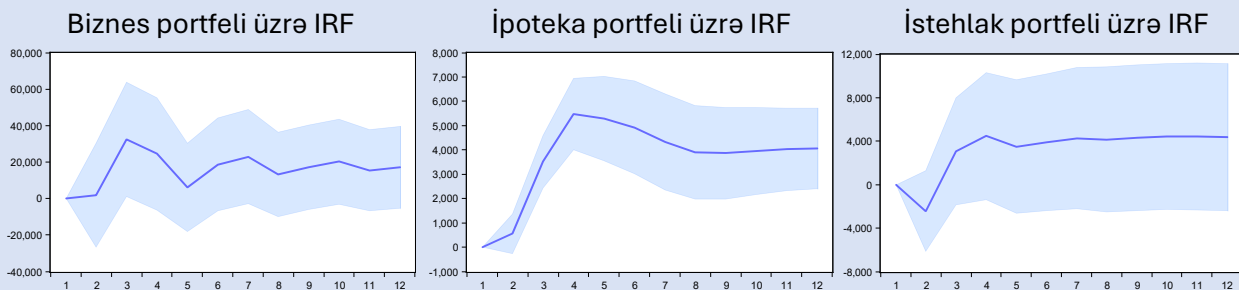
VKK portfelinin QİK portfelinə miqrasiyasının dərinliyini qiymətləndirmək məqsədilə kumulyativ impuls-cavab funksiyalarından (CIRF - cumulative impulse-response function) istifadə olunmuşdur. Bu məqsədlə, VKK portfeli, QİK portfeli, 12 aylıq inflyasiya, nominal orta aylıq əmək haqqı artımı və qeyri-neft ÜDM-in artımı dəyişənlərindən ibarət vektor avtoregressiya modelləri qurulmuşdur. Modellər vasitəsilə VKK portfelində baş verən şokun QİK portfelinə təsirinin istiqaməti, miqyası və zaman üzrə davamlılığı qiymətləndirilmişdir.

Impuls cavab funksiyalarının nəticələrinə əsasən, biznes portfeli üzrə 30-90 gün gecikmiş portfel məbləğində 1 standard kənarlaşma artım biznes QİK portfelini 3-cü ayda 32.4 mln. manat artırır.

Lakin 95%-lik etibarlılıq intervalının aşağı həddinin sıfırdan aşağı olması nəticənin statistik əhəmiyyətli olduğunu təsdiq etməyə imkan vermir.

İpoteka portfeli üzrə 30-90 gün gecikən portfel məbləğində 1 standard kənarlaşmal artım ipoteka QİK portfelini 3-cü ayda 3.5 mln. manat, 4-cü ayda isə 5.5 mln. manat artırır. Hər iki təsirin statistik əhəmiyyətli olması 30–90 gün gecikmiş ipoteka kreditlərinin sonrakı dövrdə QİK kateqoriyasına keçidi üzrə daha aydın və davamlı əlaqənin mövcudluğuna işarə edir.

İstehlak kreditlərinə gəldikdə isə, eyni şok istehlak kreditləri üzrə QİK portfelinin 2 ayda 3.1 mln. manat artmasına səbəb olur. Bununla belə, 95%-lik etibarlılıq intervalının aşağı həddinin sıfırdan aşağı olması müşahidə olunan təsirin statistik əhəmiyyətli olmadığını göstərir. Bu səbəbdən, biznes və istehlak portfelleri üzrə 30–90 gün gecikmiş kreditlərin QİK portfelinə miqrasiyasına dair statistik olaraq əhəmiyyətli nəticə əldə olunmamışdır.

Mənbə: Mərkəzi Bank hesablamaları

Nəticələr onu göstərir ki, ipoteka portfelleri üzrə borcalanın borca xidmət etmək qabiliyyəti pozulduğu halda, borcun QİK portfelinə keçidi ehtimalı yüksəkdir. Bu, ipoteka kreditlərinin uzunmüddətli xarakteri və bərpa olma dərəcəsinin nisbətən aşağı olması ilə izah edilir. Biznes və istehlak portfelleri üzrə isə, erkən gecikmələrin QİK portfelinə mütləq keçidi ilə bağlı statistik olaraq əhəmiyyətli əlaqə müəyyən olunmamışdır. Bu isə həmin portfellerdə gecikmələrin restrukturizasiya, nisbətən yüksək bərpa olma dərəcəsi və qısamüddətli kassa axınları hesabına QİK statusuna keçmədən aradan qaldırılması imkanlarının nisbətən yüksək olması ilə əlaqəli ola bilər.

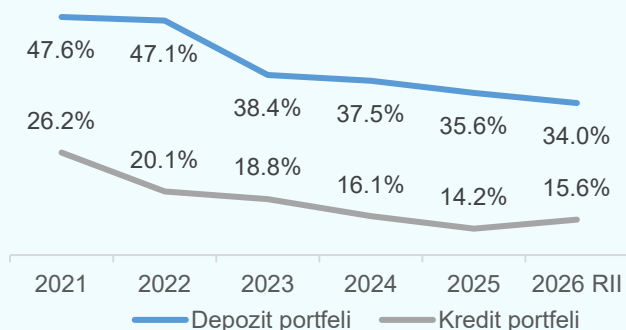
² Prudensial hesabatlığa əsasən Vaxtı keçmiş kreditlər (VKK) dedikdə faiz və ya əsas borcu 30 gündən çox gecikən kreditlər, Qeyri-ışlək kreditlər (QİK) dedikdə isə faiz və ya əsas borcu 90 gündən çox gecikən kreditlər nəzərdə tutulur.

Bank sistemi üzrə bazar riski

Bank sektorunun valyuta mövqeyi prudensial tələblər çərçivəsindədir. 2026-cı ilin 1-ci yarımlı ərzində bank sisteminin uzun açıq valyuta mövqeyi 260 mln. manat, bank sisteminin açıq valyuta mövqeyinin məcmu kapitalla nisbəti göstəricisi isə 3.7% təşkil etməklə, normativ tələblər çərçivəsində olmuşdur. “Banklarda açıq valyuta mövqeyinin limitlərinin müəyyən edilməsi Qaydaları”na əsasən sərbəst dönerli valyuta üzrə məcmu açıq valyuta mövqeyinin bankın məcmu kapitalına nisbəti üzrə maksimum limit $[-20\%, +20\%]$ (bir valyuta üzrə $[-10\%, +10\%]$) təşkil edir.

Bazar üzrə dedollarlaşma trendləri davam edir. Depozit portfelinin dollarlaşması 2026-cı ilin 1-ci yarımlı ərzində 1.6 f.b. azalaraq 34% təşkil etmişdir. 2025-ci ilin sonu ilə müqayisədə bank sektorunun kredit portfelində dollarlaşma göstəricisi 1.4 faiz bəndi artaraq 15.6%-ə çatmışdır. Bununla belə, depozit və kredit portfelleri üzrə mövcud dollarlaşma səviyyəsi tarixi minimumlara yaxın

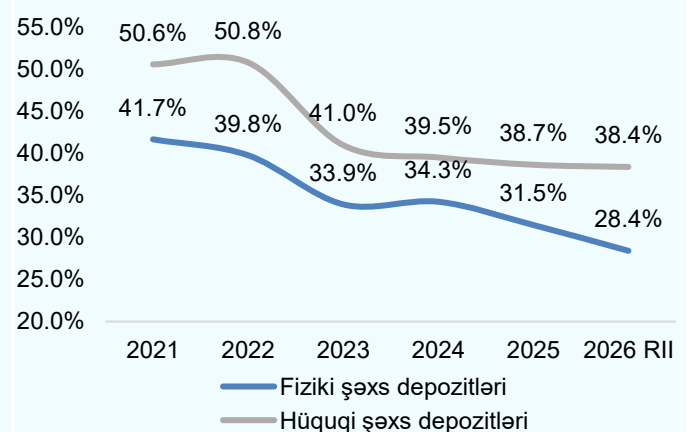
Qrafik 28. Depozit və kredit portfelinin dollarlaşmasının dinamikası, %-lə

Mənbə: Mərkəzi Bank

olaraq qalmaqdadır. Əlavə olaraq qeyd etmək lazımdır ki, Mərkəzi Bankın qüvvədə olan tənzimləyici çərçivəsinə əsasən, xarici valyuta ilə istehlak kreditlərinin verilməsi yalnız borcalanın xarici valyutada gəliri olması şərtilə verilir. Xarici valyutada gəliri olmayan borcalanlara xarici valyutada istehlak kreditlərinin verilməsi isə yalnız belə kreditlərin təminatı qismində eyni bankda xarici valyutada depozitlər, yaxud digər I qrup təminatların (kreditin təminatın dəyərinin 90%-dən çox olmaması şərtilə) çıxış etməsi halında mümkündür. Xarici valyutda gəliri olmayan və ya valyuta riskini digər formada

Qrafik 29. Depozit portfelinin dollarlaşmasının dinamikası, %-lə

Mənbə: Mərkəzi Bank

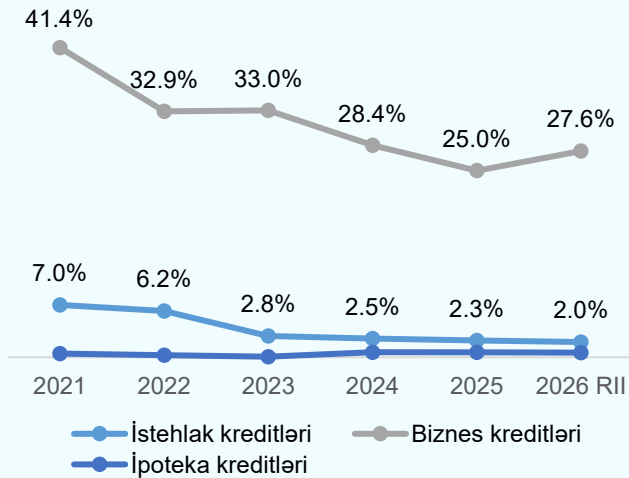
hedcləşdirməyən borcalanlara verilmiş biznes kreditlərində isə, banklara əlavə RÜÖA tələbi tətbiq olunur ki, bu da bankların bu növ kreditləşmədən irəli gələn risklərin onların kapital resursları hesabına absorbsiya edilməsi imkanlarını artırmağa imkan verir.

Fiziki şəxslərin əmanətləri üzrə dedollarlaşma prosesi davam etməkdədir. 2025-ci ilin sonu ilə müqayisədə 2026-cı ilin 1-ci yarısında fiziki şəxslərin müddətli depozitləri

üzrə dollarlaşma 2.9 f.b. azalaraq 28.5%, tələbli depozitləri üzrə isə 3.3 f.b azalaraq 28.3% olmuşdur. HŞ-lərin müddətli depozitləri üzrə dollarlaşma 1.8 f.b. azalaraq 55.4% təşkil etmişdir. Xarici valyutada HŞ-lərin tələbli depozitlərinin cəmi depozit portfelinə payı isə 0.2 f.b. artaraq 33.0% olmuşdur.

İstehlak və ipoteka kredit portfellerində de-dollarlaşma dinamikası davam etmiş, biznes portfelinə isə xarici valyutalı kreditlərin payı nisbətən artmışdır. Kredit portfelinə dollarlaşmanın artımının əsas drayveri biznes kreditlərində xarici valyutalı kreditlərin payının artması olmuşdur. Belə ki, hesabat dövrü ərzində biznes kreditlərinin dollarlaşma səviyyəsi 2.6 f.b artaraq 27.6%-ə çatmışdır ki, bu da əsasən fərdi borcalanlara xarici valyutada verilən təminatlı biznes kreditləri hesabına olmuşdur. Mərkəzi Bankın normativ xarakterli aktlarına əsasən ipoteka kreditinin

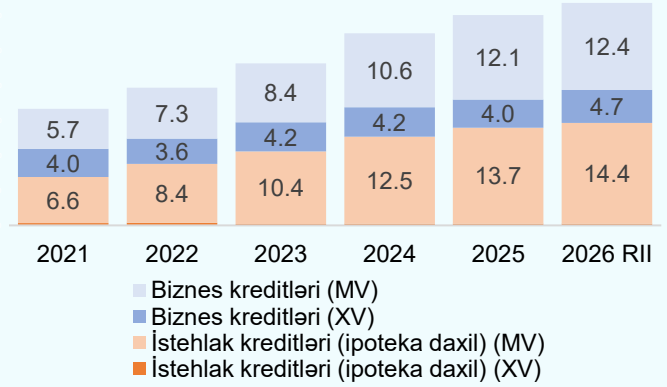
Qrafik 30. Kredit portfelinə xarici valyutanın payı, %-lə

Mənbə: Mərkəzi Bank

yalnız milli valyutada verilməsi tələbi ipoteka kreditləri üzrə portfelin demək olar ki, milli valyutada olmasını şərtləndirmişdir. Buna görə

Qrafik 31. Kredit portfelinin valyuta strukturu və dinamikası, mlrd. manatla

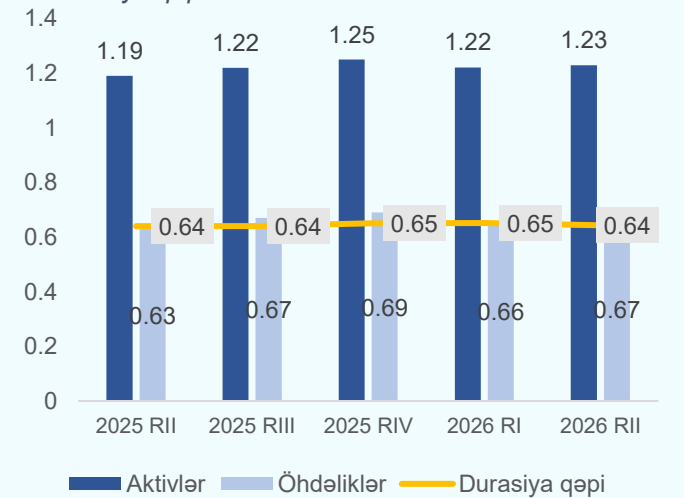

Mənbə: Mərkəzi Bank

də, hesabat dövründə xarici valyutada ipoteka kreditlərinin payı ipoteka kreditlərinin cəmi 0.6%-ni təşkil edir. Digər tərəfdən, 2026-cı ilin I yarımili ərzində istehlak kreditlərinin dollarlaşması isə 0.3 f.b. azalaraq 2.0%-ə enmişdir.

Dövr ərzində sektorun orta çəkili durasiya qəpi azalmışdır. 2026-cı ilin 1-ci yarımili

ərzində aktivlər üzrə orta çəkili durasiyanın

Mənbə: Mərkəzi Bank

2025-ci ilin sonu ilə müqayisədə azalması əsasən qiymətli kağızlar portfelindən irəli gəlir. Öhdəliklər üzrə orta çəkili durasiyanın azalması isə depozitlərin orta çəkili durasiyasının azalması hesabına olmuşdur. Nəticədə orta çəkili durasiya qəpi ötən ilin sonu ilə müqayisədə 0.65-dən 0.64-ə enmişdir.

Bankların faiz dərəcəsinə qarşı həssaslığı onların dayanıqlılığına təhdid yaratmır. Bazar risklərindən olan faiz dərəcəsi riski durasiya metodu ilə təhlil edilmişdir. Sektorda aktiv və öhdəliklərin əksəriyyəti balans dəyəri ilə əks etdirildiyinə görə hesablamalar balans dəyəri

üzərindən aparılmış və AMB-nin uçot faiz dərəcəsi ilə diskontlaşdırılmışdır. Aktiv və öhdəliklər arasında durasiya uyğunsuzluğunun əsas mənbəyi verilmiş kreditlər üzrə orta çəkili durasiyanın cəlb olunmuş depozitlərin orta çəkili durasiyasından çox olmasıdır. Müsbət durasiya fərqi nəticəsində faiz dərəcələrinin artımı bankların kapitalına azaldıcı təsir edir. Aparılmış simulyasiyalara əsasən, faiz dərəcəsinin 1 f.b. artması kapital adekvatlığı əmsalının 0.9 f.b. azalması ilə nəticələnir ki, bu da bank sisteminin maliyyə dayanıqlılığına təhdid yaratmır.

Qrafik 33. Ödəniş müddətləri üzrə aktiv və öhdəliklərin bölgüsü və orta çəkili durasiyası

	Aktivlər		Öhdəliklər		Nominal Qəp (Aktiv – Öhdəlik)
Ani	11.3	18.6%	25.3	47.5%	-14
0-1 il	25.9	42.5%	17.9	33.6%	8
1-3 il	13.1	21.4%	6.0	11.3%	7.1
3-5 il	4.8	7.8%	0.6	1.2%	4.1
>5 il	5.9	9.7%	3.4	6.4%	2.5
Cəmi	60.9	100%	53.3	100%	7.7
Orta çəkili durasiya	1.23		0.67		

Mənbə: Mərkəzi Bank

Haşiyə 4. Bank sektorunun şoklara davamlılığının qiymətləndirilməsi üzrə vahid stres-test çərçivəsi - “Banklarda stres-testlərin aparılması Qaydası”

Qlobal maliyyə böhranlarının təcrübəsi göstərmişdir ki, bankların mövcud kapital adekvatlığı göstəriciləri onların daxili və xarici şoklara qarşı gələcək davamlılığını tam əks etdirməyə bilər. Bu baxımdan, maliyyə sisteminin dayanıqlılığının qorunması risklərin gələcəyə yönəlmiş şəkildə qiymətləndirilməsini və müxtəlif makroiqtisadi ssenarilər altında potensial itkilərin və kapital mövqeyinin dinamikasının təhlilini zəruri edir. Bu məqsədlə, “2024–2026-cı illərdə maliyyə sektorunun inkişaf Strategiyası” çərçivəsində tənzimləmə mexanizmlərinin qabaqcıl beynəlxalq standartlara, o cümlədən Bazel Komitəsi və Avropa Bank Təşkilatının (EBA) yanaşmalarına uyğunlaşdırılması istiqamətində növbəti addım kimi Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının İdarə Heyəti tərəfindən 26 fevral 2026-cı il tarixli qərar ilə **“Banklarda stres-testlərin aparılması Qaydası”** təsdiq edilmişdir.

Vahid stress test çərçivəsinin formalaşdırılması

Yeni çərçivənin qəbuluna qədər bank sektorunda stres-testlə bağlı tələblər müxtəlif normativ aktlarda, o cümlədən korporativ idarəetmə, kredit, likvidlik, bazar və əməliyyat risklərinin idarə olunmasına dair tələblərdə əks olunurdu. Yeni Qayda stres-test sahəsində mövcud tələbləri vahid çərçivədə sistemləşdirərək risklərin qiymətləndirilməsinə daha ardıcıl və inteqrasiya olunmuş yanaşmanın formalaşdırılmasına xidmət edir.

Yeni yanaşma müxtəlif risk növləri üzrə şokların vahid metodoloji çərçivədə qiymətləndirilməsini, habelə risklər arasında qarşılıqlı təsirin və ikinci raund effektlərinin nəzərə alınmasını nəzərdə tutur. Beləliklə, makroiqtisadi şokların kredit, bazar və likvidlik mövqələrinə təsirinə ayı-ayrılıqda deyil, mümkün qarşılıqlı əlaqələri nəzərə alınmaqla qiymətləndirilməsi bankların ümumi risk profilinin daha dolğun təhlilinə imkan verir.

Yeni çərçivənin əsas metodoloji elementləri:

Yeni metodoloji çərçivə bankların ölçüsünə, fəaliyyət modelinə və risk profilinə uyğun olaraq makroiqtisadi amillərin maliyyə göstəricilərinə təsirini qiymətləndirən əsaslandırılmış kəmiyyət və analitik metodologiyaların tətbiqini nəzərdə tutur. Stres-testlər həssaslıq və ssenari təhlillərini əhatə edir, potensial şokların bankların kapital və likvidlik mövqeyinə təsiri müxtəlif zaman üfüqləri üzrə qiymətləndirilir. Bu zaman statik və dinamik balans yanaşmalarından, habelə risklərin xüsusiyyətlərinə uyğun digər əsaslandırılmış fərziyyələrdən istifadə edilir.

Ssenari təhlilləri kifayət qədər ciddi, lakin iqtisadi və statistik baxımdan əsaslandırılmış şoklar əsasında həyata keçirilir. Mərkəzi Bankın dövrü makroiqtisadi proqnozları stres-test ssenarilərinin hazırlanması üçün əsas informasiya mənbələrindən biri kimi çıxış edir.

Proporisonallıq prinsipinə uyğun olaraq, sistem əhəmiyyətli banklar stres-testləri daha yüksək tezliklə, digər banklar isə müəyyən edilmiş dövrilik və risk profillərinə uyğun olaraq həyata keçirirlər.

Çərçivənin mühüm elementlərindən biri də stres-test prosesinin institusional idarəetmə və nəzarət mexanizmlərinin gücləndirilməsidir. Stres-test proqramı bankların idarəetmə strukturlarının nəzarəti altında mütəmadi yenilənir, istifadə olunan metodologiya və modellər isə müstəqil validasiya prosesindən keçirilir. Bankların “bottom-up” yanaşması əsasında əldə etdiyi nəticələrin Mərkəzi Bankın “top-down” qiymətləndirmələri ilə müqayisəsi fərziyyələrdə və nəticələrdə mövcud fərqlərin müəyyən edilməsinə, habelə bank və sistem səviyyəsində risklərin daha əhatəli qiymətləndirilməsinə imkan verir.

Maliyyə sabitliyi üçün əhəmiyyəti:

Vahid stres-test çərçivəsinin tətbiqi həm bankların risk idarəetmə sisteminin, həm də nəzarət prosesinin gələcəyə yönəlmiş yanaşma əsasında təkmilləşdirilməsinə xidmət edir. Mərkəzi Bank baxımından bu çərçivə müxtəlif makroiqtisadi ssenarilər şəraitində sistem üzrə risklərin kumulyativ təsirini, bank sektorunun həssas sahələrini və potensial zəiflik mənbələrini daha erkən müəyyən etməyə imkan yaradır. “Top-down” və “bottom-up” nəticələrinin çarpaz müqayisəsi isə bankların istifadə etdiyi fərziyyələrin və nəticələrin daha obyektiv qiymətləndirilməsini dəstəkləyir.

Stres-test nəticələrinin risk-əsaslı nəzarət prosesinə inteqrasiyası potensial zəifliklərin erkən mərhələdə müəyyən edilməsinə və zəruri hallarda preventiv nəzarət tədbirlərinin görülməsinə şərait yaradır. Bu baxımdan, stres-test yalnız bankların kapital adekvatlığının qiymətləndirilməsi aləti deyil, həm də risklərin gələcəyə yönəlmiş qiymətləndirilməsi və nəzarət qərarlarının məlumatla təmin edilməsi üçün mühüm mexanizmdir.

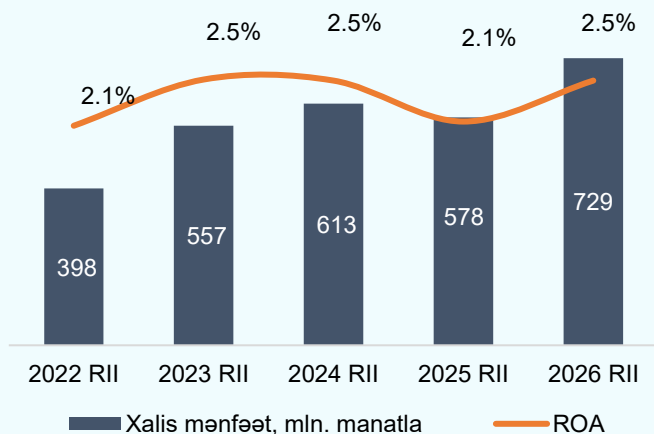
Banklar üçün yeni çərçivə risk idarəetməsi və kapital planlaşdırılmasının analitik əsaslarını gücləndirir. Modelləşdirmə, ssenari təhlili və müstəqil validasiya tələbləri bankların qərar qəbul etmə prosesində risklərin daha sistemli qiymətləndirilməsinə imkan verir. Eyni zamanda, stres-test nəticələri potensial şoklar şəraitində kapital və likvidlik mövqeyinin qorunması və gücləndirilməsi üçün mümkün idarəetmə tədbirlərinin əvvəlcədən müəyyənləşdirilməsini dəstəkləyir.

Yekun olaraq, vahid stres-test çərçivəsi bank sektorunda potensial risklərin daha erkən müəyyən edilməsinə, bankların ciddi, lakin əsaslandırılmış şoklara qarşı davamlılığının qiymətləndirilməsinə və nəzarət tədbirlərinin daha hədəfli şəkildə formalaşdırılmasına töhfə verir. Bu isə bütövlükdə bank sektorunun şoklara qarşı dayanıqlılığının və maliyyə sisteminin davamlılığının gücləndirilməsinə xidmət edir.

Bank sisteminin mənfəətliliyi

Faiz və qeyri-faiz xərclərində baş verən artımlara baxmayaraq sektorun mənfəətliliyi artan istiqamətdə davam edir. 2026-cı ildə bank sisteminin xalis mənfəəti ötən il ilə müqayisədə 26% (151 mln. manat)

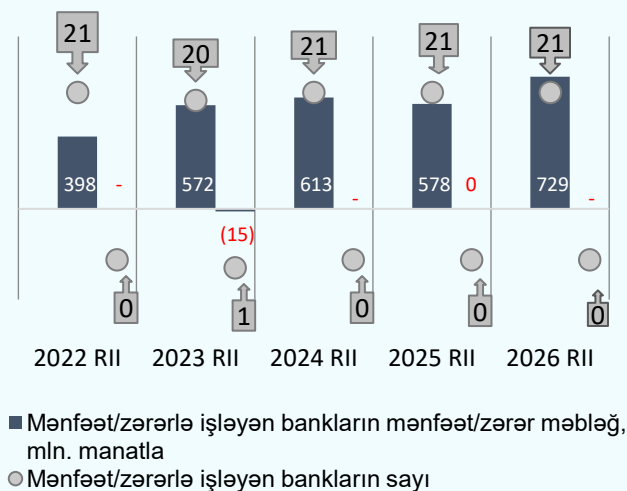
Qrafik 34. Bank sektorunun xalis mənfəəti və ROA göstəricisi

Mənbə: Mərkəzi Bank

artaraq 729 mln. manat təşkil etmişdir. Sektorun mənfəətliliyinin və aktivlərin artımı

Qrafik 35. Mənfəət/zərərle işləyən bankların göstəriciləri

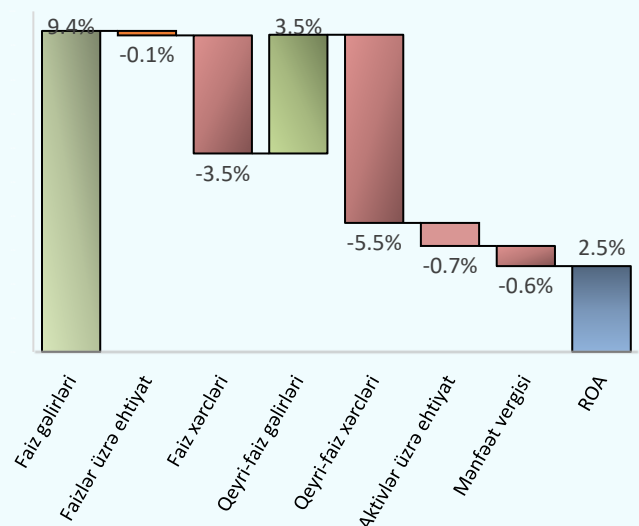
Mənbə: Mərkəzi Bank

fonunda ROA göstəricisi də artaraq 2.5% olmuşdur.

Dövr ərzində bütün banklar mənfəətlə fəaliyyət göstərmişdir. 2026-cı ilin birinci yarımilində bank sektorunun mənfəəti 729 mln. manat olmuşdur. Bank sektorunda zərərle fəaliyyət göstərən bank olmamışdır.

ROA göstəricisi 2.5% təşkil etmişdir. 2026-cı ilin ilk yarısında ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə faiz və qeyri-faiz gəlirlərinin orta aktivlərə nisbəti artmışdır. Sektorun

Qrafik 36. Bank sistemi üzrə ROA-nın dekompozisiyası

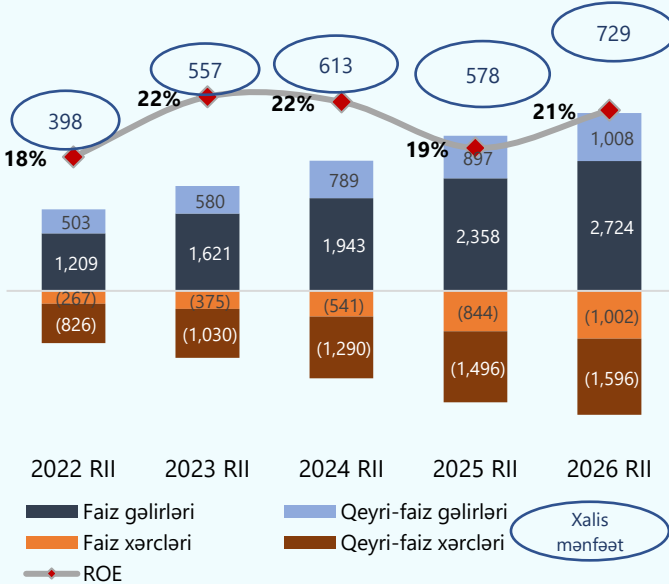
Mənbə: Mərkəzi Bank

gəlirlərində müşahidə olunan artım xərclərdəki artımı üstələdiyi üçün ROA göstəricisi ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 2.1%-dən 2.5%-ə yüksəlmişdir.

Sektorun mənfəətliliyinin artmasının əsas səbəbi artan faiz və qeyri-faiz gəlirləri olmuşdur. Ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə faiz və qeyri-faiz gəlirləri müvafiq olaraq 15.5% (366 mln. manat) və 12.3% (110 mln. manat) artmış, faiz və qeyri-faiz xərcləri

müvafiq olaraq 19% (158 mln. manat) və 7% (100 mln. manat) artmışdır.

Qrafik 37. Bank sektorunun ROE göstəricisi və onun əsas komponentləri, mln. manatla

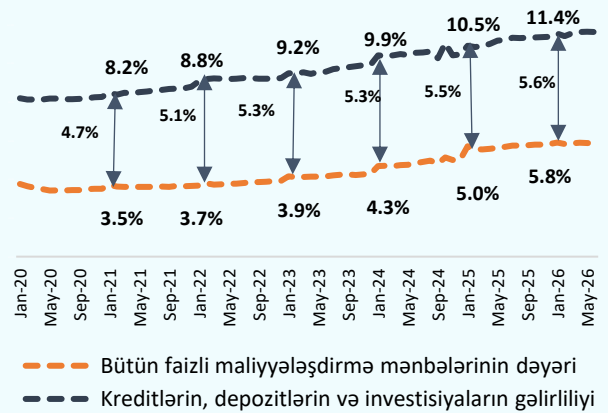
Mənbə: Mərkəzi Bank

Sektorun maliyyələşmə xərcləri artan dinamika davam etməkdədir. 2025-ci ilin ilk yarısı ilə müqayisədə bank sektorunun faiz xərcləri 19% (158 mln) artaraq 1,002 mln. manat olmuşdur. Nominal ifadədə artımın ən böyük hissəsini fiziki şəxslərin depozitləri (xüsusilə müddətli depozitlər) formalaşdırmışdır. Belə ki, fiziki şəxslərin depozitlərindən formalaşan faiz xərcləri ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 112 mln. manat və ya 33% artmışdır. Maliyyə institutları arasındakı kredit və depozitlər üzrə maliyyələşmə xərcləri də əhəmiyyətli dərəcədə artaraq (39% və ya 61 mln) faiz xərclərini artıran vacib göstəricilərdən biri olmuşdur.

Maliyyələşmə mənbələrinin dəyərinin artmasına baxmayaraq, sektorun faiz spredində artım müşahidə olunur. Ötən ilin

müvafiq dövrü ilə müqayisədə bütün faizli maliyyələşmə mənbələrinin dəyəri 0.2 f.b. artaraq 5.9%-ə, aktivlərin gəlirliliyi isə 0.4 f.b. artaraq 11.6%-ə çatmışdır. Nəticədə, 2025-ci ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə faiz spreadi 0.2 f.b. artmışdır.

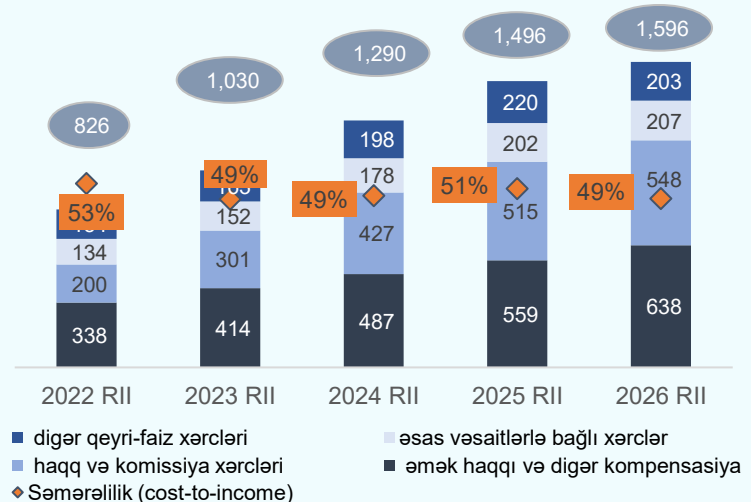
Qrafik 38. Bank sektorunun maliyyələşmə dəyəri və gəlirliliyi, %-lə

Mənbə: Mərkəzi Bank

Dövr ərzində səmərəlilik göstəricisində yaxşılaşma müşahidə olunub. 2025-ci ilin ilk yarısı ilə müqayisədə bankların qeyri-faiz xərcləri 7% (100 mln. manat) artaraq 1.6 mlrd.

Qrafik 39. Bank sektoru üzrə səmərəlilik göstəriciləri, mln. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

manata çatmışdır. Artımın əsas drayveri əmək haqqı və digər kompensasiya xərcləri (79 mln. manat) və haqq/komissiya xərcləri (33 mln. manat) olmuş və hər bir göstərici müvafiq olaraq 14% və 6% artmışdır. Faiz gəlirlərinin

artım tempinin qeyri-faiz xərclərinin artım tempini üstələməsi nəticəsində sektorun səmərəlilik³ göstəricisi 2 f.b. yaxşılaşaraq 49%-ə enmişdir.

³ Səmərəlilik göstəricisi = $(\text{Qeyri-faiz xərcləri} - \text{Komissiya xərcləri}) / (\text{Xalis faiz gəlirləri} + \text{Qeyri-faiz gəlirləri} - \text{Komissiya gəlirləri})$

Haşiyə 5. Bankların stress şəraitində proqnozlaşdırılan defolt dərəcəsi

Bankların əsas fəaliyyət istiqamətlərindən biri müştərilərdən cəlb edilən depozitlər hesabına kreditləşmənin həyata keçirilməsidir. Bununla belə, borcalanların maliyyə vəziyyətində dəyişikliklər, makroiqtisadi şərait və digər özünəməxsus (idiosinkratik) və sistem riskləri səbəbindən borcalanların bir qismi öz öhdəliklərini tam və vaxtında yerinə yetirə bilmir. Məhz bu səbəbdən banklar IFRS 9 standartlarının tələblərinə əsasən gözlənilən kredit itkilərini (ECL) hesablayır və maliyyə hesabatlarında müvafiq ehtiyatlar yaradır. Tənzimləyici qismində Mərkəzi Bank da bank sektorunun maliyyə sabitliyinin monitorinqi və nəzarət metodologiyalarının təkmilləşdirilməsi məqsədilə IFRS 9 əsaslı yanaşmalara keçidini həyata keçirmişdir. IFRS 9 çərçivəsində gözlənilən kredit itkilərinin (ECL) hesablanması gələcəyə yönəlik (forward-looking) və makroiqtisadi ssenarilərə əsaslanan yanaşma tələb edir ki, bu da ənənəvi tsikl üzrə defolt ehtimalı (TTC PD) əsaslı göstəricilərin birbaşa istifadəsini qeyri-mümkün edir və zaman anına defolt ehtimalına (PIT PD) əsaslanan göstəricilərə keçidi zəruri edir. Bu səbəbdən dolayı, stressə məruz qalmış PD-nin hesablanması ən geniş istifadə olunan metodoloji yanaşmalardan biri Asimptotik Tək Risk Faktoru Modelidir (ASRF, Vasicek model). ASRF modeli TTC xarakterli uzunmüddətli PD-lərin sistematik risk faktorunun stress şəraitindəki realizasiyası nəzərə alınmaqla PIT PD-yə transformasiya edilməsinə imkan verir.

ECL-in hesablanması əsas risk parametrlərdən biri defolt ehtimalıdır (Probability of default - PD). PD müəyyən zaman intervalında borcalanın müqavilə üzrə öz öhdəliyini yerinə yetirə bilməmə ehtimalını əks etdirən göstəricidir. Baza şəraitində PD fərdi risk xüsusiyyətləri ilə yanaşı, makroiqtisadi mühitin cari və gözlənilən vəziyyətini əks etdirdiyi halda, stress ssenariləri altında bu göstərici əlavə transformasiyaya məruz qalaraq stressə məruz qalmış PD-yə (Stressed PD) çevrilir. Stressə məruz qalmış PD makroiqtisadi şoklar (məsələn, ÜDM-in kəskin azalması, işsizliyin artması və ya məzənnə dəyişikliyi) nəticəsində borcalanların defolt ehtimalını kəmiyyət baxımından qiymətləndirməyə imkan verir və bununla da bank böhran şəraitində potensial itkiləri daha dəqiq proqnozlaşdırmaqla bilir.

ASRF modelində borcalanın defolt riski iki komponentdən – bütün borcalanlara ümumi təsir göstərən sistem riski və konkret borcalana xas olan idiosinkratik risk komponentindən formalaşır. Sistem riski komponenti əsasən makroiqtisadi şəraitdəki dəyişiklikləri əks etdirir, idiosinkratik komponent isə ayrı-ayrı borcalanların maliyyə vəziyyəti və digər fərdi xüsusiyyətlərindən irəli gələn riskləri xarakterizə edir. Model çərçivəsində defolt hadisəsi borcalanın aktiv dəyərinin müəyyən həddin altına düşməsi kimi müəyyən edilir. Bu çərçivə əsasında stressə məruz qalmış PD aşağıdakı düsturla ifadə olunur:

Formula 1: ASFR modeli

$$PD_{stress} = \Phi \left(\frac{\Phi^{-1}(PD) + \sqrt{\rho} \cdot \Phi^{-1}(\alpha)}{\sqrt{1 - \rho}} \right)$$

PD – baza şəraitində defolt ehtimalı

ρ – fərdi borcalanların kredit keyfiyyətinin sistem riskinə həssaslığı üzrə aktivlər arası korrelyasiya parametri

α - seçilmiş etibarlılıq səviyyəsi (məsələn, 99.9%)

Φ - standart normal kumulyativ paylanma funksiyası

ρ əmsalı borcalanın kredit keyfiyyətindən (PD-dən) asılı olaraq dəyişir: yüksək keyfiyyətli (aşağı PD-li) borcalanlar üçün sistem riski amili daha güclü təsir göstərdiyindən korrelyasiya nisbətən yüksək (24%-ə qədər), aşağı keyfiyyətli (yüksək PD-li) borcalanlar üçün isə idiosinkratik amillərin üstünlük təşkil etməsi səbəbindən korrelyasiya daha aşağı (12%-ə qədər) olur.

Formula 2: Biznes portfeli üçün *korrelyasiya formulası*

$$\rho = 0.12 \times \frac{1 - e^{-50 \times PD}}{1 - e^{-50}} + 0.24 \times \left[1 - \frac{1 - e^{-50 \times PD}}{1 - e^{-50}} \right]$$

0.12 və 0.24 hədləri "Basel Committee on Banking Supervision" (BCBS) tərəfindən Basel II çərçivəsinin hazırlanması zamanı aparılmış Kəmiyyət Təsir Araşdırmaları (Quantitative Impact Studies — QIS) əsasında empirik olaraq kalibrasiya edilmişdir və biznes müştərilərinə xas olan yanaşmadır. İpoteka kreditləri üçün bu əmsal 0.15 olaraq qəbul edilmiş, istehlak kreditləri üçün isə riski daha yuxarı olan müştərilər üçün 0.03, daha etibarlı fərdi borcalanlar üçün isə 0.16 olaraq qəbul edilmişdir.

Nəticədə, seçilmiş etibarlılıq səviyyəsi nə qədər yüksək olarsa (məsələn, 99.9%), model bir o qədər ekstremal, lakin aşağı ehtimallı böhran ssenarisini əks etdirir və bank buna əsasən stress şəraitində yarana biləcək əlavə ehtiyat tələbini qiymətləndirə bilər.

Bununla belə, ASFR modelinin bir sıra çatışmayan tərəfləri də mövcuddur. Birincisi, model portfeldəki bütün borcalanların eyni korrelyasiya əmsalına (ρ) və sistem riskinə malik olduğunu fərz edir (homogenlik fərziyyəsi), halbuki real portfellərdə borcalanlar arasında əhəmiyyətli heterogenlik mövcud ola bilər. İkincisi, model nəticələri istifadə olunan parametrlərə (xüsusilə ρ və unconditional PD) qarşı yüksək həssaslıq nümayiş etdirir — bu parametrlərdəki kiçik dəyişikliklər stress PD nəticələrində nisbətən böyük fərqlərə səbəb ola bilər ki, bu da modelin daha yenilənmiş və əsaslandırılmış (dəqiq) parametrlər əsasında kalibrasiya olunmasının vacibliyini göstərir.

Bununla yanaşı, stress şəraitində girov dəyərlərinin azalması və borcalanların maliyyə mövqeyinin zəifləməsi bankların LGD (itki nisbəti) göstəricisini artırır. ρ əmsalı isə modeldə struktur parametrlərinə kimi sabit qalır.

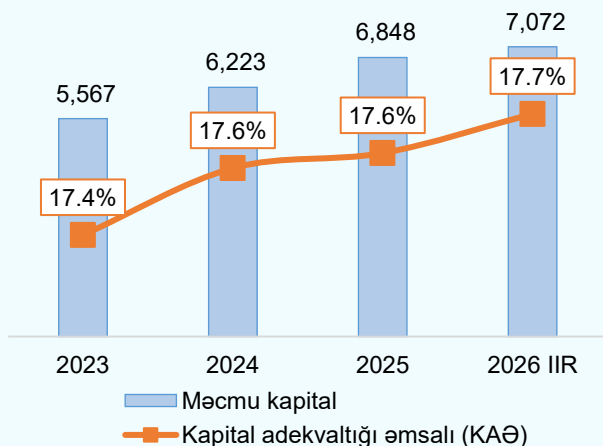
Modeldə istifadə olunan 99.9% etibarlılıq səviyyəsi “tail” risklərin (ehtimalı aşağı, lakin təsiri yüksək olan hadisələrin) müəyyən edilməsi məqsədilə seçilir. Etibarlılıq səviyyəsi adətən stress-testin məqsədindən asılı olaraq seçilir — 99.9%-lik səviyyə Basel IRB (Internal Ratings Based) yanaşması çərçivəsində kapital tələblərinin hesablanması üçün standart səviyyə hesab olunur.

Hər bir bank öz risk profilinə uyğun olaraq özünün kredit portfelinin strukturu və daha detallı məlumatlar əsasında Vasicek modelinə əsaslanaraq stress şəraitində PD göstəricisini hesablamaq bilər.

Bank sisteminin kapital mövqeyi

Bank sektorunda kapital mövqeyinin prudensial normativləri əhəmiyyətli dərəcədə üstələməsi potensial şoklar zamanı zərərlərin qarşılınması üçün əlavə dayanıqlılıq buferi yaradır. 2026-cı ilin I yarımili ərzində bank sektorunun məcmu kapitalı 3.3% (224 mln. manat) artaraq 7.1 mlrd. manat təşkil etmişdir. Sektor üzrə KAƏ (kapital adekvatlığı əmsalı) hesabat dövründə 0.1 faiz bəndi artaraq 17.7% təşkil etmiş və minimum prudensial tələbi 1.7 dəfə üstələmişdir. Məcmu kapitalın risk üzrə ölçülmüş aktivlərlə müqayisədə daha yüksək temple artması nəticəsində kapital adekvatlığı əmsalında cüzi yüksəliş qeydə alınmışdır.

Qrafik 40. Kapital adekvatlığının dinamikası, mln. manatla

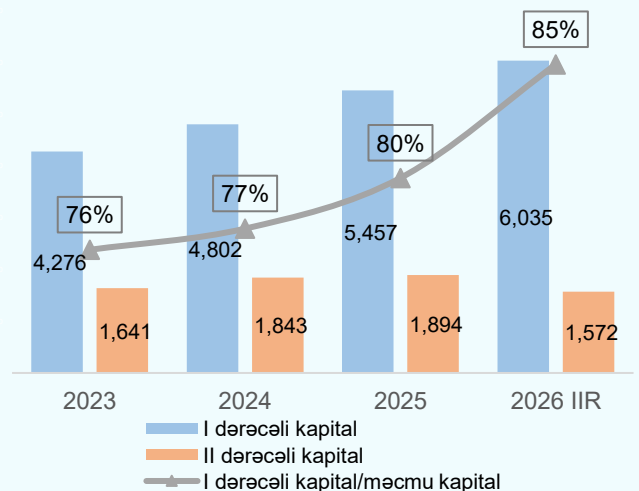

Mənbə: Mərkəzi Bank

I dərəcəli kapitalın nəzərəçarpan dərəcədə artımı məcmu kapital artımına dəstəkləyən əsas faktor olmuşdur. I dərəcəli kapital 2026-cı ilin I yarımili ərzində 10.6% və ya 0.6 mlrd. manat artaraq 6 mlrd. manat, II dərəcəli kapital isə 17% və ya 320 mln. manat azalaraq 1.6

mlrd. manat təşkil etmişdir. I dərəcəli kapital hesabat dövründə əsasən bölüşdürülməmiş xalis mənfəətin artımı hesabına artmışdır. II dərəcəli kapitalın azalması əsasən ötən il ərzində yığılmış mənfəətin I dərəcəli kapitalla transformasiyası ilə bağlı olmuşdur. Dövr ərzində bankların I dərəcəli kapitalının artımı mənfəətliliklə yanaşı səhmdar kapitalının artımı hesabına da təmin olunmuşdur.

Qrafik 41. Kapital adekvatlığının dinamikası, mln. manatla

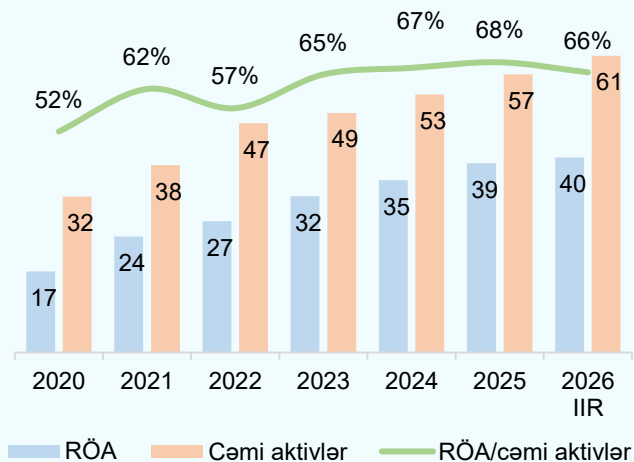
Mənbə: Mərkəzi Bank

Dövr ərzində risk üzrə ölçülmüş aktivlərin ümumi aktivlərdə payı azalmışdır. Cəmi aktivlərin ötən ilin sonu ilə müqayisədə 6.7% (3.9 mlrd. manat) artması fonunda risk üzrə ölçülmüş aktivlərin həcmi 3% (1.2 mlrd. manat) artmışdır. Nəticədə 2026-cı ilin I yarımili ərzində risk üzrə ölçülmüş aktivlərin cəmi aktivlərə nisbəti göstəricisi 2 f.b. azalaraq 66% təşkil etmişdir. Risk üzrə ölçülmüş aktivlərin 93%-i kredit riskləri üzrə, 6%-i əməliyyat riskləri üzrə, 1%-i isə bazar riskləri üzrə formalaşır. Sektorun kapital adekvatlığının qorunub

saxlanması, aktiv kreditləşmə fonunda belə bankların əlavə maliyyələşmə üçün lazımi kapital ehtiyatına və yüksək dayanıqlığa sahib olduğunu göstərir.

Kapital tələblərinin Bazel III standartlarına uyğunlaşdırılması çərçivəsində bank kapitalı və onun adekvatlığı üzrə yeni prudensial çərçivə 2027-ci ilin 1 yanvar tarixindən qüvvəyə minir. Dəyişikliklərə əsasən, yeni kapital buferlərinin tətbiqi bankların mümkün itkilərə qarşı dayanıqlılığını artırmaqla risklərin daha düzgün qiymətləndirilməsinə və bank kapitalının keyfiyyətinin yüksəldilməsinə, habelə iqtisadiyyatın dayanıqlı maliyyələşdirilməsi proseslərinin əlavə dəstəklənməsinə şərait yaradacaqdır.

Qrafik 42. Aktivlər və RÖA-nın dinamikası, mlrd. manat

Mənbə: Mərkəzi Bank

Cədvəl 1. Bank sisteminin əsas göstəriciləri, mln. manatla

	2023	2024	2025	2026 IIR
Balans göstəriciləri				
Cəmi aktivlər	49,178	53,001	57,086	60,940
Kredit portfeli	23,183	27,478	30,063	31,821
Biznes kreditləri	12,617	14,787	16,106	17,180
İstehlak kreditləri	6,937	8,445	9,354	9,917
İpoteka kreditləri	3,629	4,246	4,603	4,724
Cəmi öhdəliklər	43,115	46,383	49,744	53,295
Cari öhdəliklər	23,687	24,866	25,608	26,366
Fiziki şəxslərin depozitləri	12,582	14,299	16,323	17,428
FŞ müddətli depozitləri	6,882	8,601	10,316	11,345
FŞ tələbli depozitləri	5,700	5,698	6,007	6,084
Hüquqi şəxslərin depozitləri	21,968	23,397	21,898	22,315
HŞ müddətli depozitləri	4,500	5,817	5,316	5,420
HŞ tələbli depozitləri	17,468	17,580	16,582	16,896
Balans kapitalı	6,063	6,618	7,342	7,646
Kapital mövqeyi				
I dərəcəli kapital	4,319	4,802	5,457	6,035
Məcmu kapital	5,618	6,223	6,848	7,072
Risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlər	32,085	35,401	38,882	40,068
I dərəcəli kapital adekvatlığı	13.50%	13.57%	14.03%	15.06%
Məcmu kapital adekvatlığı	17.50%	17.58%	17.61%	17.65%

	2023	2024	2025	2026 IIR
Gəlirlilik				
Xalis mənfəət	1,076	1,044	1,162	716
Aktivlərin gəlirliyi (ROA)	2.40%	2.10%	2.09%	2.47%
Kapitalın gəlirliyi (ROE)	20.30%	18.12%	18.24%	20.72%
Likvidlik riski profili				
Cari aktivlər	13,154	14,243	12,911	15,412
Cari aktivlərin aktivlərdə payı	26.7%	26.8%	22.6%	25.3%
Ani likvidlik əmsalı	52.2%	51.9%	54.4%	48.5%
Likvidliyin örtülmə əmsalı (LCR), cəmi	134.5%	150.0%	153.7%	160.4%
Milli valyuta	106.2%	126.3%	126.0%	137.7%
Xarici valyutada	118.0%	177.9%	198.8%	205.9%
Kredit riski profili				
Qeyri-işlək kreditlər	614	655	763	954
Biznes kreditləri	378	375	429	557
İstehlak kreditləri	197	246	305	362
İpoteka kreditləri	39	34	29	34
Qeyri-işlək kreditlər əmsalı	2.60%	2.38%	2.54%	3.00%
Biznes kreditləri	3.00%	2.53%	2.66%	3.24%
İstehlak kreditləri	2.80%	2.92%	3.26%	3.66%
İpoteka kreditləri	1.10%	0.80%	0.63%	0.72%
Bazar riski profili				
Aktivlərin dollarlaşması	33.70%	30.60%	29.66%	28.14%
Öhdəliklərin dollarlaşması	37.30%	35.80%	34.16%	33.07%

* Prudensial hesabatlıq metodologiyası əsasında hesablanmışdır.

Haşiyə 6. Bankların kapital adekvatlığına təsir edən amillərin təhlili

Bank sektorunun məcmu kapital adekvatlığı əmsalı (KAƏ) minimum tənzimləyici tələbdən əhəmiyyətli dərəcədə yüksək səviyyədə olsa da, kapital mövqeyinin dinamikasını müəyyən edən amillər müxtəlif ölçülü banklar arasında fərqlənə bilər. Bu çərçivədə bankların kapital dayanıqlığının əsas determinantlarını və mümkün fərqləri qiymətləndirmək məqsədilə aylıq tezliklə və 2022-ci ilin əvvəlindən 2026-cı ilin iyun ayınadək olan dövrü əhatə edən fərdi bank səviyyəsində məlumatlar əsasında panel regressiya aparılmışdır.

Təhlildə KAƏ-nin dəyişməsi ilə üç izahedici dəyişənin - aktivlərin illik artım tempinin, risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlərin (RÜÖA) cəmi aktivlərə nisbəti (RWA density - RWAD) və aktivlərin gəlirliliyinin (ROA) dəyişməsi arasındakı əlaqə qiymətləndirilmişdir. Təhlil nəticələrinin bank ölçüsü üzrə fərqləndirilməsi məqsədilə banklar aktivlər üzrə bazar payına əsasən iki qrupa bölünmüşdür: sektor aktivlərinin 63%-ni təşkil edən üç iri bank (Top-3 bank) və qalan 37%-ni təşkil edən digər banklar. Bu bölgü bank sektorunda aktivlərin yüksək konsentrasiyasını nəzərə almaqla iri bankların kapital dinamikasının sektordakı digər banklardan fərqli ola biləcəyini qiymətləndirməyə imkan verir. Belə ki, təhlilin məqsədi sistem əhəmiyyətli və konsentrasiyası yüksək bankların risk və gəlirlilik şoklarına qarşı əlavə kapital buferləri ilə daha dayanıqlı olub-olmadığını və yaxud bu şokların bank ölçüsündən asılı olmayaraq bütün sektora eyni səviyyədə ötürülüb-ötürülmədiyini müəyyənləşdirməkdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, dəyişənlər multikollinearlıq, homoskedastiklik, stasionarlıq testlərindən keçirilmiş və zəruri düzəlişlər edilmişdir. Modelin qiymətləndirilməsi panel məlumatları üçün sabit effektlər (Fixed Effects) metodundan istifadə edilməklə həyata keçirilmişdir. Nəticədə dəyişənlər statistik olaraq əhəmiyyətli nəticələr vermiş, modelin KAƏ-dəki dəyişkənliyin izah etdiyi payı göstərən “R-squared (ümumi)” göstəricisi böyük banklar üçün olan modeldə 35%, digər banklar üçün olan modeldə isə 43% təşkil etmişdir.

Cədvəl 1. Müvafiq göstəricinin 1 faiz bəndi dəyişməsi nəticəsində KAƏ-nin faiz bəndi ifadəsində dəyişməsi

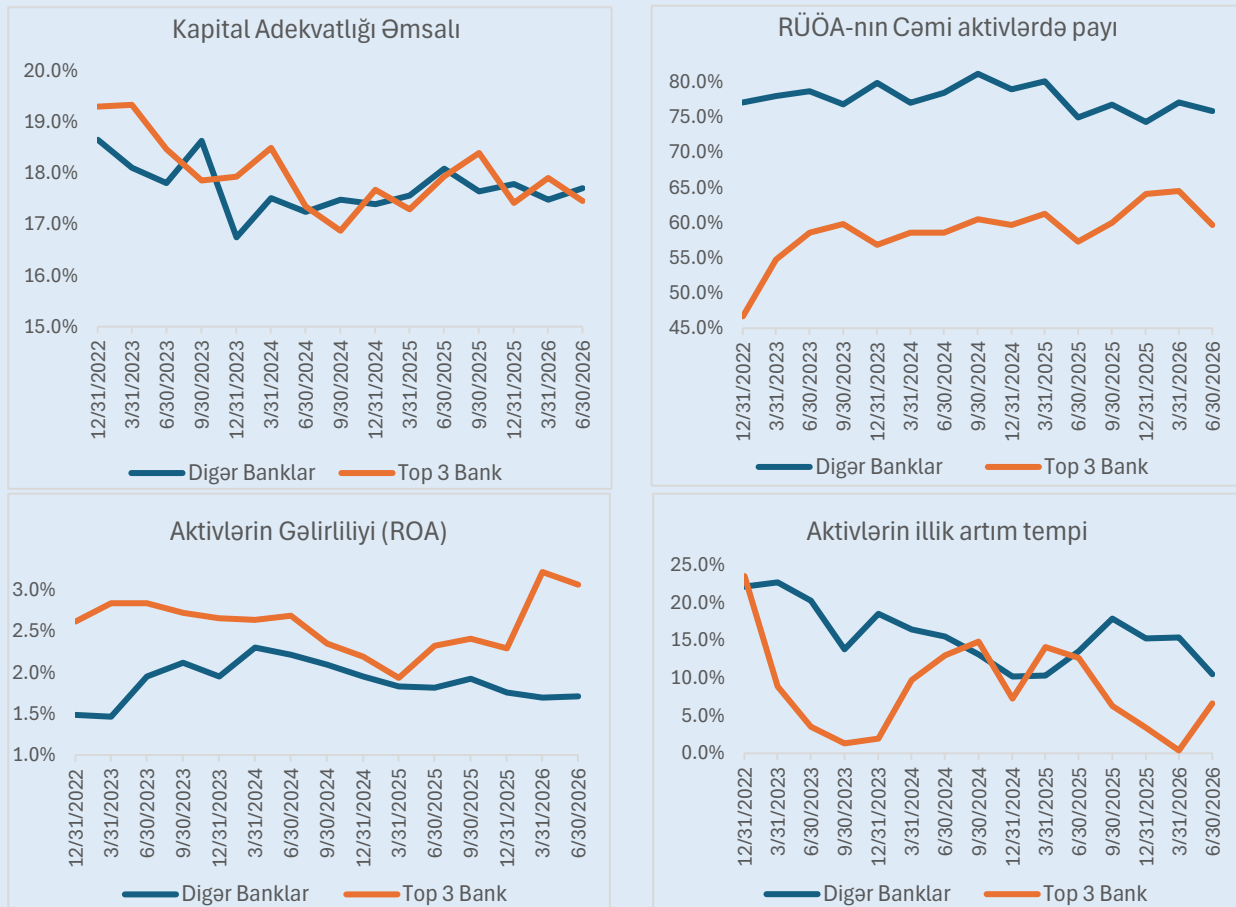
Göstərici	Top-3 banklar	Digər Banklar
RWAD	-0.186***	-0.228***
ROA	0.211*	0.272***
Aktivlərin illik artım tempi	-0.076***	-0.077***

Qeyd: *, ** və *** işarələri qiymətləndirmənin müvafiq olaraq 90%, 95% və 99%-lik etibarlılıq intervalında statistik əhəmiyyətini göstərir.

Nəticələr göstərir ki, RWAD-dakı dəyişikliklə KAƏ-dəki dəyişiklik arasında mənfi əlaqə iri banklarda digər banklara nisbətən daha zəif olmuşdur ki, bu fərq iri bankların daha yüksək kapital buferləri və daha diversifikasiya olunmuş aktiv strukturu ilə əlaqəli ola bilər. ROA-ya həssaslıq da iri banklarda daha az nəzərə çarpmışdır ki, bu da iri bankların daha böyük və diversifikasiya olunmuş gəlir bazasına və mütləq ifadədə daha yüksək kapital ehtiyatına malik olması ilə izah olunur. Belə ki, bankların

mənfəətində müşahidə olunan hər hansı dəyişiklik onların böyük kapital bazası fonunda KAƏ-nin dəyişməsinə az təsir göstərir. Aktivlərin artım tempinə həssaslıq isə hər iki qrupda demək olar ki, eyni olmuşdur, bu da aktivlərin artım sürətinin kapital üzərində yaratdığı təzyiqin bank ölçüsündən asılı olmadığını göstərir.

Bu nəticələr maliyyə sabitliyinin təmin olunması və sistem risklərinin idarə olunması baxımından da gözlənilən nəticəni verir. Belə ki, Top-3 banklar həm də sistem əhəmiyyətli banklar olduğundan, onlara qarşı əlavə requlyativ kapital tələbləri mövcuddur. İri və sistem əhəmiyyətli banklara tətbiq olunan əlavə kapital tələbləri onların daha yüksək kapital buferləri ilə fəaliyyət göstərməsinə şərait

yaratdığından, bu buferlər risk və gəlirlilik göstəricilərindəki mənfi dəyişikliklərin KAƏ-yə təsirini qismən absorbsiya edə bilər. Kiçik və orta ölçülü banklar isə adətən daha az kapital buferi ilə fəaliyyət göstərdiyindən, bu dəyişikliklərin onların KAƏ-sinə təsiri daha güclü ola bilər.

Nəticə olaraq, iri banklar daha güclü kapital buferlərinə malik olduqları üçün risk və gəlirlikdəki neqativ dəyişikliklərə qarşı daha davamlıdırlar, kiçik və orta bankların kapital adekvatlığı isə daha aşağı bufer səviyyəsi səbəbindən bu dəyişikliklərə daha həssas reaksiya verir. Bu müşahidə bankların ölçüsü və sistem əhəmiyyətli baxımından kapital tələblərinin rolunu vurğulamaqla bərabər, kiçik və orta ölçülü banklar üzrə risk əsaslı nəzarətin əhəmiyyətini önə çəkir.

Bank olmayan kredit təşkilatları

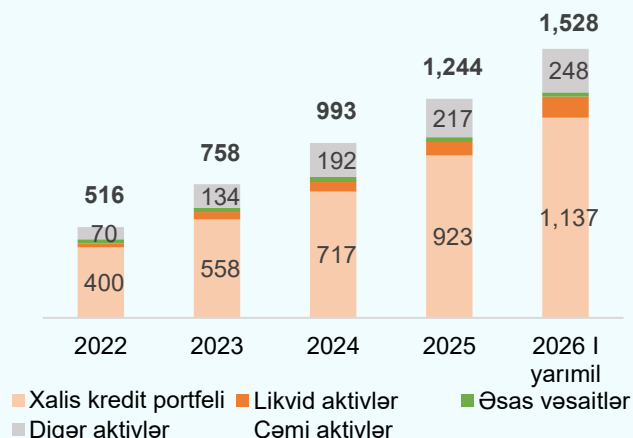
Bank olmayan kredit təşkilatlarının maliyyə vasitəçiliyində rolu kiçik olaraq qalmaqdadır.

2026-cı ilin birinci yarımilinə olan məlumatlara əsasən, Azərbaycanda fəaliyyət göstərən BOKT-lərin sayı 52, kredit ittifaqlarının (Ki) sayı isə 35 olmaqla, ümumilikdə qeyri-bank kredit təşkilatlarının sayı 87 olmuşdur. Bütövlükdə maliyyə sistemində aktivlərinə görə BOKT-lərin bazar payı 2.4% təşkil etmişdir.⁴ Yarımil ərzində 2 BOKT -nin lisenziyası ləğv edilmişdir. Hazırda fəaliyyətdə olan BOKT-lərin 14-ü xarici kapitallıdır ki, onlardan 11-də xarici kapitalın payı 50%-dən yüksəkdir. Cari ilin 6 ayı ərzində ümumilikdə işçilərinin sayı 733 nəfər artaraq 4 426 nəfər olmuşdur.

BOKT sektorunun aktivlərinin həcmi artmışdır. Ölkədə fəaliyyət göstərən BOKT-lərin cəmi aktivləri yarımil ərzində 23% (285 mln. manat) artaraq 1.53 mlrd. manat təşkil etmişdir. Artımın əsas payçısı xalis kredit portfeli olmuşdur. Belə ki, cari il ərzində xalis kredit portfeli 23% (213 mln. manat) artmışdır. BOKT-lərin cəmi öhdəlikləri isə cari il ərzində 23.5% (159.4 mln. manat) artaraq 838.7 mln. manat təşkil etmişdir. Rezident maliyyə institutlarından cəlb edilmiş vəsaitlər ümumi öhdəliklərin artmasına əsas təsir edən amillərdən biri olmuşdur.

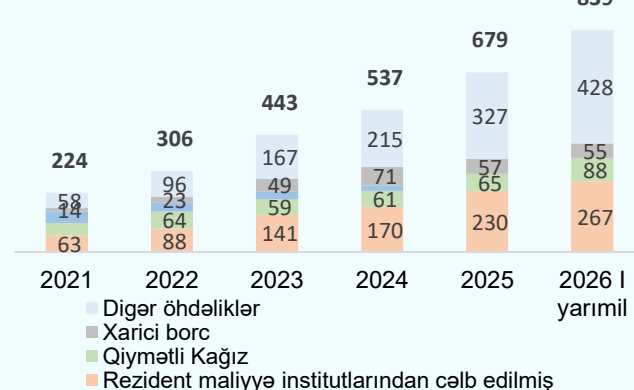
2026-cı ilin ilk yarısında istehlak kreditləri BOKT-lərin kredit portfelində əsas yeri tutmaqda davam etmişdir. Yarımil ərzində cəmi kredit portfeli 26% (272 mln. manat) artaraq 1.3 mlrd. manat olmuşdur. İpoteka və

Qrafik 43. BOKT-lərin aktivlərin dinamikası, mln. manatla

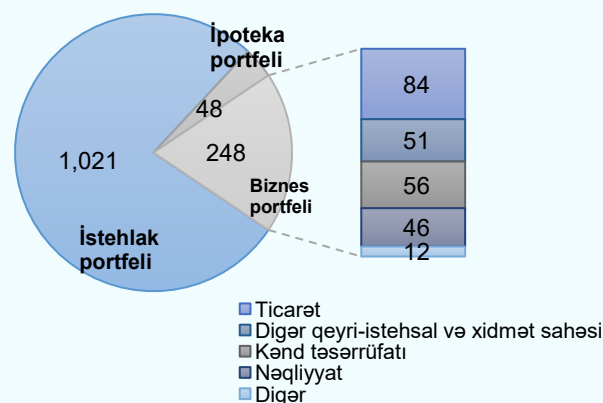
Mənbə: Mərkəzi Bank

Qrafik 44. BOKT-lərin öhdəliklərinin dinamikası, mln. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

Qrafik 45. BOKT-lərin kredit portfelinin strukturu, mln. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

⁴ BOKT-lərin göstəricilərinin təhlili "Aqrarkredit" QSC BOKT nəzərə alınmadan aparılmışdır.

biznes kreditləri üzrə yarım il ərzində müvafiq olaraq 5.4% və 6.5% (2.7 mln. manat və 17.4 mln. manat) azalma baş versə də, istehlak kreditləri üzrə 40% (292 mln. manat) artım baş vermişdir. 2026-cı ilin birinci yarımilinə BOKT-lərin kredit portfelinin 77.5%-i (1.02 mlrd. manat) istehlak kreditləri, 18.8%-i (248 mln. manat) biznes kreditləri, 3.6%-i (48 mln. manat) isə ipoteka kreditlərindən ibarət olmuşdur. Biznes portfelinin 33.9%-i (84 mln. manat) ticarət sahəsinə, 22.5%-i (56 mln. manat) kənd təsərrüfatı sahəsinə, 20.4%-i (51 mln. manat) digər qeyri-istehsal və xidmət sahəsinə, 18.5%-i (46 mln. manat) nəqliyyat sahəsinə, 4.8%-i isə (12 mln. manat) digər sahələrə verilmiş kreditlərdən ibarətdir.

QİK portfelində artım müşahidə edilmişdir.

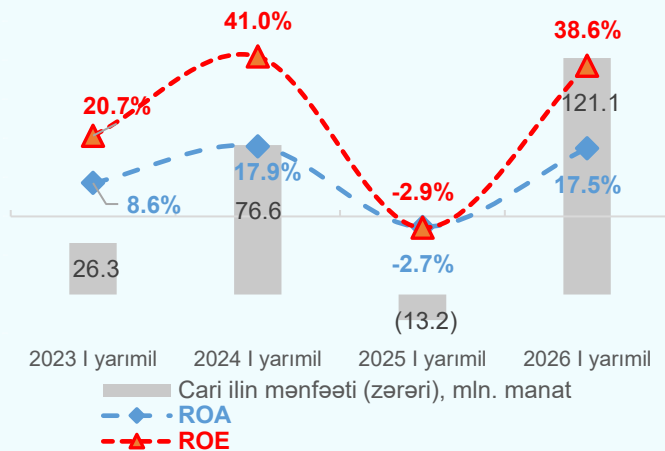
Ötən ilin sonu ilə müqayisədə 2026-cı ilin ilk yarısında sektorun qeyri-ışlək kredit portfeli 46% artaraq 158.6 mln. manat təşkil etmişdir. Yarım il ərzində QİK əmsalı isə 1.7 f.b. artaraq 12% olmuşdur. QİK əmsalı istehlak kreditləri üzrə 6 ay ərzində 0.5 f.b. artaraq 13.2%, biznes kreditləri üzrə isə 3.6 f.b. artaraq 9.7% təşkil etmişdir.

BOKT sektoru üzrə mənfəətlik əməliyyat mənfəətindəki artım hesabına artmışdır.

2026-cı ilin ilk yarısında BOKT-lərin xalis mənfəəti 121.1 mln. manat təşkil etməklə əhəmiyyətli artım nümayiş etdirmişdir (ötən ilin müvafiq dövründə 13.2 mln. manat zərər⁵). Xalis mənfəətin artımı faiz və qeyri-faiz gəlirlərinin artımı ilə bərabər qeyri-faiz xərclərinin azalması ilə dəstəklənmişdir. Dövr ərzində sektorun ROA

⁵ Ötən il zərərin yaranması prudensial qaydalardakı dəyişikliyə görə məqsədli ehtiyatların artımından irəli gəlir. Cari ildən mənfəətlik artıq bərpa olunmuşdur.

Qrafik 46. BOKT-lərin mənfəət göstəriciləri

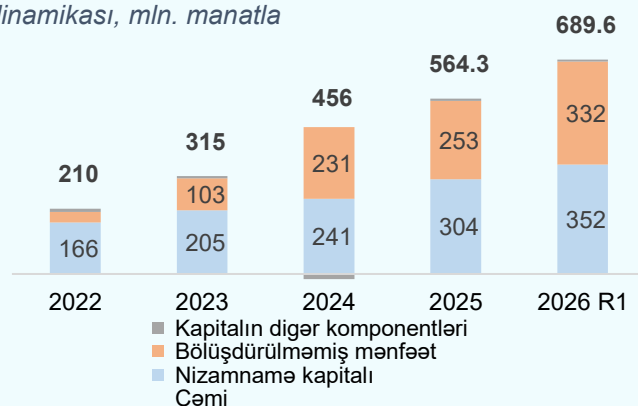

Mənbə: Mərkəzi Bank

göstəricisi 17.5%, ROE göstəricisi isə 38.6% təşkil etmişdir.

Sektorun kapital mövqeyi artmışdır. 6 ay ərzində BOKT-lərin balans kapitalı 22% (125.3 mln. manat) artaraq 690 mln. manat təşkil etmişdir. Təşkilatların bölüşdürülməmiş mənfəəti və nizamnamə kapitalının artması (müvafiq olaraq 79 mln. manat və 48 mln. manat artım) sektorun kapitallaşma səviyyəsində artıma səbəb olmuşdur.

Qrafik 47. BOKT sektoru üzrə kapital komponentlərinin dinamikası, mln. manatla

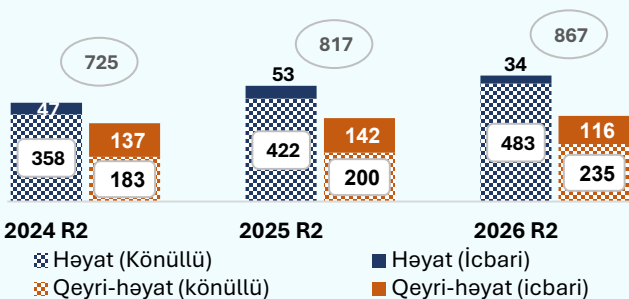
Mənbə: Mərkəzi Bank

Sığorta sektoru

2026-cı ilin birinci yarımiline olan məlumatlara əsasən Azərbaycan sığorta bazarında 15 sığorta və 1 təkrrarsığorta şirkəti fəaliyyət göstərir. Sığorta şirkətlərindən 5-i həyat, 10-i isə qeyri-həyat sığorta şirkətidir. Sığorta sektorunun fəaliyyəti həmçinin 23 sığorta brokeri və 459 sığorta agentı vasitəsilə təmin edilmişdir.

Sığorta sektoru artım potensialını reallaşdırmaqdadır. 2026-cı ilin birinci yarımilində toplanmış sığorta haqları ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 6.2% (51 mln. manat) artaraq 867 mln. manata çatmışdır. Sığorta haqların 60%-i həyat sığorta siniflərindən, 40%-i isə qeyri-həyat sığorta siniflərindən formalaşmışdır. Həyat sığortası üzrə yığım 8.8% (42 mln. manat) artaraq 516 mln. manat, qeyri-həyat sığortası üzrə isə 2.6% (9 mln. manat) artaraq 351 mln. manat təşkil etmişdir. Həm həyat sığortası, həm də qeyri-həyat sığortası üzrə artımın əsas qüvvəsi könüllü sığorta sinifləri olmuşdur.

Qrafik 48. Sığorta haqlarının dinamikası, mln manatla

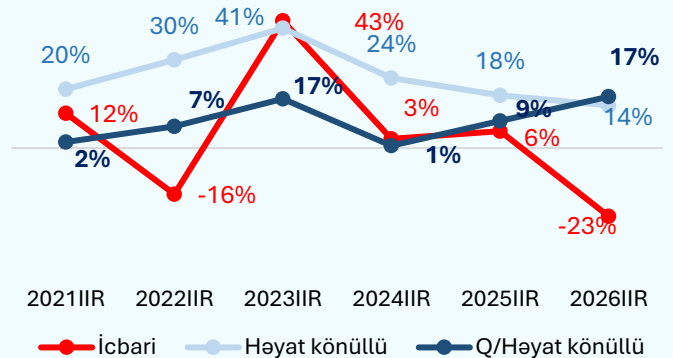

Mənbə: Mərkəzi Bank

Sığorta yığımlarında artım əsasən könüllü sığorta sinifləri hesabına təmin olunmuşdur. 2026-cı ilin birinci yarımilində ötən ilin müvafiq dövrünə nisbətə icbari sığorta haqları üzrə

yığımlar azalmış, könüllü sığorta haqları üzrə yığımlar isə artmışdır. Belə ki, icbari sığorta sinifləri üzrə yığımlar 23% (45 mln. manat) azalaraq 150 mln. manat, həyat sığortasının könüllü sığorta sinifləri üzrə yığımlar 14% (61 mln. manat) artaraq 483 mln. manat, qeyri-həyat sığortasının könüllü sığorta sinifləri üzrə isə 17% (35 mln. manat) artaraq 235 mln. manat təşkil etmişdir.

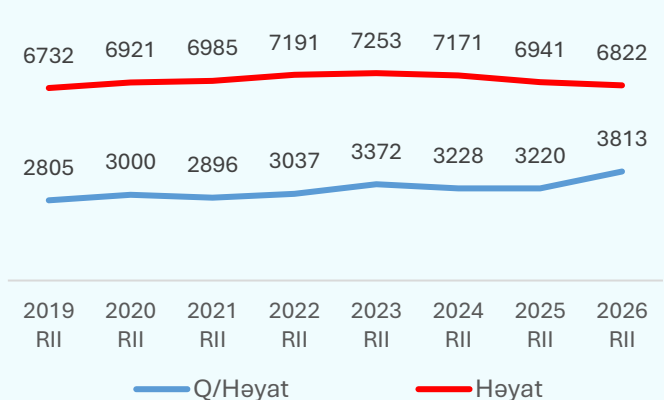
Qrafik 49. Sığorta haqlarının artım dinamikası, % ilə

Mənbə: Mərkəzi Bank

Sığorta sektorunda sığorta haqları üzrə yüksək təmərküzləşmə davam edir. HHİ indeksinə əsasən 2026-cı ilin birinci yarımiline həyat və qeyri-həyat sığorta sektoru yüksək təmərküzləşmə şəraitində fəaliyyət göstərmişdir. Belə ki, indeks həyat sığortası üzrə

Qrafik 50. Sığorta haqları üzrə HHİ indeksi

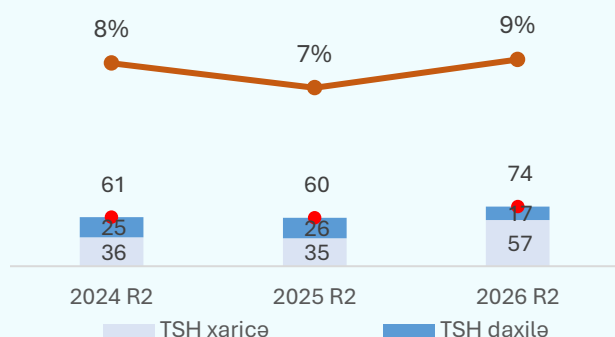

Mənbə: Mərkəzi Bank

119 vahid azalaraq 6822, qeyri-həyat sığortası üzrə isə 593 vahid artaraq 3813 təşkil etmişdir.

Təkrarsığortaya ötürülən müqavilələr üzrə hesablanmış təkrarsığorta haqlarının (TSH) artım müşahidə olunur. 2026-cı ilin birinci yarımlı ərzində təkrarsığortaya ötürülən təkrarsığorta haqları ötən ilin müvafiq dövrünə nisbətə 23% (14 mln. manat) artaraq 74 mln. manat olmuşdur. Ötürülən təkrarsığorta haqlarının sığorta haqlarında payı 8.6% təşkil etmişdir. Ötürülən təkrarsığorta haqlarının 4.9%-i (3.6 mln. manat) həyat sığorta sinifləri, 95.1%-i isə (70.7 mln. manat) qeyri-həyat sığorta siniflərinin payına düşür. Həyat sığorta sahəsi üzrə ötürülən təkrarsığorta haqları həyat sığorta sahəsi üzrə yığılmış sığorta haqlarının 0.7%-i, qeyri-həyat sığorta sahəsi üzrə ötürülən təkrarsığorta haqları isə qeyri-həyat sığorta sahəsi üzrə yığılmış sığorta haqlarının 20%-i təşkil etmişdir.

Qrafik 51. Təkrarsığortaçılara ötürülmüş haqların dinamikası, mln. manatla

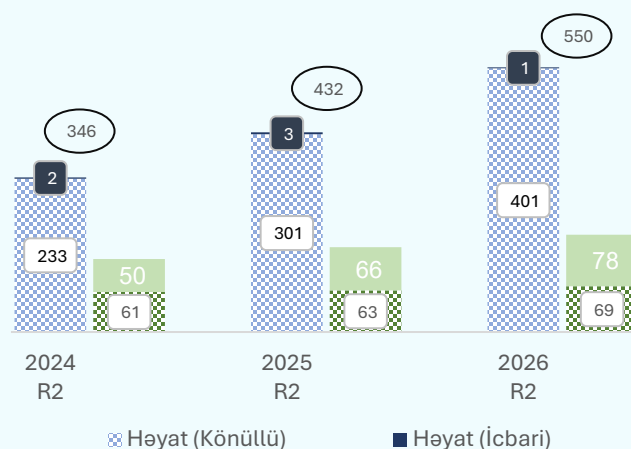
Mənbə: Mərkəzi Bank

2026-cı ilin birinci yarımlında sığorta ödənişlərinin həcmində artım müşahidə edilmişdir⁶. 2026-cı ilin birinci yarımlında verilmiş sığorta ödənişləri ötən ilin müvafiq

⁶ Lisenziyası ləğv olunmuş sığortaçılar nəzərə alınmadan.

dövrünə nisbətə 27.3% (118 mln. manat) artaraq 550 mln. manata çatmışdır. Sığorta ödənişlərinin 73.1%-i həyat sığorta siniflərindən, 26.9%-i isə qeyri-həyat sığorta siniflərindən formalaşmışdır. Ötən ilin müvafiq dövrünə nisbətə həyat sığortası üzrə sığorta ödənişləri 32.5% artaraq 402 mln. manat, qeyri-həyat sığortası üzrə isə 14.5% artaraq 148 mln. manat təşkil etmişdir. Həyat sığortası üzrə artımın əsas

Qrafik 52. Sığorta ödənişlərinin dinamikası, mln. manatla

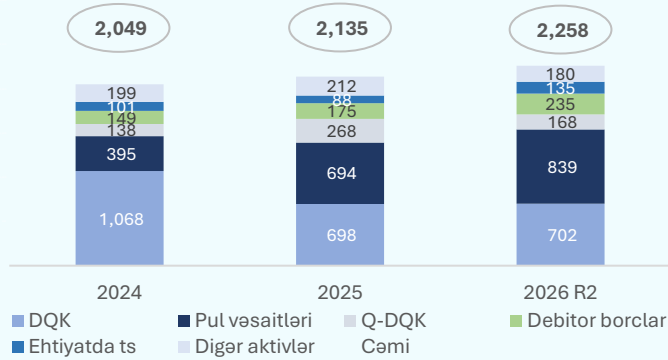
Mənbə: Mərkəzi Bank

drayveri könüllü sığorta, qeyri-həyat sığortası üzrə artımının əsas drayveri isə icbari sığorta sinifləri olmuşdur.

Bazarın genişlənməsi fonunda sektorun aktivlərində müsbət dinamika müşahidə olunur. 2026-cı ilin birinci yarımlında sığorta sektorunun aktivləri 5.8% (123 mln. manat) artaraq 2.26 mlrd. manata çatmışdır. Aktivlərin 37%-ni bank vəsaitləri, 31%-ni dövlət qiymətli

kağızları, 7%-ni qeyri-dövlət qiymətli kağızları, 10%-ni debitor borclar, 14%-ni isə digər aktivlər

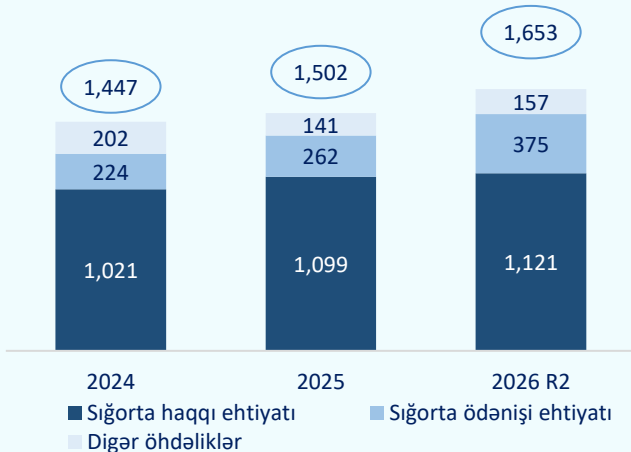
Qrafik 53. Aktivlərin dinamikası, mln manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

təşkil edir. Sektorun öhdəlikləri isə 10% (151 mln. manat) artaraq 1.65 mlrd. manata çatmışdır. Öhdəliklərin 68%-i sığorta haqları ehtiyatı, 23%-i sığorta hadisələri ehtiyatı, 9%-i isə digər öhdəliklər təşkil edir.

Qrafik 54. Öhdəliklərin dinamikası, mln manatla

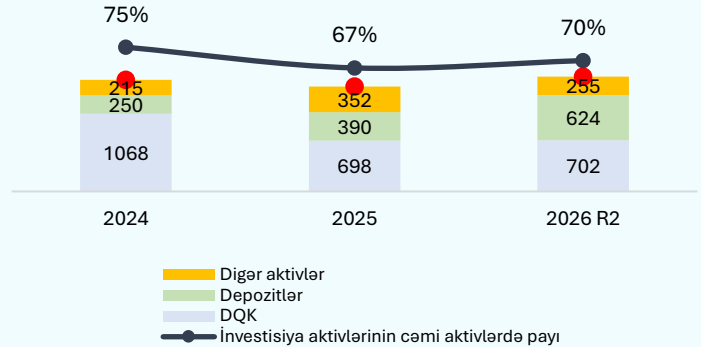

Mənbə: Mərkəzi Bank

Sığorta şirkətlərinin investisiya seçimləri məhdu olsa da, institusional investor kimi potensiallarını reallaşdırmaqdadırlar. Sığorta şirkətlərinin investisiya portfeli ötən ilin sonu ilə müqayisədə 9.7% (140 mln. manat) artaraq 1.6 mlrd. manat olmuşdur. Maliyyə Nazirliyi tərəfindən dövlət qiymətli kağızlarının yeni

emissiyasının azalması sığortaçıların bank depozitlərinin artımı ilə nəticələnmişdir. Ümumilikdə, həyat sığorta şirkətlərinin

Qrafik 55. İnvestisiya portfelinin dinamikası, mln manatla

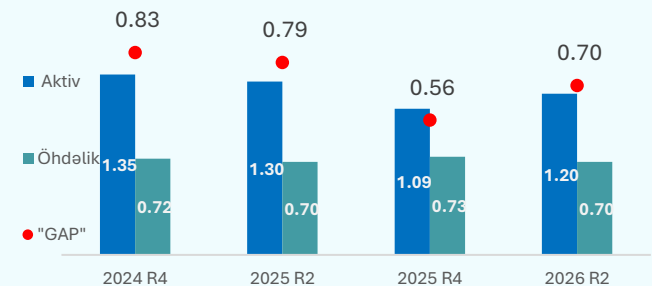

Mənbə: Mərkəzi Bank

aktivlərinin 76%-ni, qeyri-həyat sığorta şirkətlərinin aktivlərinin isə 64%-ni investisiya portfeli təşkil edir. Sığorta şirkətlərinin investisiya aktivləri əsasən dövlət və korporativ qiymətli kağızlardan və bank depozitlərindən ibarətdir.

Sektorun durasiya göstəricisində artım müşahidə olunur. Sığortaçıların faiz dərəcəsi riskləri üzrə həssaslığı durasiya metodu ilə qiymətləndirilmişdir. Sığorta şirkətlərinin aktiv və

Qrafik 56. Aktiv və öhdəliklərin durasiyası (il ilə ifadə olunur)

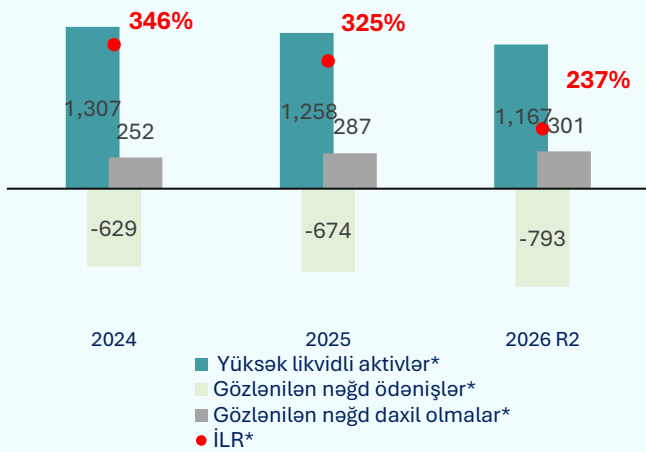
Mənbə: Mərkəzi Bank

öhdəlikləri balans dəyəri ilə əks etdirildiyinə görə hesablamalar balans dəyəri üzərindən aparılmış və Mərkəzi Bankın uçot faiz dərəcəsi ilə

diskontlaşdırılmışdır. Nəticədə, sığorta sektoru üzə müsbət durasiya “qəp”-i müşahidə olunur ki, bu da sığorta şirkətlərinin məcmu kapitalının faiz dərəcələrinin artımına həssaslığını şərtləndirmişdir. Dövr ərzində aktivlərin durasiyasının artması sektorun durasiya “qəp”-in artımının əsas drayveri olmuşdur.

Sektorun likvidliyi komfort zonadadır. Sektorun likvidliyinin ölçülməsi üçün “ILR”

Qrafik 57. Sığorta likvidlik əmsalı, %-ilə

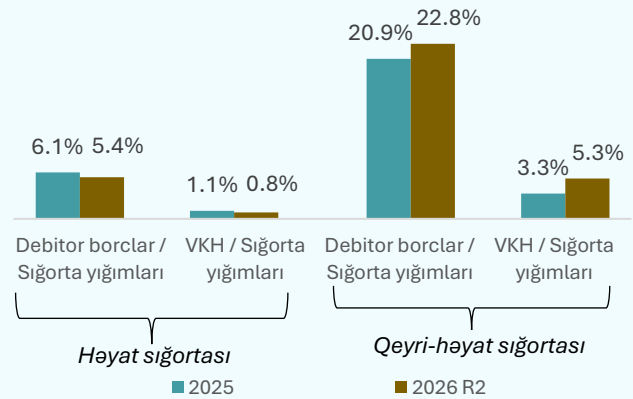
Mənbə: Mərkəzi Bank

əmsalından⁷ istifadə olunur. Bu əmsal sığortaçıların malik olduğu yüksək likvidli aktivlərin 3 aylıq müddət ərzində sığorta öhdəlikləri üzrə gözlənilən xalis nəğd ödənişlərin icra edilməsi üçün kifayət edib-etmədiyini qiymətləndirir. 2026-cı ilin birinci yarımiline sığorta sektorunun yüksək likvidli aktivləri 1.2 mlrd. manat, gözlənilən nəğd ödənişləri 793 mln. manat, gözlənilən nəğd daxilolmalar 301 mln. manat, sektorun likvidlik əmsalı (ILR) isə 237% qiymətləndirilmişdir. Dövr ərzində sektorun yüksək likvidliklik aktivlərində azalma, eyni

zamanda xalis nəğd ödənişlərində olan artım ILR göstəricində azalmanı şərtləndirmişdir. Həyat sığorta sektoru üzrə likvidlik əmsalı (ILR) 206%, qeyri-həyat sektoru üzrə isə 315% qiymətləndirilmişdir. Beləliklə, yüksək keyfiyyətli likvid aktivlərin adekvat səviyyədə saxlanılmasının təmin olunması sığortaçıların qısamüddətli (3 aylıq) likvidlik şoklarına qarşı dayanıqlığını artırır.

Sığorta şirkətlərinin sığorta haqları üzrə debitor borcları onların dayanıqlılığına təhdid yaratmır. Sığortaçıların sığorta haqları

Qrafik 58. Debitor borcların yığımlara nisbəti, %-ilə

Mənbə: Mərkəzi Bank

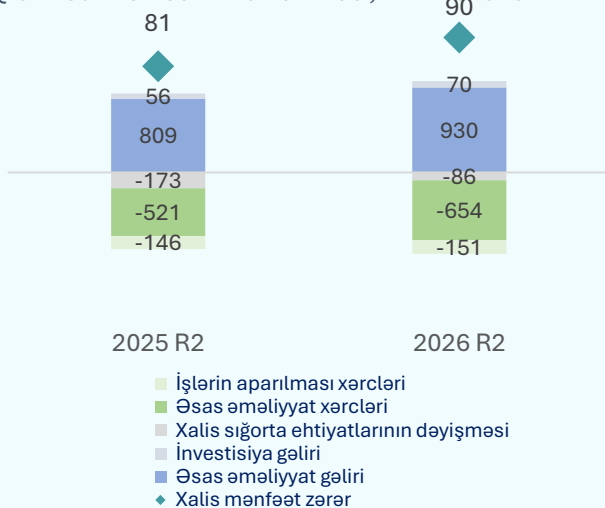
üzrə debitor borcları ötən ilin sonuna nisbətə 9% (11.6 mln. manat) artaraq 140 mln. manat təşkil etmişdir. Həyat sığortasında sığorta haqları üzrə debitor borclar 6.1% (3.2 mln. manat) azalaraq 48.5 mln. manat, qeyri-həyat sığortası üzrə isə 19.2% (14.7 mln. manat) artaraq 91.6 mln. manat təşkil etmişdir. Sığorta sektorunun sığorta haqları üzrə debitor borclarının cəmi aktivlərdə payı 6.9%-

⁷ “International Association of Insurance Supervisors” (IAIS) metodologiyası əsasında “Insurance Liquidity Ratio”

dir. Sığorta sektoru üzrə debitor borcların sığorta haqlarına nisbəti 10.8%, vaxtı keçmiş debitor borcların (VKH)⁸ sığorta haqlarına nisbəti isə 2.2% olmuşdur. Bu göstəricilər həyat sığorta üzrə anoloji olaraq 5.4% və 0.8%, qeyri-həyat sığortası üzrə isə 22.8% və 5.3% olmuşdur.

Sığorta sektoru mənfəətlə fəaliyyət göstərmişdir. 2025-ci ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 2026-cı ilin birinci yarımilində

Qrafik 59. Mənfəətilik dinamikası, mln manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

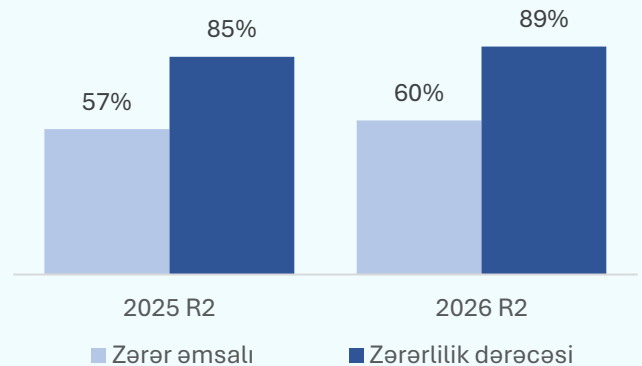
sığorta sektorunun xalis mənfəəti 11.9% (10 mln. manat) artaraq 90 mln. manat olmuşdur. Hesabat dövrü ərzində qeyri-həyat sığorta şirkətləri üzrə mənfəətilik 4 mln. manat artaraq 45 mln. manat, həyat sığorta şirkətləri üzrə mənfəətilik isə 6 mln. manat artaraq 45 mln. manat olmuşdur.

Sığorta sektorunun zərərlik dərəcəsi 4 f.b artmışdır. 2025-ci ilin müvafiq dövrünə nəzərən sığorta sektorunun zərərlik dərəcəsi 4 f.b artaraq 89% olmuşdur. Yüksək bazar payına

⁸ 30 gündən artıq gecikmiş sığorta haqları üzrə debitor borclar

sahib bir neçə sığorta siniflərində zərərlik dərəcəsinin artması sığorta sektorunun zərərlik dərəcəsinin artmasına təsir etmişdir. Belə ki, bazar payı 28% olan avtonəqliyyat vasitəsi sahiblərinin mülki məsuliyyətinin icbari sığortası

Qrafik 60. Zərərlik dərəcəsi, %-ilə

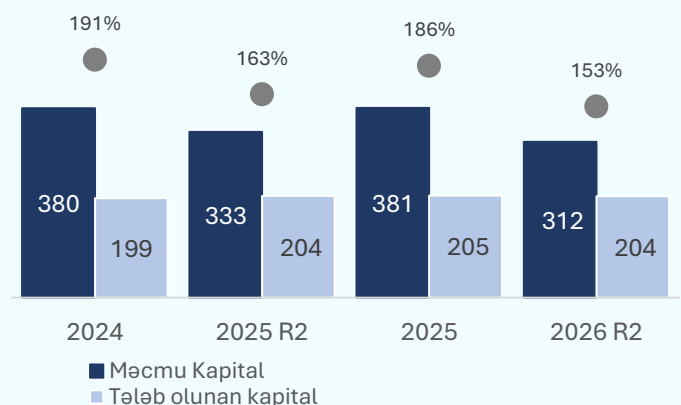

Mənbə: Mərkəzi Bank

üzrə zərər əmsalı 7 f.b artaraq 87%, xərc əmsalı 1 f.b azalaraq 28%, yekun zərərlik dərəcəsi isə 6 f.b artaraq 115%, bazar payı 12% olan avtonəqliyyat vasitələrinin sığortası üzrə zərər əmsalı 7 f.b artaraq 55%, xərc əmsalı 5 f.b azalaraq 32%, yekun zərərlik dərəcəsi isə 2 f.b artaraq 87% olmuşdur.

Sığorta sektorunun kapital mövqeyi prudensial tələbləri üstələyir. 2026-cı ilin birinci yarımili ərzində dividend ödənişləri nəzərə

Qrafik 61. Məcmu və tələb olunan kapitalın dinamikası, mln. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

alınmaqla sığorta sektorunun məcmu kapitalı ötən ilin sonuna münasibətdə 69 mln. manat azalaraq 312 mln. manat, tələb olunan kapital

isə 1 mln. manat artaraq 205 mln. manat olmuşdur. Məcmu kapital əsasən dividend ödənişlərinə görə azalmışdır.

Haşiyyə 7. Sığorta sektorunun stres-test çərçivəsinin formalaşdırılması

Stres-test sığorta sektorunun maliyyə şoklarına qarşı dayanıqlılığının qiymətləndirilməsi və əlverişsiz makroiqtisadi şəraitdə potensial kapital ehtyaclarının müəyyən edilməsi baxımından mühüm alətlərdən biridir. Stres-test vasitəsilə əlverişsiz, lakin realistik makroiqtisadi və maliyyə ssenariləri üzrə sığortaçıların maliyyə vəziyyətində baş verə biləcək dəyişikliklər qiymətləndirilir, kapital mövqeyinin dayanıqlılığı və mümkün əlavə kapital ehtiyacı müəyyən edilir. Bundan başqa, stres-testlər fərdi sığortaçıların dayanıqlılığının qiymətləndirilməsi ilə yanaşı, maliyyə sektoru üzrə sistem risklərinin və maliyyə sabitliyinə potensial təsirlərinin qiymətləndirilməsində də mühüm rol oynayır.

Sığorta sektorunun stres-testinin əsas xüsusiyyətlərindən biri sığortaçıların **aktiv və öhdəliklərinin qarşılıqlı təsirinin** nəzərə alınmasıdır. Sığortaçıların aktivlərinin əhəmiyyətli hissəsinin qiymətli kağızlarda, bank hesablarında və digər maliyyə alətlərində yerləşdirilməsi onları bazar və qarşı tərəf (kontragent) risklərinə həssas edir. Digər tərəfdən, sığorta öhdəliklərinin böyük hissəsi sığortalılara gələcəkdə həyata keçirilməsi nəzərdə tutulan sığorta ödənişlərindən formalaşması aktivlərin və öhdəliklərin dəyərinin maliyyə bazarlarında baş verən dəyişikliklərə qarşılıqlı həssaslığını şərtləndirir. Bundan əlavə, təbii fəlakətlər və digər böyük həcmli sığorta hadisələri sığortaçıların zərərlərinin əhəmiyyətli dərəcədə artmasına səbəb ola bilər.

Sığorta stres-testinin digər mühüm aspekti **ikinci raund təsirlərinin** və mümkün geriye əks əlaqə kanallarının qiymətləndirilməsidir. Belə ki, maliyyə şoku nəticəsində sığortaçıların kapital mövqeyinin pisləşməsi likvidliyin təmin edilməsi və prudensial normativlərin qorunması məqsədilə onların aktiv strukturunda dəyişikliklərə, o cümlədən qiymətli kağızların satışına səbəb ola bilər. Sektor üzrə kütləvi aktiv satışlarının baş verməsi isə maliyyə bazarlarında aktiv qiymətlərinin əlavə təzyiq yaradaraq ilkin şokun güclənməsinə və digər maliyyə institutlarına ötürülməsinə səbəb ola bilər. Bu səbəbdən stres-test yalnız sığortaçıların fərdi kapital dayanıqlılığını deyil, potensial olaraq onların maliyyə sisteminə təsirlərini də qiymətləndirmək üçün istifadə oluna bilər.

Sığorta sektorunun risk profili bank sektorundan fərqləndiyindən, stres-test çərçivəsində risk kanallarının seçimi də müvafiq xüsusiyyətlər nəzərə alınmaqla müəyyən edilməlidir. Bank sektorunun stres-testlərində əsas diqqət kredit riskinin reallaşması nəticəsində bankların balans və mənfəət/zərər göstəricilərinə təsirinə yönəldiyi halda, **sığorta sektorunun stres-testində bazar riskləri, sığorta riskləri, qarşı tərəfin defoltu və konsentrasiya riskləri** daha mühüm əhəmiyyət daşıyır. Xüsusilə sığortaçıların qiymətli kağızlar və banklarda yerləşdirilmiş vəsaitlər üzrə yüksək konsentrasiyası onların maliyyə bazarlarında baş verən şoklara həssaslığını artırır.

Beynəlxalq təcrübədə sığorta sektorunun stres-test edilməsi geniş tətbiq olunur. Belə ki, Beynəlxalq Valyuta Fondunun Maliyyə Sektorunun Qiymətləndirilməsi Proqramının (FSAP) tətbiqindən etibarən Fond tərəfindən **50-yə yaxın ölkədə** sığorta sektoru üzrə stres-testlər həyata keçirilmişdir. Bu testlərin əhəmiyyətli hissəsini inkişaf etmiş ölkələr təşkil edir. Stres-

testlərin nəticələri sığorta sektorunun risk profilinin qiymətləndirilməsi, potensial kapital çatışmazlıqlarının qabaqcadan müəyyənləşdirilməsi, eyni zamanda makroprudensial siyasət qərarlarının dəstəklənməsi məqsədilə istifadə olunur.

Bu baxımdan, **sığorta sektorunun stres-test çərçivəsinin formalaşdırılması məsələsi Mərkəzi Bank tərəfindən diqqətdə saxlanılır və bu istiqamətdə beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi davam etdirilir.** Öyrənilən təcrübələr gələcəkdə tətbiq olunacaq stres-testlər çərçivəsində əlverişsiz, lakin realistik makro-maliyyə ssenarilərinin sığortaçıların maliyyə göstəricilərinə və kapital mövqeyinə təsirinin qiymətləndirilməsinə imkan verəcək.

Stres-test ssenarilərinin formalaşdırılması zamanı sığorta sektorunun risk profili nəzərə alınmaqla aşağıdakı əsas maliyyə və makroiqtisadi şokların tətbiqi nəzərdə tutula bilər:

- səhmlərin qiymətinin dəyişməsi;
- daşınmaz əmlak qiymətlərinin dəyişməsi;
- korporativ istiqrazlar üzrə kredit spredlərinin dəyişməsi;
- dövlət istiqrazları üzrə kredit spredlərin dəyişməsi;
- xarici valyuta məzənnələrinin dəyişməsi;
- faiz dərəcələrinin dəyişməsi;
- ən iri bank qarşı tərəflərinin defolt etməsi;
- ən iri qeyri-bank qarşı tərəflərin defolt etməsi.

Stres-test çərçivəsində qeyd olunan şokların aktiv və öhdəliklərin dəyərində, sığortaçıların maliyyə nəticələri və kapital mövqeyinə təsirinin kompleks şəkildə qiymətləndirilməsi nəzərdə tutulur. Bununla yanaşı, stres ssenariləri nəticəsində yarana biləcək kapital çatışmazlığının müəyyən edilməsi və sektor üzrə potensial əlavə kapital ehtiyacının qiymətləndirilməsi stres-testin əsas nəticələrindən biri olacaqdır.

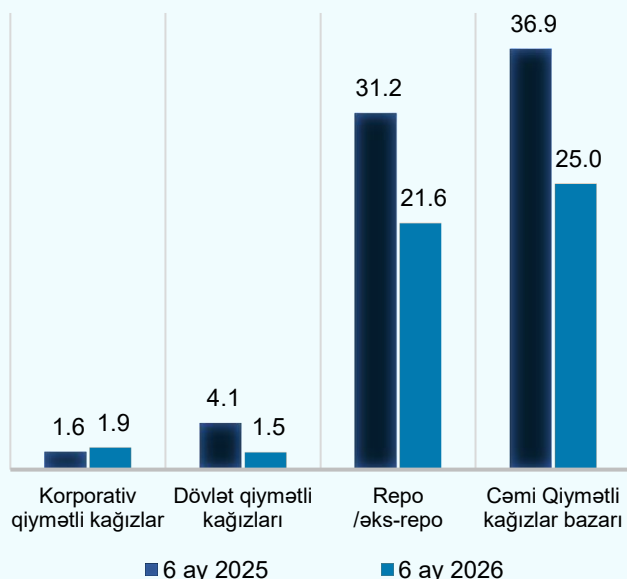
Tətbiq edilən şokların **baş vermə ehtimalı mümkün sərt ssenarilər (severe but plausible)** yanaşması əsasında müəyyən olunması stres-testin əsas prinsiplərindən biri kimi qəbul edilir. Ssenarilərin formalaşdırılmasında məqsəd ekstremal və baş vermə ehtimalı çox aşağı olan hadisələrin mexaniki şəkildə modelləşdirilməsi deyil, sığorta sektorunun real olaraq üzləşə biləcəyi əhəmiyyətli maliyyə şokları şəraitində sığortaçıların kapital dayanıqlılığının qiymətləndirilməsidir.

Stres-test nəticələri sığortaçıların müxtəlif şoklara davamlılığını, kapital mövqeyində potensial dəyişiklikləri və sektor üzrə yarana biləcək potensial kapital ehtiyacını müəyyən etməklə yanaşı, **maliyyə sabitliyi üçün potensial həssaslıqların erkən mərhələdə müəyyənləşdirilməsinə** imkan verəcəkdir. Eyni zamanda, nəticələrin makroprudensial nəzarət çərçivəsində istifadə edilməsi sığorta sektorunda risklərin yığılmasının monitorinqinə, erkən xəbərdarlıq sisteminin təkmilləşdirilməsinə və zəruri hallarda qabaqlayıcı makroprudensial tədbirlərin görülməsinə imkan yaradacaq.

Kapital Bazarı

2026-cı ilin 1-ci yarısında kapital bazarında qiymətli kağızların ticarət dövriyyəsində azalma müşahidə olunmuşdur. Cəmi qiymətli kağızlar bazarının dövriyyəsi 2025-ci ilin 1-ci yarımili ilə müqayisədə 32% (11.9 mlrd manat) azalaraq 25.0 mlrd. manat təşkil etmişdir. Mərkəzi Bank ilə aparılan repo əməliyyatlarının azalması fonunda yarımil ərzində repo və əks-repo bazarının həcmi azalmışdır ki, bu da qiymətli kağızlar bazarının ticarət dövriyyəsi üzrə azalmanın əsas drayverini təşkil edir. Korporativ qiymətli kağızlar bazarının ticarət dövriyyəsi 2025-ci ilin ilk 6 ayı ilə müqasibədə 24% (0.4 mlrd. manat) artmış, dövlət qiymətli kağızlarının dövriyyəsi isə 62% (2.6 mlrd. manat) azalmışdır.

Qrafik 62. Kapital bazarının dövriyyəsi, mlrd. manatla

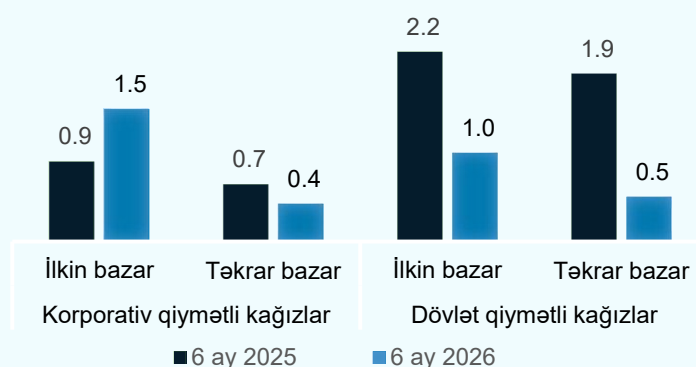

Mənbə: Mərkəzi Bank

Korporativ qiymətli kağızlar üzər ilkin bazarın dövriyyəsində artım, dövlət qiymətli kağızlarının ilkin bazar üzrə dövriyyəsində isə azalma müşahidə olunmuşdur. Belə ki, 2025-ci ilin 1-ci yarımili ilə müqayisədə korporativ

qiymətli kağızların ilkin bazar dövriyyəsinin həcmi 65% (0.6 mlrd. manat) artaraq 1.5 mlrd. manat, təkrar bazar dövriyyəsinin həcmi isə 34% (0.2 mlrd. manat) azalaraq 0.4 mlrd. manat təşkil etmişdir. Dövlət qiymətli kağızlarına gəlinə, ilkin bazar dövriyyəsi ötən ilin 1-ci yarımili ilə müqasibədə 53% (1.2 mlrd. manat), təkrar bazar dövriyyəsi isə 73% (1.4 mlrd. manat) azalmışdır. Dövlət qiymətli kağızları bazarlarında dövriyyənin azalması əsasən Maliyyə Nazirliyinin yeni emissiyalarının az olması ilə əlaqələndirilir.

Qrafik 63. İlkin və təkrar bazar əməliyyatlarının həcmi, mlrd. manatla

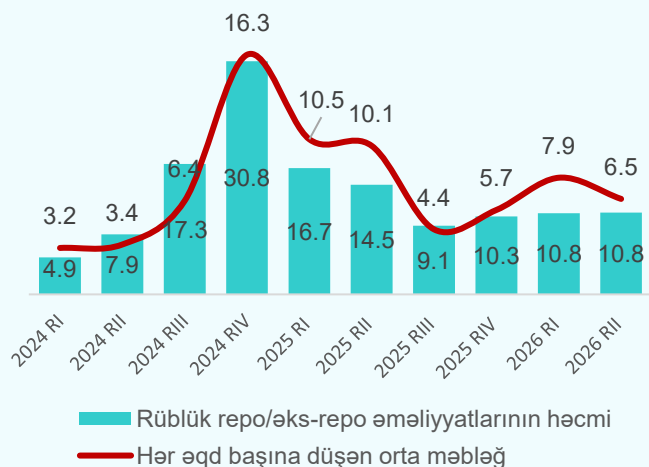

Mənbə: Mərkəzi Bank

Repo bazarında aktivlik ötən ilə nisbətə azalmışdır. 2026-cı ilin 1-ci yarımili ərzində repo/əks-repo əməliyyatlarının həcmi ötən ilin 1-ci yarımili ilə müqasibədə 30.9% (9.7 mlrd. manat) azalaraq 21.6 mlrd. manat təşkil etmişdir. Bununla belə, repo bazarının

ümumi aktivliyi qənaətbəxş səviyyədə qalmaqdadır.

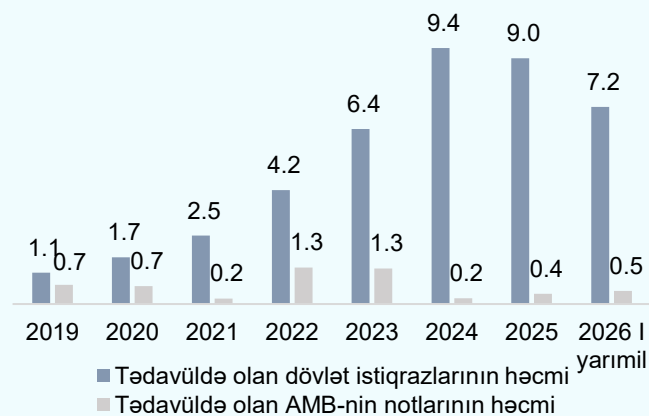
Qrafik 64. Repo əməliyyatlarının dinamikası, mlrd. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

2026-cı ilin 1-ci yarımilinə tədavüldə olan dövlət qiymətli kağızlarının həcmi azalsa da, AMB-nin notlarında artım müşahidə edilmişdir. Belə ki, ötən ilin sonu ilə müqayisədə tədavüldə olan dövlət qiymətli kağızların həcmi 20% (1.8 mlrd. manat) azalaraq 7.2 mlrd. manat təşkil etmişdir. Azalmanı şərtləndirən əsas amil isə Maliyyə Nazirliyi tərəfindən yeni emissiyaların həcmnin az olmasıdır. Hesabat dövrü ərzində AMB notlarının dövriyyədəki həcmi 30% (0.1 mlrd. manat) artaraq 0.5 mlrd. manata çatmışdır.

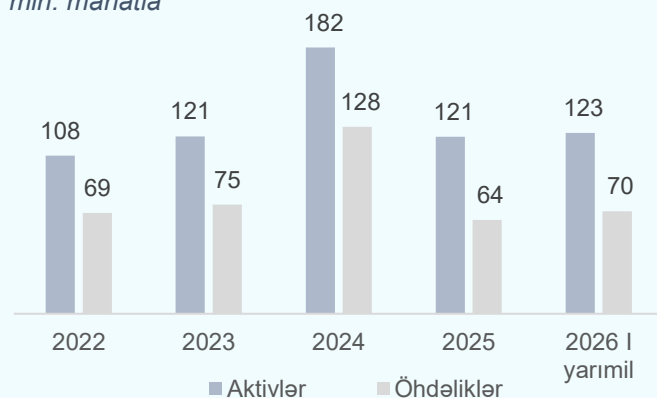
Qrafik 65. Tədavüldə olan dövlət qiymətli kağızlarının dinamikası, mlrd. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

2026-cı ilin 1-ci yarımili ərzində investisiya şirkətlərinin balans göstəricilərində artım müşahidə olunmuşdur. 2025-ci ilin sonu ilə müqayisədə investisiya şirkətlərinin aktivləri 2% (2 mln. manat) artaraq 123 mln. manat, öhdəlikləri isə 9% (6 mln. manat) artaraq 70 mln. manat təşkil etmişdir.

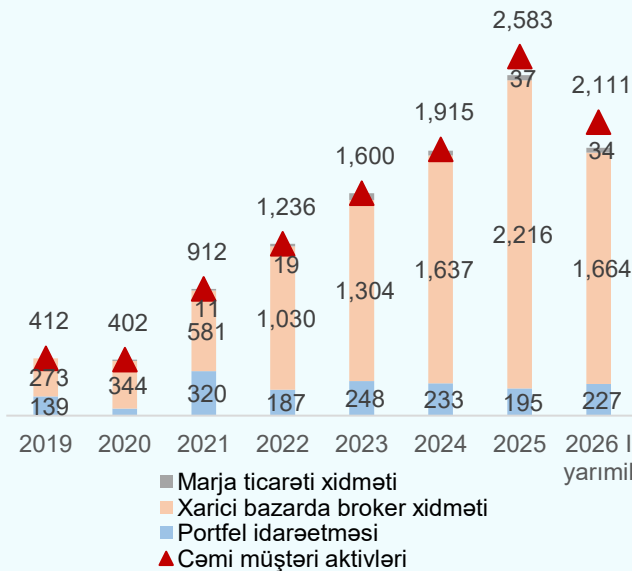
Qrafik 66. İnvestisiya şirkətlərinin balansının dinamikası, mln. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

Dövr ərzində investisiya şirkətlərinin müştəri aktivləri kiçilmişdir. 2026-cı ilin 1-ci yarımili ərzində investisiya şirkətlərinin müştəri aktivləri 18% (472 mln. manat) azalaraq 2.1 mlrd. manata çatmışdır. Müştəri aktivlərində azalmanın əsas drayveri xarici bazarda broker xidmətləri olmuşdur. Belə ki, xarici bazarda broker xidmətləri üzrə müştəri aktivləri 25% (552 mln. manat) azalaraq 1.7 mlrd. manat təşkil etmişdir.

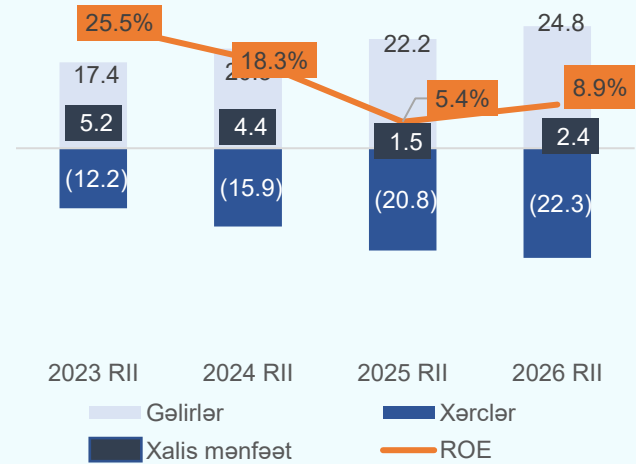
Qrafik 67. İnvestisiya şirkətlərinin müştəri aktivlərinin dinamikası, mln. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

İnvestisiya şirkətlərinin xalis mənfəətində, o cümlədən kapitalın gəlirlik göstəricisində artım müşahidə olunmuşdur. Belə ki, 2026-cı ilin 1-ci yarımili ərzində investisiya şirkətlərinin xalis mənfəəti 60% (0.9 mln. manat) artaraq 2.4 mln. manat olmuşdur. İnvestisiya şirkətlərinin xalis mənfəəti əsasən artan müştəri sifarişləri və portfel idarəedilməsi gəlirləri hesabına formalaşmışdır.

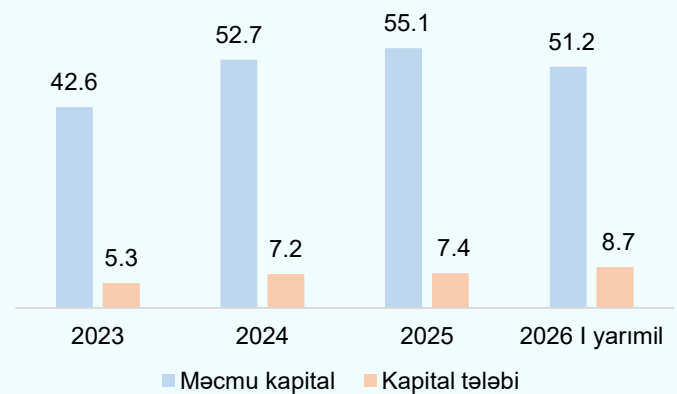
Qrafik 68. İnvestisiya şirkətlərinin mənfəətliliyinin dinamikası, mln manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

İnvestisiya şirkətlərinin kapital mövqeyi komfort zonadadır. 2026-cı ilin 1-ci yarımiline investisiya şirkətləri üzrə məcmu kapital 51.2 mln. manat, tələb olunan kapital isə 8.7 mln. manat təşkil etmişdir ki, bu da investisiya şirkətlərinin kifayət qədər kapital buferinə sahib olduğunu göstərir.

Qrafik 69. Məcmu kapital və kapital tələbinin dinamikası, mln. manatla

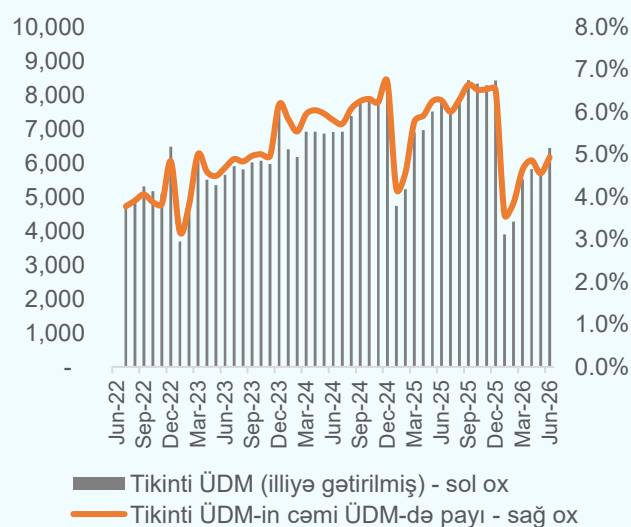

Mənbə: Mərkəzi Bank

Daşınmaz əmlak bazarı

Dövlət büdcəsinin əsaslı xərclərinin azalması fonunda tikinti sektoru üzrə iqtisadi aktivlikdə azalma müşahidə olunur. Belə ki, 2026-cı ilin I yarımilində tikinti sektoru üzrə real ÜDM ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 13% azalmış, sektorun cəmi ÜDM-də payı isə 1 f.b. azalaraq 4.9%-ə enmişdir. Dövr ərzində tikinti müəssisələrində çalışan muzzdlu işçilərin sayı 2025-ci ilin sonu ilə müqayisədə 1.1% azalaraq 118.1 min nəfər təşkil etmişdir. 2026-cı ilin I yarımilində Azərbaycanda bütün maliyyə mənbələrindən əsas kapitala 9.3 mlrd. manat vəsait yönəldilib ki, bunun da 1.9 mlrd. manatı iqtisadiyyatın tikinti sektoruna yönəldilib.

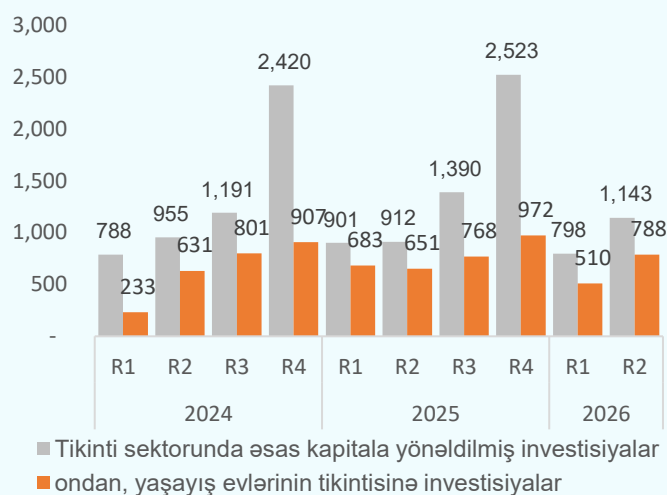
Qrafik 70. Tikinti sektoru üzrə ÜDM-in dinamikası, mln.

Mənbə: DSK

Dövr ərzində yaşayış evlərinin tikintisinə ayrılan investisiyalarda cüzi azalma müşahidə olunur. Tikinti sektorunda əsas kapitala yönəldilmiş investisiyalarda ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə artım müşahidə olunsada (6.6% artım), yaşayış evlərinin tikintisi üzrə sərmayə qoyuluşlarının məbləğində azalma baş vermişdir (2.7% azalma).

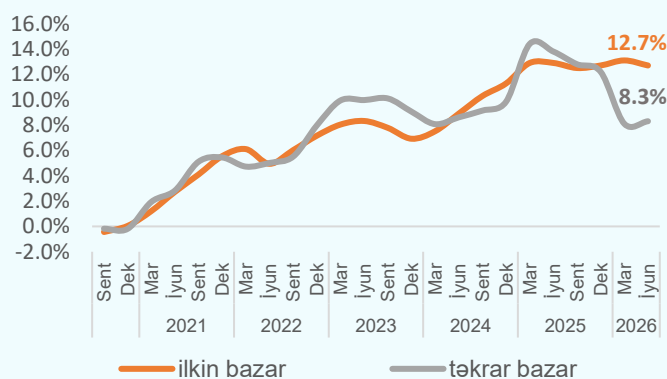
Qrafik 71. Tikinti sektorunda investisiyalar, mln AZN

Mənbə: DSK

Mənzil bazarı üzrə qiymətlərin artım dinamikasında səngimə müşahidə olunur. Ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə mənzil bazarında qiymət artımı 8.4% olmuşdur. İlkin və təkrar mənzil bazarlarında müvafiq olaraq illik 12.7% və 8.3%-lik qiymət artımları müşahidə

Qrafik 72. İlkin və təkrar bazar üzrə mənzil qiymətlərinin illik artım tempinin dinamikası, %-lə

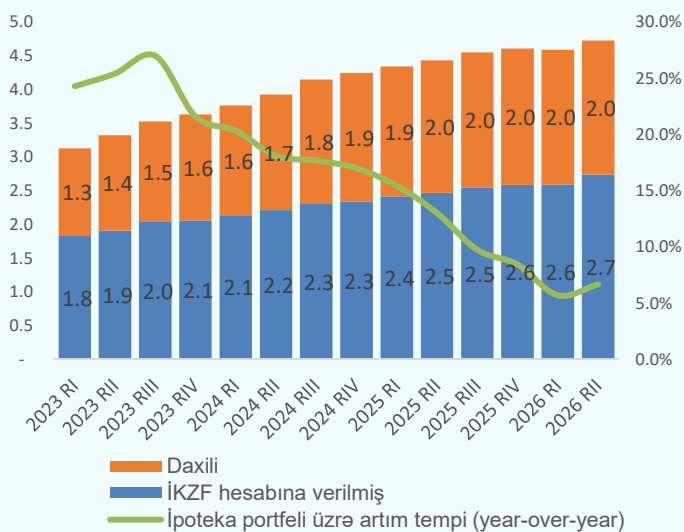
Mənbə: DSK

edilmişdir. Son 1 il ərzində ilkin bazar üzrə qiymətlərin artım tempində sabit dinamika müşahidə olunsada, təkrar bazar üzrə

qiymətlərin artımında müəyyən qədər səngimə nəzərə çarpmışdır.

Əsasən İKZF hesabına verilən kreditlər hesabına ipoteka kreditlərinin artımı təmin olunmuşdur. 2026-cı il iyun ayının sonuna ipoteka kreditləri portfelinə illik 6.6% artım müşahidə edilmişdir ki, bunun da əsas hissəsini məhz İKZF hesabında verilən kreditlər əhatə edib. Belə ki, ötən ilin müvafiq dövrünə nəzərən İKZF hesabına verilən kreditlər üzrə 266.5

Qrafik 73. İpoteka portfelinin dinamikası, mlrd. manatla

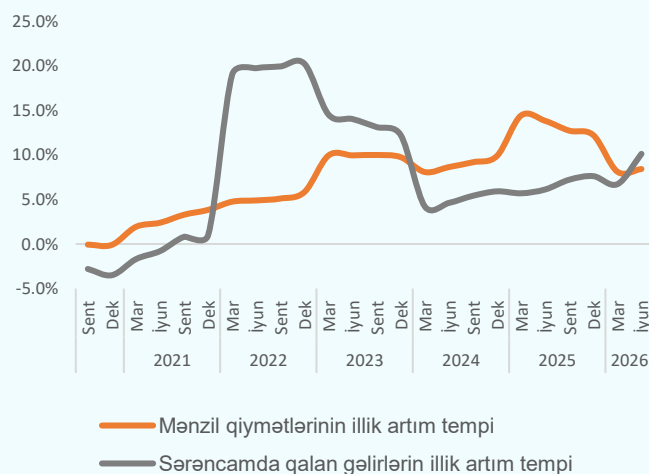

Mənbə: Mərkəzi Bank

milyon manat (və ya illik 10.8%), bankların daxili ipoteka kreditlərinin qalıq məbləğində isə 27.7 milyon manat (və ya illik 1.4%) artım müşahidə olunmuşdur. Nəticədə, hesabat dövründə ipoteka portfelinin 58%-ni İKZF, 42%-ni isə bankların daxili resurslar hesabına verdiyi kreditlər təşkil etmişdir. Ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə yeni verilmiş ipoteka kreditləri üzrə faiz dərəcələri 0.3 f.b. artaraq 10.72% təşkil etmişdir. Belə ki, bankların daxili ipoteka kreditləri üzrə müvafiq göstərici 0.39 f.b. artaraq 12.76% olmuş, İKZF hesabına verilmiş kreditlərdə isə dəyişməz (7.04%) qalmışdır.

Əhalinin sərəncamda qalan gəlirlərinin artım tempi mənzil qiymətlərinin artım tempini üstələmişdir. Belə ki, DSK-ın məlumatına əsasən, ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə mənzil qiymətləri illik 8.4%, sərəncamda qalan gəlirlər isə 10.5% artmışdır. 2023-cü ilin sonundan etibarən ilk dəfə əhalinin

Qrafik 74. Mənzil qiymətləri və əhalinin sərəncamda qalan gəlirlərinin illik artım tempinin dinamikası, %-lə

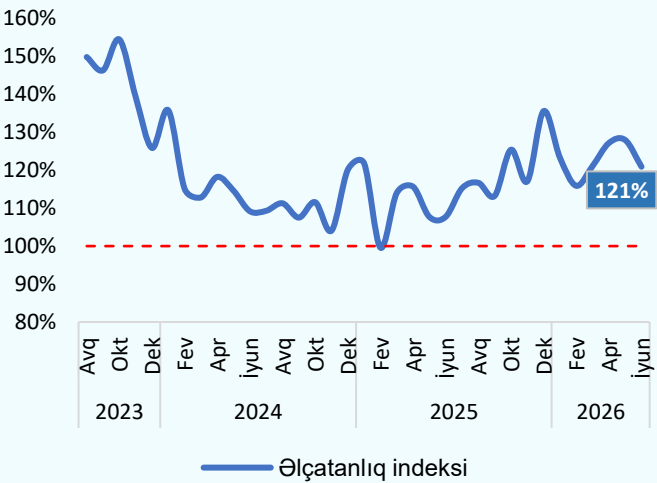
Mənbə: DSK

sərəncamda qalan gəlirlərinin illik artım tempi mənzil qiymətlərinin illik artım tempini üstələmişdir.

Əhalinin sərəncamda qalan gəlirləri dayanıqlı ipoteka kreditləşməsinə imkan verir. Dünya təcrübəsində geniş istifadə edilən əlçatanlıq indeksi (affordability index) adam başına düşən aylıq sərəncamda qalan gəlirlərin ipoteka kreditləri üzrə aylıq ortalama ödənişə nisbəti kimi hesablanır. Göstəricinin 100%-dən yuxarı olması əhalinin sərəncamda qalan gəlirlərinin ipoteka ödəmə iqtidarında olduğunu, 100%-dən aşağı olması isə aylıq ipoteka ödənişinin sərəncamda qalan gəlirdən çox olmasını göstərir. Son 2 ildə əhalinin

sərəncamda qalan gəlirləri üzrə davam etməkdə olan müsbət dinamika əlçatanlıq indeksinin davamlı artmasına və bençmark göstəricidən yüksək olmasına səbəb olmuşdur. Mənzil bazarı ilə bağlı mövcud açıq mənbələrdən əldə edilən məlumata əsasən iyun ayının sonunda ölkə üzrə təklif edilən median aylıq kirayə haqqı 917 manat təşkil edir ki, bu da daşınmaz əmlakın kapitalizasiya müddətinin 23 il olmasını şərtləndirir. Qeyd edək ki, ötən ilin sonu ilə müqayisədə kapitalizasiya müddətində 2.1 illik artım müşahidə olunur ki, bu da il ərzində mənzil qiymətlərinin artımı fonunda kirayə qiymətlərinin nisbətən azalması ilə izah olunur.

Qrafik 75. Əlçatanlıq indeksinin dinamikası, %-lə

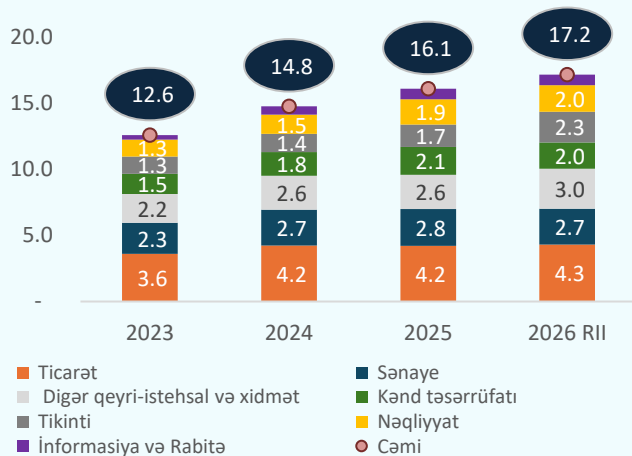
Mənbə: Mərkəzi Bank, DSK və daşınmaz əmlak alqı-satqısı üzrə açıq mənbələr

Qeyri-maliyyə sektoru

İqtisadiyyatda əsas bank-borcalan münasibətləri qeyri-maliyyə sektorunda formalaşdığından, bu sektorun maliyyə göstəriciləri maliyyə sabitliyinin qiymətləndirilməsində mühüm indikator rolunu oynayır. Korporativ borc yükünün dinamikası, mənfəətlilik meylləri və sektorun ümumi maliyyə vəziyyəti bank sisteminin kredit riskinə həssaslığını müəyyənləşdirən başlıca amillərdəndir.

Biznes portfelinin artımı real sektordakı aktivliyi dəstəkləyir. Ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə biznes portfeli 13.4% artmışdır. Müqayisə üçün qeyd etmək lazımdır ki, müvafiq dövr ərzində ÜDM-nin və qeyri-neft ÜDM-nin illik nominal artım templəri müvafiq 5.0% və 6.1% təşkil etmişdir. Son 1 il ərzində iqtisadiyyatın bütün sahələrinə verilən kredit portfelinin həcmi artmışdır. Ən yüksək artım tikinti, nəqliyyat və qeyri-istehsalat və xidmət sahələrində müşahidə edilmişdir.

Qrafik 76. Biznes portfelinin dinamikası, mlrd. manatla

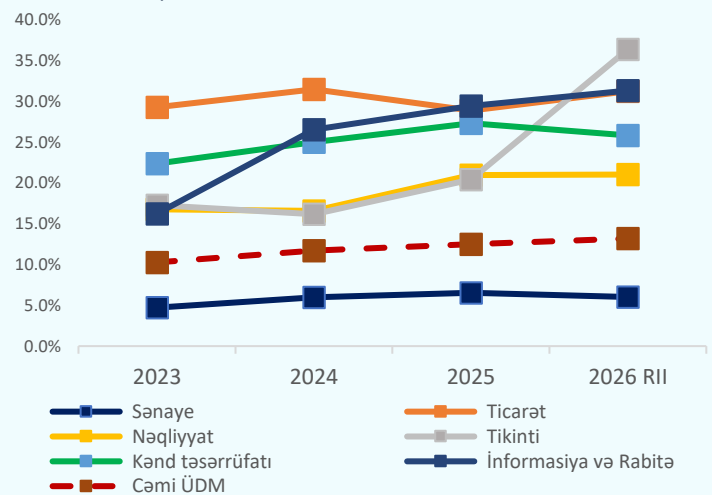

Mənbə: Mərkəzi Bank

Dövr ərzində biznes portfelinin ÜDM-dəki dərinliyi artmaqda davam etmişdir. Belə ki, 2025-ci ilin sonu ilə müqayisədə biznes kredit portfelinin ÜDM-də payı 0.7 f.b. artaraq 13.2% təşkil etmişdir. Kənd təsərrüfatı və sənaye sektorları istisna olmaqla, iqtisadiyyatın bütün sahələri üzrə biznes kreditlərinin müvafiq sektorlara məxsus olan ÜDM-dəki payı

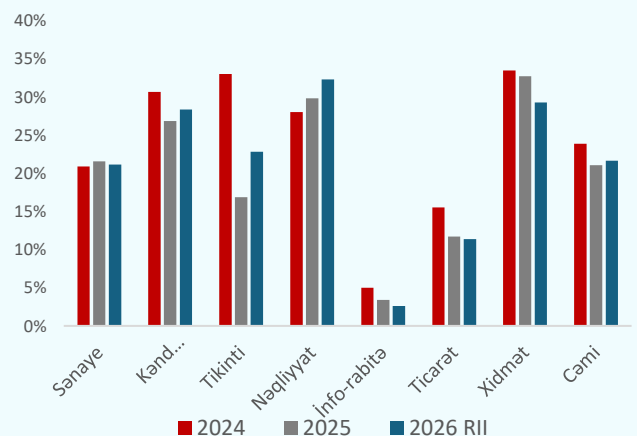
yüksəlmiş, xüsusilə tikinti sektorunda kreditləşmənin artımı hesabına sektorun dərinlik göstəricisində nəzərəçarpan artım müşahidə olunmuşdur.

Qrafik 77. Kredit portfelinin ÜDM-ə nisbəti (iqtisadiyyatın sahələri üzrə)

Mənbə: Mərkəzi Bank, DSK

Qrafik 78. İqtisadiyyatın sahələri üzrə əsas kapitala yönəldilmiş kreditlərin portfeldə payı, %-lə

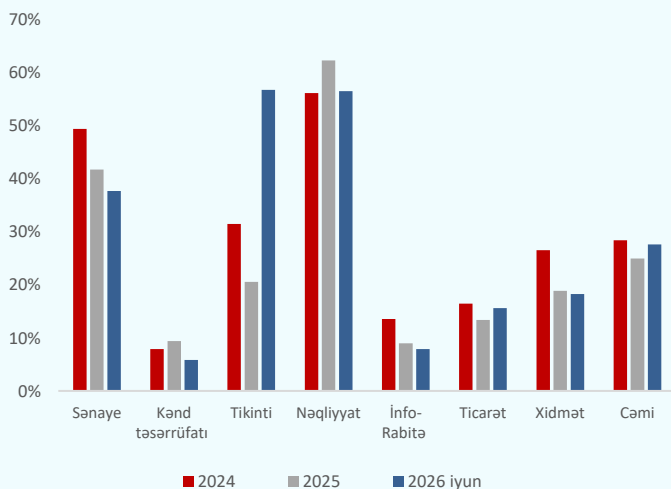

Mənbə: Mərkəzi Bank

2026-cı ilin iyun ayına olan məlumatlara əsasən, real sektora verilən kreditlərin ⅓-i əsas kapitalla yönəldilmişdir. Hesabat dövründə biznes kredit portfelinin 21.6%-i (2025-ci ilin sonu ilə müqayisə 0.6 f.b. çox) daşınmaz əmlakın alınması, tikintisi və yenidən qurulması, avadanlıq alınması və digər investisiya xərclərinin maliyyələşdirilməsinə sərf edilmişdir. Əsas vəsaitlərin formalaşdırılması məqsədilə ayrılan kreditlər iqtisadiyyatın dayanıqlı inkişafının təmin edilməsində mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Sektorlar üzrə təhlil göstərir ki, son dövrdə tikinti sektoru üzrə əsas kapitalla yönəldilmiş kreditlər üzrə müsbət dinamika müşahidə olunmuşdur.

2026-cı ildə biznes portfelinin dollarlaşma səviyyəsi 25%-dən 27.6%-ə yüksəlmişdir. Dollarlaşma üzrə əsas artım tikinti sektorunda olmaqla, iri həcmli infrastruktur layihələrinin maliyyələşdirilməsi məqsədilə məhdud sayda müştərilərə xarici valyutada verilmiş təminatlı kreditlər hesabına baş vermişdir.

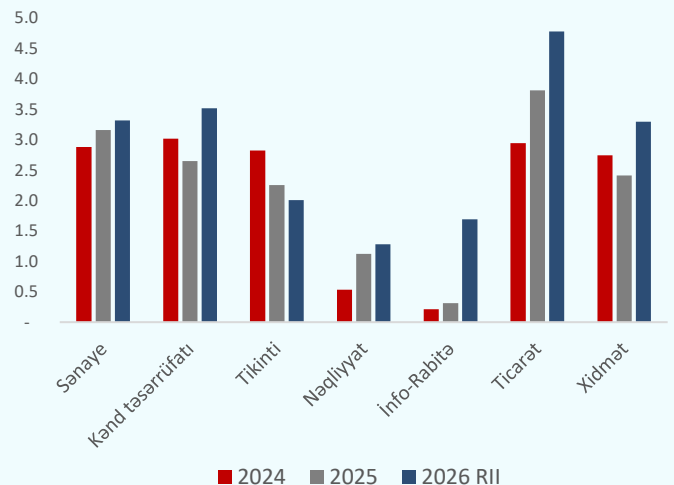
Qrafik 79. Biznes portfelinin dollarizasiyası, %-lə

Mənbə: Mərkəzi Bank

Bankların biznes portfeli üzrə kredit risklərində fərdi borcalanlar hesabına artım müşahidə olunsada, ümumilikdə maliyyə sabitliyi üçün təhdid yaranmamışdır. Belə ki, ötən ilin sonu ilə müqayisədə biznes portfeli üzrə QİK əmsalı 0.5 f.b. artaraq 3.2% təşkil etmişdir. Biznes portfeli üzrə QİK-in ehtiyatla örtülmə əmsalı 102% olmuşdur ki, bu da kredit risklərinə qarşı sektorun adekvat ehtiyatlanma səviyyəsini göstərir. Portfel üzrə kredit risklərini Mərkəzi Bank daim nəzarətdə saxlayır.

Qrafik 80. İqtisadiyyatın sahələri üzrə QİK əmsalının dinamikası, %-lə

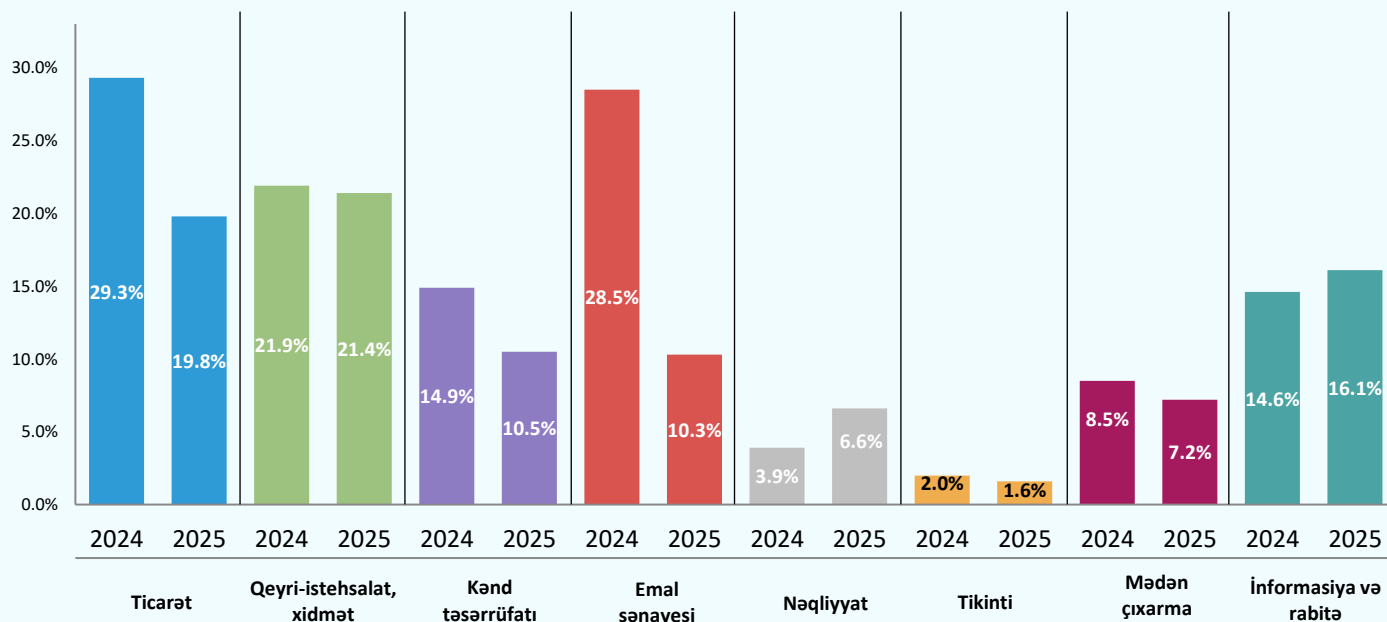
Mənbə: Mərkəzi Bank

Bankların biznes kredit portfeli əsasında aparılmış təhlillər göstərir ki, qeyri-maliyyə sektoru üzrə risklər idarə olunan səviyyədədir. Belə ki, biznes portfelinin dayanıqlığının ölçülməsi məqsədilə hər bir kommersiya bankından onların ən böyük biznes borcalanlarının fərdi səviyyədə son maliyyə məlumatları toplanmış və təhlil olunmuşdur. 2025-ci ilin sonuna olan məlumata əsasən, bank sektorunun biznes portfelinin ümumi həcmi 16.1 mlrd manat təşkil etmişdir. Fərdi

məlumatları toplanmış borcalanlar biznes portfelinin 55%-ni əhatə etmişdir. Təhlil nəticəsində qeyri-maliyyə sektoru üzrə risklərin idarə olunan səviyyədə olduğu qənaətinə gəlinmişdir.

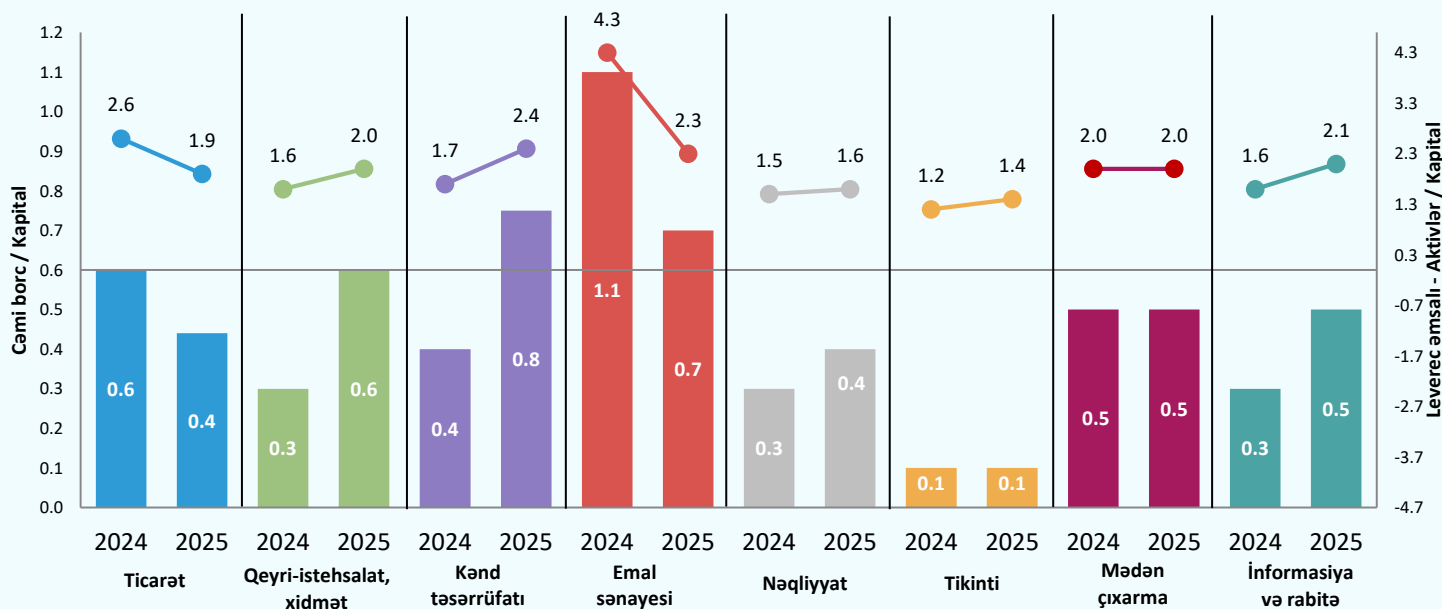
Mənfəətlilik göstəriciləri üzrə sektorlarda müxtəlif tendensiyalar müşahidə olunur. Ötən illə müqayisədə mənfəətlilik göstəricilərində artım əsasən nəqliyyat, informasiya və rabitə sektorlarında müşahidə olunmuşdur. Təhlillər göstərir ki, mənfəətliyin

Qrafik 81. İqtisadiyyatın sahələri üzrə Kapitalın gəlirliliyi (ROE əmsalı)

Mənbə: Mərkəzi Bank

Qrafik 82. İqtisadiyyatın sektorları üzrə Cəmi borc / Kapital (sütun) və Levered əmsalı - Aktivlər / Kapital (xətt) müqayisələri

Mənbə: Mərkəzi Bank

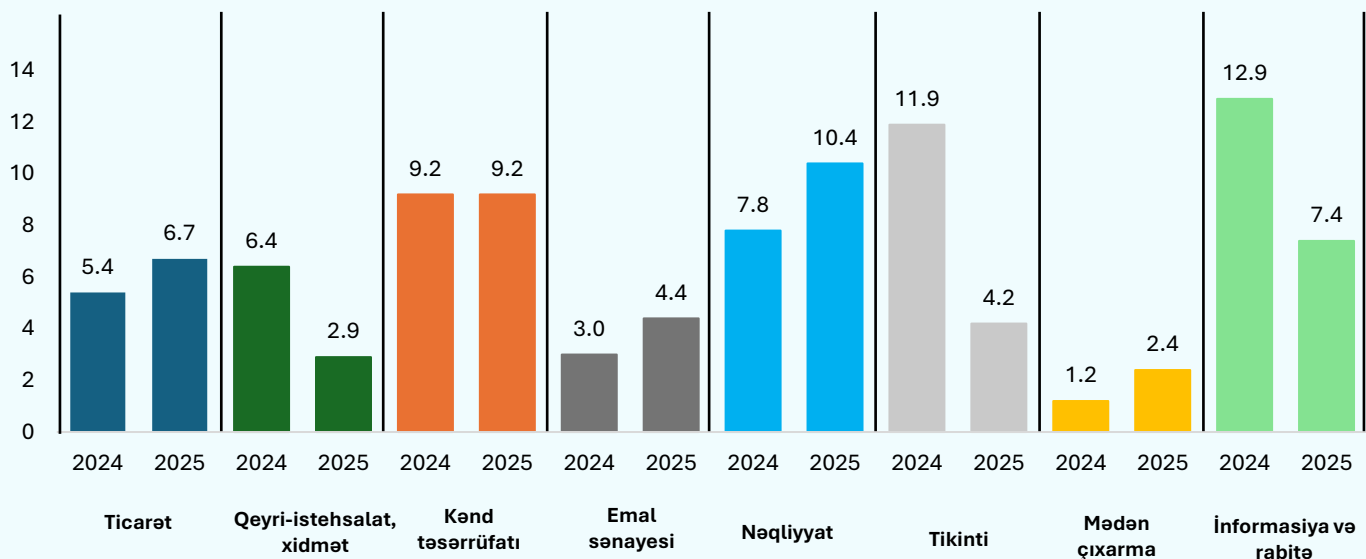
azalması müşahidə olunan sektorlarda bunun əsas səbəbi xərclərin gəlirlərdən daha sürətli artması olmuşdur.

Sektorlar üzrə ümumilikdə borclanma yükündə artım müşahidə olunur. Təhlil nəticələrinə əsasən 2024-cü ilə müqayisədə 2025-ci ildə ticarət və emal sektorlarında borclanma azalmış, xidmət, kənd təsərrüfatı, nəqliyyat və informasiya-rabitə sahələrində isə artmışdır.

Dayanıqlılıq üzrə sektorlarda müxtəlif trendlər olsa da, heç bir sektor riskli kateqoriyada deyil. Təhlil zamanı hər bir sektor üzrə Moody's reyting metodologiyası əsasında biznes müştərilərinin borclanma səviyyəsi və borc ödəmə qabiliyyəti qiymətləndirilmişdir. Bu məqsədlə, borcalanların təqdim olunmuş maliyyə hesabatları üzrə əməliyyat gəlirlərinə nisbətə borclanma⁹ və faiz xərclərinin qarşılınması¹⁰ əmsalları əsasında şirkətlərin reytingləri müəyyənləşdirilmişdir. Moody's

reyting metodologiyası əsasında Caa və Ca reytingi alan şirkətlər müvafiq olaraq riskli kateqoriya kimi təsnifləşdirilmişdir (Qeyd: Caa və Ca reytingi alan şirkətlər əməliyyat mənfəəti mənfəi olan (əməliyyat zərər ilə fəaliyyət göstərən), əməliyyat gəlirlərinə nisbətə yüksək borclanması olan və yaxud faiz, vergi və amortizasiya hesablanmazdan əvvəlki mənfəətin faiz xərclərini qarşılaya bilməyən şirkətlərdir). Təhlil nəticələrinə əsasən ticarət, emal sənayesi, nəqliyyat və mədənçıxarma sektorlarının dayanıqlığında ümumən pozitiv dinamika müşahidə olunmuşdur. Fərdi şirkətlər səviyyəsində riskli kateqoriyada olan şirkətlər mövcud olsa da, ümumilikdə heç bir sektor riskli kateqoriyada deyil. Qeyd etmək lazımdır ki, bank sektorunun real iqtisadiyyatı maliyyələşdirməsi məsələləri Mərkəzi Bank tərəfindən daim diqqət mərkəzində saxlanılır. Mərkəzi Bankın formalaşdırdığı requlyativ çərçivə biznes kreditləşməsinin stimullaşmasına yönəldilmişdir. Belə ki,

Qrafik 83. İqtisadiyyatın sektorları üzrə Əməliyyat mənfəəti (EBITDA) / Faiz xərcləri göstəricisi

Mənbə: Mərkəzi Bank

⁹ Cəmi borc (Debt) / Əməliyyat gəliri (EBITDA)

¹⁰ Əməliyyat mənfəəti (EBITDA)/Faiz xərcləri

Mərkəzi Bank biznesin inkişafını dəstəkləmək məqsədilə bəzi sahələrə, xüsusən ixracat yönümlü fəaliyyətlə məşğul olan bizneslərə, kənd təsərrüfatı sektoruna, habelə mikro və

kiçik sahibkarlığa verilən kreditlərdə risk üzrə ölçülmüş aktivlərdə requlyativ yumşalmalar tətbiq edir.